הצופה

ב״ה, יום ששי, ט״ו תמוז תשל״ד (5.7.1974)
שנה ל״ז — גליון 11718 — המחיר 120 אגורה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז״ל

THE LIBRARY THE UNIVERSITY OF JORDAN

...ועצת ההגנה הערבית קיבלה החלטות ...ודיות להגן על לבנון ומחנות הפליטים

...״מ לבנון ביקש עזרה כספית למימוש תכנית הגנה נגד התקפות ישראליות

...יר, 4 (ע״ר ויופי״ע) — ...ת ההגנה הערבית, המורכ־ ...שרי החוץ וההגנה של אר־ ...הליגה הערבית, קיבלה ה־ ...החלטה סודית לשם הגנת ...מפני התקפות ישראליות ...מחנות הפליטים הפלשתינ־ ...והמרה אחרות בשמשה — המזכיר הכללי של הליגה ...ית, מחמוד ריאד.

...בר של הצעותיו של מושב ...ת הליגה אמר ריאד לכתבים, ...רת ההחלטה היא — לאשר את התחייבותן של מדינות לנהוג סולידריות עם לבנון, על הטריטוריה שלה ועל רי־ ...ה הלאומית ולתמוך בה נגד ...פנות הישראליות".

...ד סירב לתת פרטים על תוכן ...טה שנתקבלו, אך הבהיר, כי מטרותיהם היא — לתמוך הפלשתינאי ב„מאבקו הצודק ...החזרת זכויותיו הלאומיות".

...שובה לשאלות אמר ריאד, כי ...ה שבה מדובר כוללת סיוע ... המדיני, הצבאי והכספי.

עניין הנפט איננו סודי

לשאלה, אם מועצת ההגנה החלי־ טה להפעיל מחדש את „אמברגו ה־ נפט", השיב ריאד: „ההחלטות סו־ דיות. עניין הנפט איננו סודי, ואילו נתקבלה החלטה היא היתה מתפר־ סמת".

ריאד אמר עוד, כי מועצת ההגנה הערבית „משוכנעת שההתקפות ה־ ישראליות על לבנון ועל מחנות הפליטים שם נועדו לסכל את המאמ־ צים להשכין שלום צודק ובר־קיימא באיזור".

ריאד נשאל, אם ביקשה לבנון לפרוק את הנשק מעל יושבי מחנות הפלי־ טים בתחומיה. על כך השיב כי שאלה זו לא הועלתה לדיון.

מקורות יודעי־דבר אמרו, כי גם נציגים פלשתינאיים ביקשו מאת מו־ עצת ההגנה סיוע כספי וצבאי, ל־ רבות טילים. לדברי המקורות נודע כי המועצה החליטה בחיוב על מתן סיוע כספי הן ללבנון והן למחבלים לרכישת נשק, כמו כן נודע, כי לכל אחת ממדינות ערב ניתנה יד חופ־ שית להחליט בעצמה אם לספק את הסיוע הזה במזומנים או בצורת משלוחי נשק.

קהיר, 4 (ע״ר ע״ק ויופי״ע) ראש ממשלת לבנון, תאקי א־דין סולח, אמר היום כי לארצו יש תכנית־הגנה המחייבת הוצאות עצומות, והיא מבקשת עזרה כ־ ספית מארצות ערב האחרות לשם הגשי־ מת התכנית הזאת.

בשיחה עם כתב רויטר אמר ראש הממשלה, כי התכנית נמצאת עתה בדיון במסגרת מועצת ההגנה הער־ בית, המתכנסת בקהיר. במועצת ה־ הגנה משתתפים שרי החוץ וההגנה של ארצות הליגה הערבית.

סולח הוסיף, כי מועצת ההגנה דנה עתה בשאלה כיצד לחזק את לבנון נוכח התקפות האוויר הישרא־ ליות.

סולח עצמו לא השתתף בישיבת מועצת ההגנה, אולם הגיע למטה הליגה הערבית בקהיר בזמן הישיבה התקיימה שם, ונועד לשיחות חש־ איות עם חברי המשלחת הלבנונית המשתתפת במושב.

לשאלה אם לבנון ביקשה אספקת נשק, השיב סולח: „יש לנו תכנית הגנה משלנו, המחייבת הוצאות עצו־ מות". עם זאת הוסיף, כי לפי שעה לא הגישה לבנון עדיין כל הצעה קונקרטיות על הסיוע הדרוש לה.

העתון „אל אהראם" מסר הבוקר, כי הנטייה במועצת ההגנה הערבית היא בעד „פעולה מדינית וכל־ כלית כדי לעזור ללבנון להתייצב מול התוקפנות הישראלית".

בתום ישיבה סגורה של שלוש שעות ומחצה, הודיע מזכיר הליגה מחמוד ריאד לעתונאים, כי הושגה הבנה מליאה בין הצדדים של 20 הארצות המשתתפות בכנס ו„הת־ גבשו תכניות והצעות שונות לתמי־ כה בלבנון".

„מסמך עבודה" של כווית

לדברי „אל אהראם" הגישה כווית למועצת ההגנה מסמך עבודה הכולל את הסעיפים הבאים:

* חיזוק כוח ההגנה הלבנוני ב־ תחום החומרי הצבאי;
* חיזוק כוח ההגנה של ההתנג־ דות הפלשתינית;
* פתיחת מתקפה דיפלומטית ער־ בית נרחבת „כדי לחשוף את המזימות הישראליות".

זוהייר מוחסן, מראשי הארגון ל־ שחרור פלשתין אמר בראיון ב„אל אחבאר", כי משלחתו הגישה למוע־ צה „תכנית שמטרתה לחזק את מח־ נות הפליטים בדרום לבנון על ידי הספקת כלי נשק יעילים להגנתם נגד מטוסים".

אמש הציעו סוריה ואלג׳יריה ל־ הציב מטוסים וחיילים בלבנון, כדי להגן עליה מפני התקפות ישראליות. מצרים איימה לנקוט אמצעים „קי־ צוניים", כדי להדוף תוקפנות יש־ ראלית על מדינה ערבית כלשהי.

שר החוץ עבד אל חלים חדאם אמר, כי ארצו מוכנה להלחם מיד ולשלוח מטוסים וסיוע צבאי דחוף ללבנון. שר החוץ האלג׳ירי בוה־ פליקה אמר כי ארצו מוכנה לשגר כוחות ללבנון.

אולם מקורות בוועידה אמרו כי אין להניח שלבנון תסכים להצעה אלה, משום שאין היא רוצה להיגרר לסכסוך עם ישראל.

פארוק קאדומי, יו״ר הוועדה ה־ מדינית של הארגון לשחרור פלש־ תין, אמר כי המחבלים יעמידו ב־ פעולותיהם לתחום ישראל. „אך יש־ לול מן האויב כל אפשרות לפתוח בתוקפנות נגד לבנון". הוא דרש סיוע צבאי ומיבצעי ערבי לפלשתי־ נאים.

קיסינג׳ר בפאריס: דיווח למנהיגי צרפת ...הפסגה הסובייטית־אמריקאנית במוסקבה

...ריס 4 (יופי״ע וע״ר) — ...החוץ האמריקאני, ד״ר ... קיסינג׳ר, הגיע היום ל־ ...יס לביקור בזק ובמהלכו ... למנהיגי צרפת על ועי־ ...הפיסגה הסובייטית־אמ־ ...נית שנתקיימה זה עתה ...קבה, ואשר במרכזה עמ־ ...עיית הנשק הגרעיני.

...ה של קיסינג׳ר בצרפת נערך ...ה מדיניותו של וואשינגטון ...ת ההדוקים ביחסים עם אי־ ...באמצעות התייעצויות הדדיות. קיסינג׳ר הגיע לכאן לאחר ... באריס בשעות אחה״צ. שיחות שקיים בבריסל עם ממשלת בלגיה ועם פקידים השוק האירופי המשותף ...

...באתו מבריסל אמר ד״ר קי־ ... לעתונאים, כי הוא אופטימי לסיכויים להגיע לכלל הסכם עם ברית־המועצות על הגבלת השימוש ה־ גרעיני. הכוונה את ההצעות שאולו השגנו בשיחות מוסקבה, ובקבלת נשק תשאיות כלשהן.

ד״ר קיסינג׳ר הוסיף כי בוועידת מוסקבה לא הצליחו רוסיה ואמריקה לאזן את השיעורים שבהם מבקש כל צד לקבוע את הגבלות הזימוש. „הצעד הבא יהיה לבדוק אם על ידי הארכת תוכנית ההגבלות הזמנית הנוכחית לתקופה וזמן מסוכנים יותר, — אפשר יהיה למצוא פתרון. אני רואה אפשרות סבירה שהדבר אכן ניתן להעשות".

במהלך שיחתו עם הכתבים נתב־ קש ד״ר קיסינג׳ר להגיב על דבריו של ראש ממשלת בלגיה, ליאו טינד־ מנס, אשר אמר לאחר פגישתו עם השר האמריקני: „בשיחות על עני־ יני היחסים אין נוהגים תמיד לפרסם מיד את כל ההוצאות".

על כך השיב ד״ר קיסינג׳ר: „כל הידיעות שהתנהלו במוסקבה והובאו כבר היום בפני מועצת ארגון הברית הצפון אטלאנטית. הסברתי למועצה את המבנה של שיחות הזימוש ה־ אסטראטגי. לא הושגו כל הסכמים חשאיים".

משקיפים בפאריס אמרו, כי שיחו־ תיו של קיסינג׳ר עם מנהיגי צרפת מהווים הזדמנות ליישוב ההדורים ביחסי צרפת — ארצות־הברית, אשר נתערערו במקצת מאז נבחר הנשיא הצרפתי החדש, ואלרי ז׳יסקאר ד׳אס־ טן, מלהשתתף בוועידת הפיסגה האירופית־אמריקאנית, שהתקיימה לאחרונה בבריסל. זאת על אף העוב־ דה, שבמהלך מערכת הבחירות שלו התחייב ז׳יסקאר־ד׳אסטן בפירוש לפעול למען חיזוק היחסים הצרפ־ תיים־אמריקאניים „על בסיס של שוויון ועצמאות".

עיתון בבירות: 80 מומחים סובייטיים גורשו מסוריה

בירות 4 (ע״ר) — 80 מומחים סובייטיים עזבו ביום ב׳ את תחום סוריה, על פי דרישת ממשלת סוריה — מסר היום העתון הלבנוני הפרו־עיראקי „בירות".

לדברי העתון, המייחס ידיעה זו למקור אמריקאני רשמי בוואשינגטון עזבו 80 סובייטים אלה בחיל האוויר הסורי, וביחוד בבסיסי הטילים וב־ תחנות המכ״ם.

העתון „בירות", הידוע בעוינותו כלפי המשטר הסורי, הוסיף כי קבי־ עת הממשלה הסורית קשורה בהי־ דוק הקשרים בין סוריה וארה״ב.

ראש ממשלת פאקיסטן יבקר במוסקבה

מוסקבה, 4 (ע״ר) — ראש ממש־ לת פאקיסטן זולפיקאר עלי בהוטו יערוך בראשית השבוע הבא ביקור של יומיים במוסקבה, לשיחות על סיוע סובייטי ועל היחסים בין שתי הארצות — אמרו כאן היום מקורות בלתי רשמיים.

ביקור זה יערך בעקבות הביקור שערך בהוטו בבנגלה דש, ושבו לא הגיע לידי הסכם עם ראש ממשלת בנגלה דש מוג׳יבור רחמן.

פודגורני יבקר בסומליה לאחר שבריה״מ סיפקה לה מטוסי „מיג"

מוסקבה 4 (ע״ר) — נשיא ברית המועצות ניקולאי פודגורני, יערוך ביקור רשמי בסומליה במחצית הראשונה של יולי — מסר אמש ראדיו מוסקבה.

העתון הבירותי „דיילי ניישן" מוסר מפי מקורות דיפלומטיים, כי סומליה קיבלה בשבועיים האחרונים להק של שבעה מטוסי „מיג־21", ובכך ניתנה לה עליונות אווירית על פני אתיופיה.

העתון מסר כי שלושה מהמטוסים הוטסו לסומאליה, והאחרים הגיעו מפורקים בארגזים.

לסומליה, אשר לה תביעות טרי־ טוריאליות על חלק באתיופיה, וחלק מהגבול הצפוני־מזרחי של קניה, כבר מצויים מטוסי מיג־17 רוסיים בחיל־האוויר שלה.

העתון מוסיף, כי 150 סבבאים סובייטיים הנמצאים בסומליה ידריכו את המטוסים שהגיעו מפורקים, והם יוכלו לטוס תוך חודשיים־שלושה.

ואלדהיים: שיחות ג׳נווה על המזה״ת — לא לפני הסתיו

ג׳נווה, 4 (יופי״ע, ע״צ) — מז־ כיר האו״ם קורט ואלדהיים אמר היום כי אין להניח ששיחות ש־ לום בקנה מידה מלא על המזרח התיכון יוכלו להתחדש בג׳נבה לפני הסתיו.

ואלדהיים הדגיש במסיבת עתונ־ אים את הצורך בהכנות מפורטות, ואמר כי בעיית הצדדים המשת־ פים בשיחות איננה מאפשרת החו־ לה מהירה.

על ועידת הפיסגה האמריקאנית־ סובייטית הביע ואלדהיים אכזבה על שדובר רק על איסור ניסויי גרעין תת־קרקעיים מעל לעוצמה של 150 קילוטונות — והיינו על עוצמה פי שמונה מפצצת הירושימה.

בהמשך דבריו על המזרח התיכון הביע מר ואלדהיים אופטימיות זהי־ רה לגבי התפתחות השיחות על ה־ שלום.

הוא אמר „שני הסכמי ההפרדה שבאתגם מהווים בסיס חיובי לשי־ חות בעתיד... אתם יודעים כי קיי־ מים חילוקי דעות בין הצדדים על התנאים להיוועד הוועידה, אך אני מקווה כי אפשר יהיה להתגבר על קשיים אלה.

על ביקורו באזורי ההפרדה אמר ואלדהיים כי „הזדעזע כאו״ר כבה שראו עיניו בקונייטרה „היינו ה־ הרס והסבל הקיימים עדיין בסוג של סכסוך".

עם סגירת הגליון

בון, 4 (יופי״ע) — השר לשי־ תוף פעולה כלכלי בממשלת מע־ רב גרמניה, אך־הארד אפלר בן 47 התפטר היום מחברותו בממשלה בי־ גלל קיצוצים בתקציב סיוע החוץ.

זהו המשבר הראשון בממשלתו של הקנצלר החדש, הלמוט שמידט, מאז נכנס לתפקידו לפני כמה שבועות.

השר התפטר לאחר שהממשלה סירבה להגדיל את תקציב סיוע ה־ חוץ לחמש השנים הבאות בשיעור של 2 מיליארד מרק (כ־3.4 מי־ ליארד ל״י).

אפלר ניהל מזה זמן רב מערכה נמרצה למען הגדלת תקציב סיוע החוץ של גרמניה. ההגדלה נתקלה בהתנגדות מצד שר האוצר הנס אפל, ממקורביו של הקנצלר שמידט השותף. אף הוא לדעה על הצורך בקיצוצים.

לאחר שנדחתה דרישתו להגדיל את התקציב הסיק אפלר את המס־ קנות והתפטר.

הממשלה מתכנסת הבוקר לדיון בבעיות בטחוניות

ייתכן שבישיבתה ביום א׳ תדון הממשלה על תגובה לפסקה הפלשתינית בהודעת מוסקווה

מאת סופרנו בקרית ירושלים

הממשלה מתכנסת הבוקר בתל אביב לישיבה מיוחדת שתוקדש כולה לדיון בבעיות בטחוניות.

ישיבה זו תהיה במסגרת ועדת ש־ רים לעניני ביטחון.

בישיבה השבועית ביום א׳ תשמע הממשלה דו״ח מפי ראש הממשלה, י. רבין, על שיחותיו המדיניות ב־ לונדון עם מספר ראשי מדינות שם.

בישיבה ביום א׳ תידון גם אפש־ רות של תגובה ובקשת הסבר מ־ ארה״ב על הפיסקה שבהודעה המ־ שותפת האמריקאנית—סובייטית ה־ מדגישה את „האינטרסים הפלשתי־ נאים".

נראה כי גם במקרה זה, של הכ־ ללת פיסקה כזו היתה הפתעה למדי־ נת ישראל ומכאן הדיונים על ה־ צורה ש״ש להגיב על פרט זה העלול לסבך את ישראל סיבוך ביותר ומזיק.

חוגים מדיניים בירושלים: אין חדש בהודעה

כתב הצופה בירושלים מוסיף:

החוגים המדיניים בירושלים ש־ ניתחו את הודעת ניקסון — ברז׳־ נייב, אמרו שאין ליחס משמעות מיו־ חדת לפסקה הפלשתינאית, משום שאותה פסקה בנוסח זה הוכללה גם בהודעה המשותפת האמריקאנית־ סובייטית שפורסמה לאחר „הפסגה" של אשתקד. עם זאת יצריך הנושא הסברה מדינית ישראלית בימים אי־ תר, מאחר שבעקבות הסכמי ההפר־ דה עם מצרים וסוריה וקיום ועידת ג׳נווה נעשה הענין הפלשתינאי נו־ שא בוער יותר בתודעה המדינית ה־ בינלאומית.

בית הלורדים פסק נגד תשלום דמי ביטוח תמורת מטוסים שהושמדו בפשיטת ישראל בבירות

לונדון, 4 (עסס״א) — בית הלורדים הבריטי פסק היום, כי אין לשלם דמי ביטוח תמורת שלושה מן המטוסים שהושמדו ב־ פשיטת ישראל על נמל התעופה של בירות בדצמבר 1968.

כזכור נערכה אז פשיטה בעז־ רת מסוקים שבה הושמדו כש־ לושה רבעים מכלל צי המטוסים האזרחיים של לבנון. אולם הבע־ יה שהובאה בפני בית הלורדים הבריטי נגעה לתשלום דמי בי־ טוח תמורת שלושה מהם—שניים מסוג „קורונאדו" ואחד מסוג „די. סי—7", שהיו חכורים בידי חב־ רת „נתיבי אוויר לבנוניים".

בעקבות הפשיטה הוגשה תבי־ עה לתשלום דמי ביטוח תמורת המטוסים על ידי חברת „אמריקן אירליינס אינק." מניו יורק ו־ „בנק סאבאג'" מבירות. בית מש־ פט בריטי דחה את תביעתם ל־ קבלת דמי ביטוח, ועל כך ערערו בפני בית הלורדים, אולם הערעור נדחה גם הוא.

הדלקת הנר

	ער״ש	מוצ״ש
ירושלים	6.11	7.32
תל־אביב	6.29	7.35
חיפה	6.23	7.35
אילת	6.22	7.28
באר־שבע	6.26	7.24

הבדלה
מוצ״ש
ירושלים 7.32
תל־אביב 7.35
חיפה 7.35

הדלקת נרות
ערב שבת
ירושלים 6.11
תל־אביב 6.29
חיפה 6.23

לקדוש ולהבדלה
לכל חג וכל שמחה
כרמל מזרחי
תמיד על שולחנך
כרמל מזרחי
היקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

שר האוצר נפגש עם מזכ״ל ההסתדרות

ניסיון ליישוב המחלוקת בעניין תשלום תוספת היוקר ביולי

מאת סופרנו הכלכלי

נסיון ליישוב המחלוקת בין שר האוצר, י. רבינוביץ, לבין מזכיר ההסתדרות י. משל, בעניין תש־ לום תוספת היוקר בחודש יולי, — נעשה אמש בישיבה שנתמשכה עד מאוחר הלילה, לאחר הבוחות.

בישיבה זו הועלו הצעות פשרה שונות אך נציגי ההסתדרות עמדו על דעתם להשלים מלוא תוספת היוקר.

ההצעות שיובאו בישיבה זו, אם יגיעו לכלל הסכם כלשהו, יוגשו לאישור הוועד הפועל של ההסתד־ רות העומד להתכנס ביום א׳.

שר המסחר והתעשייה, ח. בר־לב, שהשתתף אף הוא בפגישה שהת־ קיימה אמש בלשכת שר האוצר בה״א הביע קודם לכן את דעתו כי תימצא דרך מוסכמת בעניין תוספת היוקר.

בדברו בכנס הנהלות ועדי עוב־ דים שנערך מטעם המכון לפריון העבודה, אמר השר כי הנושא הוא קשה וחמור מאחר שלפני שבועיים נחתם הסכם להשלום תוספת היוקר. לבוא עכשיו ולבקש מהשכירים וה־ ...הוד מרצון על מחצית מתוספת היוקר אינו דבר קל ופשוט — אמר. אולם מצד אחר תשלום מלוא התו־ ספת תורים לכעק כ־160 מיליון ל״י וכסף זה יהיה שמן על מדורת האינ־ פלציה. אין כוונה ואין גם אפשרות לכפות תרומה על העובדים, — הו־ סיף מר בר לב. עם זאת הביע תקוה שההסתדרות תשכנע כי ה־ דבר חיוני לעצירת ההדרדרות.

עליה בשער הדולר, ירידה במחיר הזהב

בריסל, 4 (יופי״ע) — מחיר ה־ זהב ירד היום בחדה ל־130 דו־ לר לאונקיה, לראשונה מאז ינו־ אר. לעומת זאת חלה עליה ב־ שער הדולר.

בשוק הזהב הלונדוני נקבע מחיר הזהב ב־129 דולר לאונקיה, לעומת 136 דולר אתמול.

אחד הסוחרים הסביר, „הזהב איננו מכניס ריבית- והספסרים מעוניינים לפי שעה בהשקעות המכניסות רווחים".

אמצעי ביטחון מוגברים לקראת משחקי גמר הגביע

מינכן 4 (ע״צ) — כוחות המש־ טרה במינכן ובסביבתה תוגברו בסוף השבוע במידה ניכרת, לקראת מש־ חק הגמר על גביע העולם בכדורגל העומד להערך שם ביום א׳.

כל האחראים לארגונו של האירוע הספורטיבי רב־החשיבות עודם זוכ־ רים את פרשת טבח הספורטאים הישראלים באולימפיאדה שנערכה באותה עיר ב־1972. לכן נוקטים עתה כל האמצעים האפשריים כדי להבטיח שמקרה מסוג טבח מינכן לא יישנה.

עצבנותם של גורמי הבטחון גדולה במיוחד נוכח העובדה, שביציע ה־ כבוד יהיו בשעת המשחק מספר רב של אישים בינלאומיים חשובים, כמו שר החוץ האמריקאני, ד״ר קיסינג׳ר.

תחזית מזג האוויר

טמפרטורות המקסימום החזויות ל־ היום: ירושלים — 26, תל אביב — 28, חיפה — 28, עפולה — 31, נהר־ ריה — 29, לוד ובאר שבע — 31, אילת — 39, מצפה שלמה — 37, הר כנען — 27, עזה — 28, יריחו — 37 מעלות.

חללית סובייטית עם שני קוסמונאוטים נעה לקראת היצמדות לתחנת חלל

מוסקבה, 4 (יופי״ע ע״ר ו־ ע״צ). — חללית סובייטית מ־ אויישת, „סויוז 14" ובה שני קוסמונאוטים, שולחה אמש אל החלל כדי להיצמד שם אל תחנת חלל מסוג „סאליוט", ה־ סובבת כבר זה ימים אחדים במסלול תנועה מסביב לכדור הארץ.

קוסמונאוט בכיר אמר היום כי עוסקים עתה בתיקון מכלול תנועתה של החללית המאויישת לקראת המ־ רוץ ההיצמדות. את הדברים מסר הקוסמונאוט אלכסי לאונוב, מפקד הצוות הסובייטי העומד להשתתף במבצע ההיצמדות הסובייטי־אמרי־ קני, המתוכנן לשנה הבאה. הסביר, כי הקוסמונאוטים בחללית „סויוז" יערכו שורה של ניסויים וטיסה אומ־ נים לצידה של ה„סאליוט", לפני ש־ ינסו להיצמד אליה.

דבריו של הקוסמונאוט הסובייטי עמדו בניגוד לדיעה קודמת שנמ־ סרה על ידי האסטרונאוט האמריקני ג׳ק ריילי, דובר הצוות האמריקני ה־ מתאמן לקראת טיסת החלל הסובייטית־ —אמריקנית המשותפת. ריילי מסר, כי הסובייטים הודיעו לו ש־ החללית כבר נצמדה אל תחנת החלל והכל מתנהל כשורה. לעומת זאת מסר לאונוב כי תרגיל ההיצמדות טרם בוצע, ועדיין נמשכות ההכנות לקראתו.

סוכנות החדשות הסובייטית מסרה, כי שני הקוסמונאוטים — קולונל פאבל פופוביץ׳ וליטננט קולונל יורי ארטיוכין, מסתגלים היטב למצב חו־ סר המשקל. פופוביץ׳ הוא טייס חלל והיה שהקיף את כדור הארץ כבר ב־1962 בחללית „ווסטוק — 4", ואי־ לו לארטיוכין זוהי טיסתו הראשונה בחלל.

אם אמנם תבא ההיצמדות אל ה־ פועל, כי אז יהיה זה התמרון הסוב־ ייטי הראשון מסוג זה מאז המבצע של יוני 1971 — שנסתיים באסון. באותו תרגיל נצמדו שלושה קוס־ מונאוטים לתחנת החלל „סאליוט־1". אולם הם נהרגו כאשר שבו לאטמוס־ פירה של כדור הארץ לאחר 24 שעות בחלל.

החללית „סויוז" שולחה אמש ב־ שעה 20.51 לפי שעון ישראל מבסיס החלל בבייקונור שבקאזאחסטאן. היא מקיפה את כדור הארץ אחת ל־89.7 דקות, כך שהיא איטית יותר מסאליוט בשיעור של 6 שניות.

המשורר יעקב יעבץ מניח זר פרחים על קברם של חללי טבח מעלה

מת המופתי הירושלמי — חאג׳ אמין אל חוסייני

שותפו של היטלר ימ״ש

בירות 4 (ע״ר) — המופתי הגדול של ירושלים ופלשתין, חאג׳ אמין אלחוסייני, מת היום בבירות בגיל 80.

לפני יומיים אושפז המופתי בעק־ בות התקף לב.

המופתי עזב את ירושלים ב־1937 לאחר שהשלטונות המנדאט ניסו לעצרו בהיותו מסית לפרעות ולמעשי רצח נגד היהודים.

בשנות המלחמה קשר קשרים הדו־ קים עם היטלר ופעל בשליחות הנא־ צים נגד האינטרסים של בעלות־ הברית. בין היתר הגיש לפיהרר הנא־ צי תכנית להשמדת הישוב היהודי בארץ־ישראל — במקרה של נצחון גרמני.

אחרי המלחמה, בפחדו מפני הע־ מדתו לדין כפושע מלחמה — הס־ תתר במקומות שונים עד שהגיע שוב למזה״ת. ואם כי היו הזדמנויות רבות לתפסו ולעצרו — סירבו השל־ טונות הבריטיים לעשות זאת.

בשנים האחרונות התגורר בביי־ רות שם פעל בקרב ארגוני המחבלים והמשיך בהסתתו נגד היהודים בכלל ונגד מדינת ישראל בפרט.

ממשלת בון תסייע למצרים בשיקום איזור תעלת סואץ

בון, 4 (ע״ר) — ממשלת בון הבטיחה היום לשר החוץ המצרי, איסמעיל פאהמי כי היא תומכת במאמציה של האירופים ליצירת יציבות ארוכת־טווח במזרח ה־ תיכון בתחום המדיני והחברתי.

שר החוץ המערב גרמני, הנס דיטריך גנשר, נתן את ההתחייבות הזאת בנאום שבו פתח את המושב הראשון של הוועדה הממשלתית ה־ גרמנית—מצרית לעניני פיתוח ושי־ קום, שהתכנסה בבירת גרמניה שב־ קרבת בון.

פאהמי, שהגיע לגרמניה יחד עם ארבעה מיניסטרים אחרים ו־10 פקי־ דים בכירים בממשלת מצרים, ישב ראש במושב במשותף עם מר גנשר.

במשך היום נפגש פאהמי גם עם נשיא גרמניה, ואלטר של. ועם נציגי פדרציית התעשייה הגרמנית בקלן.

המשלחת המצרית תשהה בבון יו־ מיים נוספים. מקורות בממשלת גר־ מניה אמרו, כי המיניסטרים עומדים לחתום על שורה של הסכמים, כולל הסכם בדבר הגנת ההשקעות הפר־ טיות של גרמניה במצרים.

לדברי מקורות הכלכלה הגרמנית יכולה מצרים לצפות לקבל השנה סיוע־פיתוח מגרמניה בסכום של 155 מיליון מ״ק (כ־300 מיליון ל״י). הכספים מיועדים בעיקר לשיקום רצועת התעלה במצרים ולמימון פרוייקטים חקלאיים.

מבחינה עקרונית נכונה מערב גר־ מניה להשקיע במצרים מ־500 עד 600 מיליון מרק (850 עד 1000 מיל־ יון ל״י) בחלוף השנים הבאות, כדי לסייע בשיקומו של איזור תעלת סואץ.

סאדאת ישא נאום „ארוך מאוד וחשוב מאוד"

קהיר 4 (ע״צ) — הנשיא סאדאת ישא ב־23 ביולי נאום לרגל יום השנה של המהפכה המצרית — מסר היום העתון הקאהירי „אלאחבאר". העתון הוסיף כי נאום הנשיא יהיה „ארוך מאוד וחשוב מאוד".

מאות נפגעים בסופת טורנאדו בבריה״מ

מוסקבה, 4 (ע״ר) — כמספר אנשים נהרגו ומאות משפחות איבדו את קורת גגן בעקבות סופת טורנאדו והצפות שפגעו במהירות של 10 קילומטרים ל־ שעה, אשר פקדה את העיר גורקי שעל נהר וולגה — מסר היום העתון „איזבסטיה".

העתון מסר כי הסופה פגעה אמש בגורקי, עיר תעשיה בעלת אוכלו־ סייה של יותר ממליון איש, בשעה הופכה משאיות כבדות והעיפה הול־ כי רגל.

עתון הממשלה לא מסר פרטים כמה אנשים נהרגו, אך רבו ל־10 עשרות נפצעו.

נחנטה גופת חואן פרון

בואנוס איירס, 4 (ע״ר ויופי״ע) תוך גילויים של ההרגשות ההמו־ נית עזה נערך היום מסע הלוויי־ יתו של נשיא ארגנטינה המנוח, חואן פרון, שנפטר ביום ב׳ השבוע.

בדומה לרעייתו הראשונה, אוויטה האגדית, לא הובא פרון לקבורה אלא נחנט, כדי שהדורות הבאים יוכלו לראותו כשם שראוהו ההמו־ נים אשר עברו על פני הארון וחלקו לו את הכבוד האחרון, בהיותו מוצב בארבעת הימים האחרונים בבנין הקונגרס בבואנוס איירס.

בהעדר קבורה של ממש היה זה מסע לוויה סמלי בלבד, שהתחיל לאורך 14 ק״מ — החל בבנין הקונ־ גרס וכלה בוילתו של הנשיא בפר־ בר אוליבוס שבצפון בואנוס איירס. בכאן הועבר הארון לאחוזת קבר זמנית, אשר תיפתח לקהל בעוד כ־ שבועיים ושם אפשר יהיה לראות גופתו של המנהיג ה„נכות כ„ערך לאומי לדורות".

ארונו של המנוח הוסע על גבי מרכבת תותחים שנגררה על ידי כלי רכב צבאי.

המונים עצומים הצטופפו בשני צדי המסלול בעת שהלוויה עברה על פניהם. בראש המסע נסעה אל־ מנתו של פרון, גב׳ מריה אסטלה אשר כיהנה בעבר כסגן הנשיא והושבעה עתה כנשיאת המדינה במ־ קום בעלה.

קיסר אתיופיה „הסכים" שצבאו „יפקח" בקביעות על הממשלה

אדיס אבבה 4 (ע״ר יופי״ע ע״ר), הקצינים המורדים של צבא אתיופיה קיבלו את הסכמתו של הקיסר „לפקח" בצורה קבועה על הממשלה.

זאת כמסבר מתכניה בת חמשה סעיפים שהוגשה אתמול לקיסר וזכ־ תה בהסכמתו — נאמר בהודעה ש־ פורסמה היום בעתונות האתיופית.

נציגים של כל זרועות הפיקוח־ב־ הממשלות — חיל היבשה, האוויר, הים, המשטרה, המשמר הלאומי ו־ עובדי בתי הסוהר — צבר הקיסר ועדה כדי לתאם את פעולות הבטחון, כולל מעצרים של אישים בכירים, ביקרו אצל הקיסר והודיעו לו על זהותם האחרונה, נאמר בהודעה. נציגים אלה הגישו לקיסר חמש תוכניות עיקריות אשר זכו בהסכמת הקיסר. דרישות אלו הן:

* חנינה לכל הפטריוטים שנכלאו בסיבות פוליטיות לפני פברואר 1974, בגלל ההתקוממות של הצבא. בסעיף זה הורה הקיסר לראש הממשלה מאקונן, שנכח בפגישה, לעיין בכובד ראש בתיקים של כל האסירים במט־ רה לשחררם.
* חנינה לכל הגולים הפוליטיים. הקיסר אמר, כי הוא מעניק חנינה זו וכי הגולים יכולים לשוב מיד.
* יישום מהיר של חוקה מתוקנת.
* הארכת מושב הפרלמנט, נוכח העבודה הסיבונית ותיקון החוקה.

יעד הכוחות המזויינים, שמטרתו להבטיח את הבטחון ואת הרווחה של הציבור, ימשיך להתקיים בשי־ תוף פעולה הדוק עם הממשלה ולהב־ טיח את יישומן של תכניות רפורמה שונות.

הקיסר סמך את ידיו על סעיף זה.

במלאות שנה לפטירתה של הרעיה, האם והסבתא
יקרת הנפש ואצילת הרוח
לאה זבידוביץ ע״ה
בת ר׳ יהודה לייב ז״ל
נעלה את זכרה הטהור
ביום ראשון י״ז בתמוז (הצום הרביעי), בשעה 4 אחה״צ
בבית העלמין קרית שאול
המשפחה
מעוניינים בהסעה, מתבקשים להתקשר בטלפון 280392, בשעות הלילה

בלע המות לנצח ומחה ה׳ דמעה מעל כל פנים
במלאת שלושים להלקח מאתנו היקר
יהודה צצקים ז״ל
ייערך
גלוי מצבה
ביום שני, י״ח לתמוז תשל״ד (8.7.74) בשעה 4.15 אחה״צ
בבית העלמין הצבאי בחוף הכרמל
— נפגשים ליד השער —
אוטובוסים יצאו בשעה 3.45 מבית הוריו, רח׳ הטפסרים 4, הר הכרמל
ובשעה 4.00 מרח׳ הרב הרצוג, ליד ביהכנ״ס הרכוני, הדר הכרמל
באותו היום בשעה 8.15 בערב, הערך ע״י הבריו ומוקיריו
אזכרה
בבית־הכנסת „אבות ובנים", רח׳ קלר 6, מרכז הכרמל
ועד ביהכנ״ס „אבות ובנים" — הוריו: ראובן ורות צצקים וכל המשפחה

להברנו
אהרון סקורניק ורעיתו
חבר הנהלת הקרן הקונסטרוקטיבית
השתתפותנו באבלכם על פטירת ההורה—האב
ר׳ חיים ואלאך ז״ל
בנחמת ציון וירושלים ינוחמו ולא יוסיפו לדאבה עוד
הנהלת הקרן הקונסטרוקטיבית
של המפד״ל בישראל

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו
הרה״ח ר׳ ישראל פסטרנק ז״ל
בן משה צבי ואסתר
נתאסף להעלות דברים לזכרו
ביום שני י״ח תמוז (8.7.74), בשעה 8.00 בערב
(לפי שעון הקיץ). בבית־הכנסת המרכזי בלוד,
רח׳ הרצל 6, — מתכנסים לתפילה בבהה ולימוד
משניות בשעה 7.00.
המשפחה
אנו מודים לכל קרובינו וידידינו שנחמונו באבלנו
ובנחמת ציון וירושלים תנוחמו

לחבר הנהלה
...ר ראובן בן־דוד וביתו
ברכת מזל טוב נאמנה
לנשואי הבן דוד נ״י
לנשואי הנכד אלון נ״י
„משהב"
חברה לשיכון, בנין ופיתוח בע״מ

אם תמונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המודרנית־והמסורתית
בהנהלת ברוך שוורץ
● תל־אביב, שינקין 35
טלפון 284381
— מודרנים בחינם —

להברנו
יצחק קדמון ורעיתו
חבר הנהלת המפד״ל
ברכת מזל טוב לבבית
להולדת הנכד
יזכו ביחד עם ההורים לגדלו ולחנכו לתורה לחופה ולמעש״ט
מתוך אושר וכבוד
המפלגה הדתית־לאומית ההנהלה
הסתדרות הפועל־המזרחי הועד הפועל

חזן
בעל תפילה
בעל נסיון
מחפש משרה
לימים הנוראים
או לכל ימות השנה
*
לפנות ת.ד. 2045 מס. 300 תל־ אביב, עבור חזן. או להתקשר טלפונית 412055 ת״א, בשעות 18.00—20.00

עיריית ירושלים — המחלקה לתרבות — האגף להרבצת תורה
היכל שלמה — המחלקה יעב — הודה לקם
מחורבן לגאולה
ערב שבעה עשר בתמוז
בהשתתפות:
פרופ׳ ש. ספראי — מקומה של ירושלים ביהדות בימי בית שני
מ. בן דב — חפירות הכותל הדרומי, חשיפות וגלויים
מ. פרימן — פרקי קריאה והנחיה
יתקיים בהיכל שלמה במוצאי שבת, אור ליום א׳, שבעה עשר בתמוז תשל״ד (7.7.74) בשעה 8.45
הכניסה לכל

דרוש בעל תפילה
(נוסח אשכנז)
לשבתות ולחגים
לבית־הכנסת ברמות הדר
הוד־השרון
קיימת אפשרות להשכיר בית במקום
*
לפנות בטלפון 924636 בשעות הערב

יד הרב מימון
מרכז עולמי לתורה ולימודי יהדות
בשיתוף
הסתדרות הרבנים דאמריקה
בימים ט״ו, ט״ז, י״ז באב תשל״ד (5.8.1974 ,4 ,5)
יתקיים
בבית מוסד הרב קוק, ירושלים, שכונת מימון
רב־שיח הבינארצי השני
על הנושא:
תחומי המעורבות של יהדות התפוצות בעניניה הפנימיים של מדינת ישראל ומעורבות מדינת ישראל בבעיות יהדות התפוצות
הפתיחה במוצאי שבת ט״ו באב תשל״ד (3.8.74) בשעה 9
ביום שני י״ז באב (5.8.74) יערך סיור אל מערות ... ג ...
*
פרטים במשרד מוסד הרב קוק, ת.ד. 642 ירושלים, טל׳ 526231

של המצפה

רוח חדשה טרם הגיעה

נשיא ארצות־הברית, ניקסון, בשידורו לעם האמריקני בשובו מן הפיסגה במוסקווה, שיבח את ההסכם בין שתי המעצמות־העל ש„יפעלו בצוותא לשלום".

בנאום זה ציין באותה אופטימיות את המצב באיזור: במזרח התיכון אחרי ארבע מלחמות מתחבטת רוח חדשה, שבה שני הצדדים מבקשים משתתפות לפתרון של שלום.

דברים לעיין אלה אמר בנאומיו שנאם בביקוריו בארצות האיזור. אין כל ספק, ארצות־הברית מעוניינת להפיג את המתיחות כאן ולהביא את מדינות ערב להסדר־שלום. יש לפקפק ביותר אם בועידת־המעצמות מעוניינת ב„רוח חדשה" במזרח־התיכון, שאינה תולשת את האינטרסים שלה.

האם הערבים מגלים נכונות ברורה לפתור את הסכסוך ולקרב את השלום? במועצת־ההגנה הכלל־ערבית, שנערכה בקאהיר, הכריז שר־המלחמה המצרי ש„נגד עד תום המאבק בהגנת זכויות הערבים". ואילו נציג המחבלים, אל־קדומי, הודיע, כי „פעולות הטרור של ארגוני המחבלים יימשכו עד להחזרת כל השטחים". עד כה לא ברור אם הפעולה הצבאית מצידו של הלבנון הופסקה זמנית אם לא, כשם שטרם ידוע אם לבנון תהיה ידידותית ועמדותיה ישתנו בה. ההשפעות התוצאה הן הבריחות של סוכני המחבלים. וכעת הוא [illegible] „יתגן בכוח על הטריטוריה של לבנון כנגד ישראל".

בנאומו אמר ניקסון בהזדמנות, כי הרגיעה לא תהיה על חשבון בטלות־ביטחונה הטריטוריאלית. הוא כיוון, כנראה, בראש וראשונה למדינה באיזור, שאף ישתדל בפני הסכמת הפיסגה במוסקווה, ואולי גם כיוון לערבים, שבאמצעי־השלום האמריקניים באיזור לא יהיו על חשבון ישראל.

ההודעה המשותפת של ניקסון—ברז'ינב בולטת, כידוע, תפיסתה במוסדר שלום צודק ובר־קיימא. „ייקחו בחשבון האינטרסים הלגיטימיים של כל העמים במזרח־התיכון כולל העם הפלסטיני והזכות לקיום של כל המדינות באיזור". פיסקה זו כלולה גם בהודעה האמריקנית־מצרית שנתפרסמה לאחר ביקורו של ניקסון בקאהיר.

בה מתבלטות לפי פירושם של הסובייטים ומה לפי פירושם של האמריקנים? משלחת של ארגוני־המחבלים יוצאת למוסקווה כדי לברר תוכן ההסכם לגבי הפרשנים הסובייטים, שתובעים הבינה בליאה באירגוני־החבלה, יפרשו ודאי את הפיסקה בהר־דעה כלגמתם, כהפלסטינים, כטמעם האירגונים הטרוריסטיים, הליטיים „לשחרור פלסטין". בהתאם לכך יפרשו את הפיסקה הבאה שבהודעה המשותפת: „על ועידת השלום לדון בשאלה כי עוד חייב להשתתף בה נוסף על המשתתפים הנוכחיים". ניתן לקבוע בוודאות, שהסובייטים ידרשו לצרף את נציגי אירגוני־החבלה בוועידת ג'נווה.

ממשלת ישראל, שנציגה, שר־החוץ עומד לצאת בקרוב לוואשינגטון, יבקש לדעת את המובן המדויק: „אינטרסים לגיטימיים של העם הפלסטיני", אם הוא שונה מ„זכויות לגיטימיות". בנוסח הערבים, לפי הגירסה האמריקנית: כשם שיבקש לדעת אם הפיסקה על משתתפים נוספים בועידת ג'נווה, הכוונה היא לפלסטינים מאירגוני־החבלה.

מדיניותה של ממשלת ישראל היא, כהכרזותיה, נגד מדינה פלסטינית נבדלת, שאין מקום למדינה שלישית בין ישראל לירדן, ונגד משא־ומתן עם המחבלים שמטרתם להרוס את ישראל. ראש־הממשלה י. רבין בנאומו חזר וקבלים עמדה זו.

אין להוציא מכלל אפשרות, שבמשא־ומתן המדיני בוואשינגטון תיהקל ישראל בעמדה אמריקנית בעניין הפלסטינים שתהיה מנוגדת לעמדתה. במיוחד בדבר השתתפותם של אירגוני החבלה בוועידת ג'נווה. אם וואשינגטון אינה שוללת ייצוגם בוועידה, הרי יש מקום לחשוש, שהפירוש „אינטרסים לגיטימיים של העם הפלסטיני", יטה לצד הערבי־סובייטי.

סינאטור יעקב יעביץ, מראשי המפלגה הריפובליקנית בארה"ב, המבקר בארץ, אמר בשיחה, שהאיזכור „אינטרסים לגיטימיים של העם הפלסטיני", מכוון לפיצויים כספיים לפליטים ערביים ולא למדינה פלסטינית. אין אנו יודעים אם הוא מביע את דעתו המדויקת של הפירוש האמריקני, או מפרש את הפיסקה לפי בגבותו, כידיד ישראל.

הנגו מתקרבים לשלב המדיני שבו תוטל על הממשלה לנקוט עמדה אכיצה בעניינים עקרוניים אלה. ישראל איננה כיוכנעת ביותר בגישה האופטימית למצב באיזור, כנעימה בדברי ניקסון, נוכח פעילות המחבלים והמגמה של שליטי ערב להכיר בהם. הפיסקאות בהודעת ניקסון־ברז'ינב על המזרח התיכון יש בהן כדי לעורר חששות. הרוח החדשה טרם הגיעה לאיזור.

להצלת יהודי סוריה

הכינוס הבינלאומי בפריס להצלת יהודי סוריה, שבו השתתפו נציגי שלושים ארצות, הוא גילוי של סולידריות בינלאומית למטרה אנושית.

היהודים בסוריה, 4,500 נפש, שרויים במצב של דיכוי, השפלה וגם סכנה. מצד אחד שללו מהם זכויות־אנוש יסודיות, בעוד מצד שני נאסר עליהם לעזוב את סוריה.

הידיעה על רצח ארבע צעירות יהודיות זעזעה את הציבור. אחריה באה ידיעה שניה, שלפיה, השלטון הסורי מאשים שני יהודים ברצח הצעירות וצפוי להם עונש מוות. השלטון רוצה וגם בעליל עלילת־דם.

ענין יהודי סוריה הועלה בכנסת, גם הובא בפני מוסדות או"ם, ושם נתכנסו מאה וחברים אישים, אנשי דת, רוח ובדע, שיסורי הזולת איכפת להם והם החליטו לתבוע מהשלטון בסוריה לכבד מגילת זכויות־האדם, שגם היא התחמה עליה כחברה באו"ם.

שגריר סוריה בפריס שלח מחאה אל אלן פואר, נשיא הסינאט, יושב־ראש הכינוס, על „התערבות בענייניה הפנימיים של סוריה", הנוסח הנגור אצל מדכאים, כאילו בצוויים לשתוק כאשר מעבר לגבול מתעללים בבני־אדם.

עדויות מהימנות מתארות את הגיטו היהודי בדמשק כמיכלאה שבה מצטופפים היהודים בתנאי־סבל קשים ביותר. הסורים הפקיעו בתים ציבוריים של היהודים הסמוכים לגיטו ומאכסנים בהם פליטים

יש ערך להמחאות פומביות, שמרתיעות במידה מסויימת את השלטון הסורי, ראייה לדבר, שני היהודים שנאשמו תחילה ברצח ארבע הצעירות היהודיות, כתב־האישום הוחלף באשמה של „נסיון לסייע ביציאה לא־חוקית מסוריה", ואף הורשה לפרקליטים בצרפת להיות נוכח בראשית בירור משפטם.

דעת־קהל עולמית נמרצת בפעילה מכשלות לגלות עניין ויוזמה להצלה. הכינוס הבינלאומי הוא מנוף לפעולה בכיוון המדיני כדי לפתוח שערי סוריה בפני היהודים המבקשים להוציא.

שותפו של היטלר

אמין אל־חוסייני, מופתי ירושלים בימי שלטון המנדאט, שמת בבירות, היה הראשון לשימוש במעשי־אלימות נגד היהודים. הוא עמד בראש המסיתים לפרעות לפני הכיבוש שבה ובעליה בירושלים, ביפו, בחברון, בצפת ובמקומות אחרים.

קו ישר מוביל מהמופתי חוסייני, האחראי למעשי טבח של אנשים, נשים וטף בכל מקום יהודי כנופיותיו. עד להחבלים הערבים שטבחו ילדים בכעלות. זו „דרך השחרור" של הפלסטינים מראשית הבית הלאומי ועד היום הזה: הצתות ורציחות־דם ללא כל אבחנה.

חוסייני לא הסתפק בבאורעות־דמים בארץ, אלא בא בדברים עם הצורר היטלר, ולפי מיסמכים, היה שותף פעיל ב„פתרון הסופי" של השמדת יהודי אירופה. בכך ראה את „הפתרון" למנוע עליה יהודית לארץ.

הדוגמה הנאצית היא בסיסמאות־היסוד לא רק של ראשי המחבלים, אלא גם בנאומיהם של כמה וכמה ממנהיגי מדינות ערביות. נשיא מצרים, סאדאת, היה כעריצו של היטלר. ספרי־עיוננה של הנאצים נפוצים נגד יהודים בארצות ערב.

ראש הכנופיות הערביות בימי שלטון המנדאט, שותפם של הנאצים, שמת בבירות, מסמל את דמותה הנפשעת של „לוחמי חרות" ערביים מאז ועד עתה.

הנשיא ניקסון בשובו לארה"ב:

ההסכמים עם ברה"מ קידמו את השלום

קי ביסקיין, פלורידה, 4 (ע"ס — רפ"ס — י"ע) הנשיא ניקסון חזר היום לארצות־הברית מן הפיסגה במוסקבה, כשבפיו המסר כי ההסכמים עם הסובייטים הגבירו את התקוות לשלום בעולם. [illegible]

כי ניקסון הוא לקבלת פניו הציג כי [illegible]

הנשיא הדגיש את האחדות של הברית המערבית, [illegible]

הוא אמר כי אירופה ויפן [illegible] שמר את הביטחון [illegible]

פרס ישיב לוואשינגטון [illegible]

ניקסון ביליה

הגנרל הייג, הדובר בשם הנשיא [illegible] שניהם של הגבלת הנשק.

שני הסכמים נחתמו במוסקבה — אחד המגביל באורח חלקי ניסויי נשק גרעיני [illegible] ב־1972.

ניקסון הדגיש בנאומו בפלורידה כי [illegible]

בכתב השלום: תוצאות הפיסגה במוסקבה — מאכזבות

שיקאגו, 4 (צ"י) — ועידת הפיסגה ניקסון—ברז'ינב הוגדרה כאן על ידי הכנס הבינלאומי לחקר השלום והטכנולוגיה (ספרי) כמאכזבת ביותר.

[illegible]

שר האוצר: התכנית הכלכלית החדשה באה במקום פיחות

בלימת האינפלאציה היא בראש וראשונה אינטרס של השכירים

התכנית הכלכלית שנתקבלה על ידי הממשלה באה במקום פיחות, ואין המכניות עלולות לפיחות — אמר שר האוצר יהושע רבינוביץ, בפגישה של קיבוץ ארצי ב„בית־מפלגה" בתל־אביב עם עיתוני המפלגה. [illegible]

מפגינת ההכנסות תבלים את האינפלאציה

[illegible]

„זרק את הייעץ שהציע לי פיחות"

שר האוצר אמר, כי היה מי שהציע לו לבצע פיחות, אבל הוא זרק את הייעץ. [illegible]

„פי קיסינג'ר — בביקורו הרשמית"

„אני יכול לראות את ד"ר הנרי קיסינג'ר בהגיעו בהצבה ולא בהגיעו בזמן" — אמר אמב' [illegible]

בבסיס ראשון נראה כאילו עיקר ה[illegible] השנה תהיה הוצאה של ... 4.2 מיליארד ל"י [illegible]

שגריר ארה"ב הגיש לשר הביטחון צ'ק על 30 אלף דולר לעזרת נפגעי צה"ל

שגריר ארה"ב בישראל, מר קנת קיטינג, הגיש אתמול לשר הביטחון, מר שמעון פרס, הבחאה על סך 30,000 דולר כשי מקרן שיקום צולבית לעזרת נפגעי צה"ל.

שגריר ארה"ב ציין כי השי מבטא את אהדתם של בני העם האמריקאי לנפגעי צה"ל והוא הביע את תיעוד [illegible]

שר הביטחון הודה לשגריר [illegible]

שגריר ארה"ב קנט קיטינג מגיש לשר הביטחון ש. פרס המחאה של 30 אלף דולר — שי לנפגעי צה"ל

מחשב יסייע לשמירת הזהות הדתית היהודית

מיאמי, פלורידה, 4 (יופ"ס) — מחשב יותקנו בקרוב בדרום פלורידה כדי לסייע להושבים יהודיים לשמור על זהותם הדתית והאתנית.

אסיפת הרבנים של אמריקה עומדת להקים שרות מחשב לעיבוד נתונים, כדי לעזור צעירות ולצעירים יהודיים להיפגש ולהינשא ביניהם לבין עצמם.

להסברת המבצע הודיע אמר נשיא אסיפת הרבנים, הרב מאיר אברמוביץ: „לאחרונה חל גידול בקרב המשפחות היהודיות כתוצאה מנישואי תערובת עם בני דתות אחרות, והו הוליך שיש לבלמו".

הרב אברמוביץ הוסיף, כי בדרום פלורידה קיים היישוב היהודי השלישי או הרביעי בגודלו באמריקה, [illegible]

[illegible]

הרב אברמוביץ סיכם באומרו כי התוכנית הזאת תעלה כאוסף למה לפני הורים אחרים, [illegible]

הגר"ש גורן נפגש עם ראשי כמורה בארה"ב וביקש מהם לפעול להפסקת מעשי המיסיון בישראל

ניו־יורק (שירות „הצופה") — הרב הראשי לישראל הרב שלמה גורן שנפגש השבוע עם 30 ראשי כמורה בכיר בבנים בארה"ב ביקש מהם לפעול בכיוון להפסקת פעולות המיסיון במדינת ישראל.

הפגישה בראשותו של ד"ר רד ג'ים אדריאן נתקבלה על־ידי הרב הראשי לישראל ושוחחו עמו על בעיות אקטואליות הקשורות במקומות הקדושים ובמעמדה של ירושלים.

בראשית השיחה ביקש הרב גורן מהמשלחת להתערב למען הפסקת פעילות המיסיון והבטחה כזו ניתנה לו כן במקום.

הרב גורן הסביר את יחודה של ירושלים בשביל עם ישראל ואת זכותם ההיסטורית של היהודים על ארץ ישראל. [illegible]

שלושה מיליון דולר בערב אחד

בביקורו בסאגנו לראש השנה הרב הראשי לישראל [illegible] שלושה מיליון דולר — [illegible]

הרב גורן נתקבל בברכה חמה על־ידי רבה הראשי של סאגנו לדיאס הרב איכנשטיין, [illegible]

[illegible] כי הקהל כפסק ובורה הלכה לסלולה.

בשדה התעופה קבלו פניו בכבוד של ארגון החיילים היהודים הכן מאות ילדי בית־הספר שיצאו לקראתו. [illegible]

הרב הראשי לישראל קיים [illegible] שיחות עם ראשי כל הזרמים [illegible] מדינת ישראל.

בין השאר, פעל להגברת ה[illegible]

[illegible]

השר צדוק יעשה לאיוש משרות רבנים הפנויות בערים

כאמור כתב „הצופה" בירושלים שר הדתות מר חיים צדוק עומד לנקוט צעדים לבחירת רבנים ראשיים ומקומיים לערים שבשרות אלה פנויות זמן רב.

לשם כך עומד שר הדתות [illegible]

[illegible]

כפי שנודע שוקל שר הדתות חוק שיחייב עריכת בחירות [illegible] רב ראשי.

נסתיים קורס של קציני צנחנים וחי"ר

[illegible]

היהדות הדתית בירושלים נערכת למניעת חילול שבת בתחבורה ובבידור עם הפעלת שעון הקייץ

גם היום מקיימים רבים מגורמים אלה להפעיל את שירותיהם עוד לפני צאת השבת. [illegible]

[illegible]

ועדת חוץ וביטחון סיימה דיוניה בדו"ח „ועדת חורב"

ועדת חוץ וביטחון סיימה אתמול את דיוניה בדו"ח ועדת חורב לבירור ההתרחשויות במעלות, הדיון התקיים בהשתתפותם של ראש הממשלה, יצחק רבין ושל שר המשפטים, חיים צדוק. [illegible]

שידור אנטישמי מועבר בעשרות תחנות בארה"ב

ניו־יורק, 4 (עטפ"א) — שידור [illegible] לשם הפצת השמצה בוטנית. [illegible]

אישים בהולנד למען יהודי סוריה

אמשטרדם 4 (עטפ"א) — קבוצת אישים הולנדיים יהודיים התכנסה על גילוי דעת הכולל מחאה נמרצת של יהודי סוריה. [illegible]

הדחות בבולגריה

סופיה, 4 (ע"צ) — האסיפה הלאומית הבולגרית אישרה אתמול שורה של המלצות מאת הוועד המרכזי של המפלגה, כדבר שינויים השובים בהנהגת המפלגה הקומוניסטית הבולגרית, תוך הדחת אחדים מראשיה בגלל „אוטורטיזם". [illegible]

כל שירותי הביטחון בלבנון גויסו למצוא את העורך החטוף

ביירות, 4 (ע"צ יופ"ס) — כל שירותי הביטחון הלבנוניים גוייסו, על פי הוראותיו המפורשות של הנשיא פרנג'יה, כדי לגלות את מקום שהותו של עורך העתון הלבנוני „אלנהאר", מישל אבו גאודה, שנחטף אמש על ידי אנשים אלמונים — נמסר ממקור רשמי.

[illegible]

משטרת אשדוד סבורה שהצליחה לפענח מקרה מוות שאירע לפני כחודש וחצי

משטרת אשדוד סבורה כי הצליחה לפענח מקרה מוות שאירע לפני כחודש וחצי, ושלושה תושבי העיר נעצרו בעת במעצר פרשה זו יובאו לדין בקרוב.

[illegible]

המדען סחרוב עמד להפסיק אמש את שביתת הרעב

מוסקבה, 4 (ע"י) — הפיסיקאי הסובייטי אנדריי סחרוב, המכונה „אבי פצצת המימן הסובייטית" עמד לסיים הערב בחצות את שביתת הרעב שפתח בה בשבת, בתביעה לשמירת זכויות האדם בברית המועצות.

[illegible]

משלחת מחבלים בראשות ערפאת תבקר בימים הקרובים במוסקווה

ביירות, 4 (ע"צ) — משלחת של מחבלים בראשותו של יאסר ערפאת תבקר בימים הקרובים במוסקבה — מסר היום העתון הלבנוני „אלנהאר" מפי מקור דיפלומטי.

[illegible]

נחתם הסכם על מלווה אמריקני לירדן

רבת עמון, 4 (ע"צ) — הסכם בדבר מלווה אמריקני לירדן בסך 4 וחצי מיליון דולר נחתם היום ברבת עמון.

[illegible]

מורה סובייטי מבקש מקלט מדיני בבריטניה

[illegible]

יוגוסלביה ותוניסיה תוקפות את ישראל

בלגראד, 4 (ע"ר וע"צ). — יוגוסלביה ותוניסיה גינו היום את ישראל בחריפות [illegible]

המועצה המקומית קרית־מלאכי
המחלקה לחינוך ולתרבות

דרושים מורים

לביה"ס המקיף דתי שש־שנתי
לשנת הלימודים תשל"ה

מורה לחינוך גופני לבנות

מורה למקצועות הטבעיים:
לכיתות הגבוהות של התיכון העליונה

על המעוניינים לפנות במכתב אל מנהל בית־הספר המקיף רחוב הרצל טל. 96409־055 קרית־מלאכי.

השבוע ביד יצחק בן־צבי

ירושלים

יום ראשון, י"ז בתמוז תשל"ד 7.7.74

א. ב־18.15 — ירושלים תחת שלטון הצלבנים (קורס למורים)

המרצים: ישראל ברסל, דן בהט

בשיתוף עם הועדה המשותפת להשתלמות עובדי הוראה במשרד החינוך והתרבות

ב. 19.00 — ירושלים בתקופה ההלניסטית לאור ממצאים ארכיאולוגיים —
ד"ר אשר עובדיה (באנגלית)

20.00 — אספקת המים בירושלים בתקופת בית שני —
עמיחי מזר (באנגלית)

יושב ראש מיכאל כ[illegible]

בשיתוף עם המחלקה לתרבות עיריית ירושלים

יום שני, י"ח בתמוז תשל"ד 8.7.74

עין גדי ומצדה — מרדכי סופר (קורס למורים)

יום שלישי, י"ט בתמוז תשל"ד 9.7.74

מ־8.30 ירושלים תחת שלטון הממלוכים (קורס למורים)

המרצים: יוסף דרורי, פרופ' מרים רוזן־אי[illegible] ישראל ברסל

יום רביעי כ' בתמוז תשל"ד 10.7.74

א. ירידתו וסביבתה — מרדכי עופר (קורס למורים)

ב. קתדרה לחוקרים בתולדות ארץ ישראל ויישובה

בנושא

גיוס מנהיגות וקביעת מדיניות ציונית פעולתו של משה שרת

מרצה: ד"ר גבריאל שפר

משתתפים בדיון: ד"ר יעקב גולדשטיין
ד"ר משה ליסק

יושב ראש: ד"ר אליהו אילת

מרכז הקתדרה: פרופ' יהושע בן אריה

הדיון יתקיים בשעה 20.15 במעלה יד יצחק בן־צבי רחוב אברבנאל ירושלים.

פרטים והזמנות במשרדי ה[illegible]

יום חמישי, כ"א בתמוז תשל"ד 11.7.74

א. תרגילים מתודיים — מיכאל גרינצווייג (קורס למורים)

ב. בתל־אביב (בית יד לבנים)

היישוב היהודי בארץ־ישראל בדורותיו — סמינר שנתי

שנותיה האחרונות של ממלכת יהודה — פרופ' א' מלמט.

בשיתוף עם האגף לתרבות נוער, עיריית תל־אביב

הורים דתיים ב„נוה יעקב" קובלים על קיפוח לבית־ספר

מאת כתב „הצופה" בירושלים

ההורים הדתיים בשכונה ה־חדשה „נוה יעקב" שבצפון ירושלים, התלוננו אמש נגד שורה של אמצעים כדי ... את הקיפוח המשווע של ילדים הדתיים במיבנה בית־ספר.

עשרות מבין מאות הילדים שומרי המסורה שבשכונה מוסעים מדי יום לשכונה גבעת שפירא המרוחקת כדי ללמוד בביה"ס המקומי, בעוד שלרוב הילדים החילוניים מיבנה הולם במרכז השכונה. בנסיבות אלה ... הורים רבים ובעיקר עולים חדשים דתיים מגרוזיה ומבוכרה, שאינם מבחינים עדיין בהבדלים בזרמי החינוך את ילדיהם לביה"ס הממלכתי.

בעקבות דרישתם התקיפה של ההורים הדתיים להעניק להם מיבנה בשכונתם ככל ילדי המדינה ובעיקר בהתחשב בעובדה, כי זוהי שכונה ... הספר הקיצונית המרוחקת ביותר ... מרכז יהודי — הכירו משרד החינוך ועיריית ירושלים בדרישה. אולם כאשר בא הנושא לדיון בפועל הציעה העירייה להקים בית־הספר לא בשכונה עצמה אלא בצריף ששימש בעבר את הגן הירדני בשכונת בית חנינא.

ההורים הדתיים מסרבים לקבל פתרון זה גם משום שהוא מחוץ למקום מגוריהם ומצריך הסעה ובעיקר משום הסיטואציות באשר הצריף מצוי בשכונה ערבית מאוכלסת והוא חשוף לפיגועים.

רבה של שכ' „נוה יעקב" ... אמר לכתבנו, כי בעת תכנית הקימה מופנים ילדים דתיים לבית הספר החילוני ... שהשכונה החדשה הנבנית מאוכלסת ומתווספים דיירים חדשים. בקרוב ישלמו בשכונת „נוה יעקב" „מגדלי־משהב" ויתגוררו למעלה ממאה משפחות חרדיות וילדים דתיים רבים ...

סגן ראש עיריית י־ם מר יוסף ... שביקר השבוע ב„נוה יעקב" תמך בדרישות ההורים הדתיים.

יום, הוא פנה לראש העיר מר טדי קולק וביקש את התערבותו לפתרון המבוכה.

יצויין, כי בשכונת „נוה יעקב" אין עדיין בית כנסת. עד לפני שבועות אחדים התפללו התושבים בדירתו הפרטית של רב השכונה ובאחרונה הם מקיימים תפילות בדירת מרתף ארעית שהועמדה לרשותם ע"י משרד השיכון. הודגש במיוחד גם חסרונה של מקווה טהרה וכן המחסור בעירוב־תחומין המקשות על ניהול חיי משפחה וחיי שבת סדירים לשומרי המסורת בשכונה.

התושבים הדתיים שהתכנסו אמש לדיון בקיפוח ענייני הדת בשכונה החליטו לפתוח במאבק ציבורי בכל הרשויות האפשריות לפתרון בעייתם.

יע מומחה למינהל צבורי

פרופ' שמואל מייליק, פרופ' חבר למנהל ציבורי באוניברסיטת ניו־יורק, הגיע לארץ כמומחה האו"ם לתכנון נציבות שירות המדינה. פרופ' ש. מיליק יערוך בעת שהותו בישראל תכנית ההפעלה של המכון למינהל לעובדי המדינה.

סופרמרקט יוקם במעלות

הסופרמרקט הראשון בקריית מעלות יושלם בימים אלה ויפתח בשבוע הבא — על כך נמסר במסיבת עתונאים שנערכה ב־...

הוגשו המלצות למערך תחבורתי לשעת חירום

מאת סופרנו לענייני התחבורה

ועדה בינמשרדית, בראשות מנכ"ל משרד התחבורה, מר ד. חירם, הגישה בימים אלה את המלצותיה בענין התארגנות מערך התחבורה לשעת חירום, בעקבות הלקחים שנלמדו ממלחמת יום־הכיפורים.

שר־התחבורה, מר ג. יעקבי ומר ד. חירם, שמסרו על כך אתמול במסיבה עם כתבי־התחבורה, אמרו, כי ההיערכות תהיה בהנחה שהמלחמה הבאה תהיה ארוכה. הוועדה המליצה להעמיד לרשות המשק האזרחי 9000 כלי רכב בעלי מטען מורשה של 84 אלף טונות לתקופת החירום. הוועדה קבעה גם מיבנה לשעת חירום של משרד התחבורה כשכל הגורמים במשרד התחבורה יאוחדו לרשות עליונה לשעת חירום, שבראשה יעמוד מנכ"ל משרד התחבורה. לידה יפעלו שש רשויות משנה לתחבורה יבשתית, ימית, אווירית, הספנים, נמלים ומטאורולוגיה. גרעין מקצועי קבוע, בראשות סמנכ"ל לשעת חירום יפעל באותן קבוצות.

תוכנית נתאשרה, צויין, לייבוא של 2500 כלי־רכב בשעת החירום. יבוא זה איפשר לחדש את כל משק הרכב הכבד בארץ.

ההיערכות כוללת גם הכנת נהגים, כולל שיחרור נהגים קשישים מהצבא, נהגות מתנדבות והכשרת נהגים חדשים.

שר התחבורה אמר כי בעקבות התכנית הכלכלית החדשה יהיה מיתון ניכר בענף הרכב. תקציב הפיתוח של משרד התחבורה קוצץ ב־40 מיליון ל"י. עם זאת דווקא בגלל הריסון יזורז תכנון פרוייקטים תחבורתיים שיבוצעו בעת הצורך. בין היתר יתוכננו ... פיתוח רכבת ישראל, כולל תכנון רכבת לאילת; הקמת מרכז מטענים ועוד.

תרומה של חצי מיליון ל"י לאוניברסיטה העברית

חברת ל. גליקמן בע"מ, מתל אביב, תרמה חמש מאות אלף לירות לקידום המחקר והלימוד במדעי הטבע בקרית האוניברסיטה העברית על הר ה־צופים בירושלים.

בטקס שנערך אתמול נחנך אולם הרצאות, בבנין הפקולטה למדעי ה־טבע על הר הצופים, על שם יו"ר מועצת המנהלים של החברה יוסף גליקמן ורעיתו פאולין.

קידוח מים שהצליח במחולה מאפשר הגדלת שטחי חקלאות

מאת סופרנו בבקעה

קידוח המים, שהחל להפיק מים באיזור מחולה בבקעת הירדן, לפני כשנה מאפשר כיום להגדיל את שטחי העיבודים החקלאיים. אבל הצפה שבידי הישוב אינה עולה על 1800 דונמים. המוסדות המיישבים לא הקצו משבצות חקלאיות נוספות ליישוב — מסר מרכז המשק יהודה רייגם, בסיור עתונאים ומרצים שנערך בבקעה, מטעם המועצה הציונית בישראל.

הדובר ציין כי הישוב שהוקם לפני שש שנים, הולך ומתבסס כיום מבחינה כלכלית. ענף הלולים מפרנס ... משרד הבטחון. במחולה ישנן כיום 20 משפחות קבועות ובבנייה 10 יחידות דיור לקליטה נוספת. בן גנה במקום בית־כנסת מרכזי.

מרכז איזור הירדן של הבקעה מטעם המחלקה להתיישבות בהסתדרות הציונית, משה פלאי אמר, כי הפיתוח האיזורי לא הואט, בגלל המצב המדיני והבטחוני. 16 אלף דונמים הוכשרו על־ידי קק"ל ל־9 ישובים, מהם 4 קיימים באיזור. ... לשוב בשיפולי הבקעה, ליד האדמות החקלאיות, תוך שבועיים יוכרע מיקומו של הקיבוץ בגלגל. המטרה לא לצופף את הישובים, אולם המחסור במים מעכב את הפיתוח. ... סידור בקליה והחדשה, שבחוזה התשלום ליד מערות קומראן, והיא תאוכלס בעוד כחודשיים.

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

רכשו את הספר

עיינות בספרות הגאונים

מחקרים בספרי הגאונים ותשובותיהם שבדפוס ובכתבי יד

מאת

פרופ' שרגא אברמסון

* זכה בפרס ישראל תשל"ד *

המחיר: 32.— ל"י

משרד הצפה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל' 615036

שיטה חדשה לשיקום נוער סוטה בהוסטלים משפחתיים

מאת כתב „הצופה" בירושלים

שיטה חדשה לשיקום נוער סוטה גובשה באחרונה במשרד הסעד והיא מבוססת על צמצום המוסדות הממשלתיים הקיימים ופיתוח מסגרות חדשות של „הוסטלים משפחתיים".

נתונים על כך מסר אתמול בסיור עתונאים מנכ"ל משרד־הסעד הד"ר מ. א. קורץ. הוא ציין כי חוקרי משרדו וכן הסוציולוגיה הקרימינולוגיה המודרנית השתחררו מן הנטיה לייחס עבריינות לעוני ולמחסור. בחברת השפע ניתן בהחלט לקבוע כי לפשע אין ולא כלום עם מצוקה חומרית ורעב. מרכיבים שליליים ומצבים ומגורים הלוקים לעבריינות הם: המתירנות, התרופפות האוטוריטה המשפחתית, הסמים והעזובה שהם פועלי יוצא של חברת השפע דווקא ולא של המחסור.

הד"ר י. שייגפלד, סגן מנהל חסות הנוער במשרד הסעד הצביע על מספר דוגמאות של הידרדרות קטינות ממשפחות מבוססות, כמו נערה זו בת ה־16 ממשפחה אנגלו־סכסית, שאביה הוא מנהל מפעל חשוב והיא מתגוררת בוילה מפוארת בגוש דן. כתוצאה מהמתירנות ... לעישון סמים והתדרדרה עד לפריצות. כיום היא מטופלת באחד מהמוסדות חסות הנוער של משרד הסעד לשם הדרכה ע"י צו ... של בית־המשפט לאחר שנסתבכה בעלילים.

מנהל חסות הנוער הד"ר מנחם הורוביץ אמר, כי עד היום טרם נמצאו תשובות מניחות את הדעת לפתרון עבריינות הנוער בארץ ובעולם וכי הרשויות השונות עדיין מחפשות דרכים, כלים ושיטות. כיוון שהמשפחה נובע בעיקר מחוסר בית־הם מכפה משרד הסעד במקום מוסדות סגורים „הוסטלים משפחתיים" בהם ישוכנו נערים במסגרות אינטימיות דומות למשפחות אומנות.

דובר משרד הסעד מר אברהם הופמן אמר, כי למשרד ידוע על 1300 בנות למטה מגיל 17 המוגדרות כנערות במצוקה וכי לצורך איבחון והסתכלות והמלצות על דרכי שיקום הוקם באחרונה מכון „מסילות" במבואות ירושלים.

וכן בהגרלת הפיס

בהגרלת מפעל הפיס שהתקיימה אתמול זכו בסך 250,000 ל"י המספרים: 108908; 607011. ובלי ספח בסך 150,000 ל"י.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 234297.

בסך 12,500 ל"י זכו המספרים: 287147, 361539.

בסך 6,250 ל"י זכו המספרים: 024419, 315874, 757584, 794665.

בסך 600 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־07535 20920 34271 38837 49931 56401 56528 58062 62002 93454.

בסך 250 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־00655 17367 18616 21546 26935 39375 43101 52522 54300 61675 73561 76705 77296 78258 81606 82654 84171 84770 86878 88098 90012 02550 95541 98852 29953.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־0698 3000 4516 5895 6158 7983 9786.

בסך 50 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־0420 1067 1134 1276 1310 2170 2231 2442 2818 2907 3232 3272 3300 3616 4037 4446 4475 4602 4633 4923 5116 5191 5205 5598 5600 5987 6030 6600 6838 7122 7541 7679 7766 7915 8174 8226 8440 9099 9647.

בסך 1,250 ל"י זכו הכרטיסים: 047802 061173 087424 109389 133627 273312 288969 309783 320564 375169 389753 442929 473126 492427 574103 636775 647552 663372 666041 722345 788324.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים עם ספח שמספריהם מסתיימים בספרה 5 ובלי ספח בסך 4 ל"י.

הגרלת הספחים

בסך 5.000 ל"י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־05045 61443 13677 65248 78672.

בסך 1,000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם הספחים שמספריהם מסתיימים ב־1668 1740 5532 7161 8177.

דליקה במחסן תבואות בעזה

נזק של כ־300 אלף ל"י נגרם בעזה בדליקה שפרצה במחסן תבואות וקש בשכונת פאנייה שבמזרח עזה. בדליקה נשרפו בין היתר תבואות, חבילות מספוא, תבן, חמרי גלם לייצור סבון, מכונות ומיבנים שונים ועוד.

שש מכוניות כיבוי שהוזעקו למקום הדליקה, עמלו במשך כשלוש שעות לאיתורה ובה בשעה עשו שוטרי עזה מאמצים למניעת נפגעים בקרב האוכלוסיה ופינו מספר בתי־דירות סמוכים.

האש פרצה סמוך לשעה 9 בבוקר, ממגע של מכונת קיצוץ קש, והיד שלו להבות. במקום קמה מהומה רבה. המשטרה בעזה הזעיקה את הכבאים המקומיים ואת כבאי חאן יונס, ומאוחר יותר נקראו גם כבאי אשקלון לבוא לעזרה. סמוך לצהריים כובתה הדליקה.

מוכ"ל השלטון המקומי: לבטחון האזרחי אחראית המשטרה

מרכז השלטון המקומי תקיף בדעתו שהבטחון האזרחי — בטחון הפנים במדינה, הוא באחריותה המלאה והבלעדית על פי החוק של משטרת ישראל, ואין לרשויות המקומיות כל סמכות לפעול בענייני בטחון פנים — הבהיר המוכ"ל מר זאב מליץ.

הרשויות המקומיות — אמר עוד — אינן מורשות ולא בנויות לעסוק בחימוש של האזרחים, או לציידם ולהדריכם בשימוש בנשק או באמצעי התגוננות אחרים.

מוכ"ל מרכז השלטון המקומי, תקף את הנוהל הפסול, של גורמים שונים במדינה לתקוף את השלטון המקומי, בלי שגורמים אלה טרחו ובדקו את סמכויות השלטון המקומי ואפשרויותיו. מרכז השלטון המקומי כבר מתריע מזה חודשים, על אי־הבהירות בדרג המיניסטריאלי בעניני בטחון פנים. מרכז השלטון המקומי פנה בענין זה לראש הממשלה, ראש הממשלה הפנה אותנו לשר המשטרה ושר המשטרה הפנה אותנו למנכ"ל משרד הפנים.

מר מליץ התריע בפני המצב שנוצר בענין זה, וכן ציין מקרים בהם מפקדי צה"ל בדרגים שונים פונים בישירין לרשויות המקומיות, בדרישה לרכוש נשק, רכב ..., ציוד קשר ועוד.

בתשובה לשאלה על הביקורת שנמתחה בוועדת החינוך של הכנסת על הרשויות המקומיות בענין הבטחת מוסדות חינוך, אמר מר מליץ שנציגי השלטון המקומי, לא הוזמנו לוועדת החינוך לדיון בנושאים שהועלו, וברור איפוא שבפני חברי הועדה לא היו העובדות הברורות והמדויקות בענייני השמירה והבטחון. בעקבות זה, הציע המוכ"ל לוועדת החינוך, להפגש עם נציגי השלטון המקומי, על מנת לעמוד מקרוב על הפעולות שנעשו ועל המגבלות בעצייהן על פעולות נוספות.

נעצרה חבורת „בני טובים"

חבורת „בני טובים", תושבי שכונה בצפון ת"א, נעצרה על־ידי המשטרה כחשודה בקשר לביצוע פריצות וגניבות בעיר.

החשודים, בני בעלי עסקים ומקצועות חופשיים, נלכדו לאחר חקירת אנשי המדור המרכזי של המשטרה.

תורנות בתי מרקחת

ירושלים: בליל שבת — אורה, המלך ג'ורג' 27 טל. 222043; הבש, עיר העתיקה, רח' הגיא 284285.

במוצ"ש: כרם אברהם, צפניה 19 286950; אל סנכרל, צלאח א־דין 282196.

תל אביב: בליל שבת — פרנקל, המלך ג'ורג' 28 223721; שלמה המלך, שלמה המלך 48 246461; יאני, יהודה הלוי 67 612474.

בשבת: בני, דיזנגוף 174 222376; גוטמן, אחד העם 91 (ע"י הבימה) 285301; הנביאים, המלך ג'ורג' 72 286740.

במוצ"ש: נורדאו, בן יהודה 183 242673; יאני, יהודה הלוי 67 612474.

רמת גן והסביבה: בליל שבת — תלפיות, רמת גן, אבא הלל 30, 723754.

שבת ומוצ"ש: המגן, רמת גן ביאליק 30 723674.

הרצליה והסביבה: בליל שבת — כפר ריבלין, הרצליה פתוח, רח' רינגס 142 (מול מלון סירון).

בשבת ובמוצ"ש — כפר ריבלין, הרצליה פתוח, רח' רינגס 142 (מול מלון סירון).

חולון: בליל שבת — אסותא, רח' סוקולוב 4 (מול פ' שנקר 19).

שבת ובמוצ"ש: שירין, רח' סוקולוב 68.

בת ים: בליל שבת — ויטה, שד' העצמאות פ' רוטשילד.

בשבת ובמוצ"ש: גני בת ים, רח' הנביאים 3 (קרוב למגן דוד אדום).

בני ברק: בליל שבת — הדסה, כפר הרימה.

בשבת ובמוצ"ש: ארז, הכבכים 43, מעבדת בני ברק.

נתניה: בליל שבת — המגן, ... 23866.

בשבת ובמוצ"ש: הדסה הרצל 34 22243.

רחובות — בליל שבת ובשבת: רבלה, רח' הרצל 75.

באר שבע: בליל שבת — בריאות, בשבת ובמוצ"ש: הנגב.

ביאליק וסופרי דורו

(סוף מעמוד 4)

העם הרוסי לקביעת יחסי־אנוש לגבי עמים־מיעוטים תושבי רוסיה. הצבור מטעם שלטון הצאר החזק, כמובן, דברים אלה.

בראשית מאמרו, המתורגם מרוסית לעברית, נאמר: „עם ישראל, עד לאומים. לא חשוב לו אם גבולות המדינה אחרי המלחמה יעברו באותו מקום או יוזזו למקום אחר. האדמה תישאר בין כך ובין כך ברשות אדונה היחיד, אלוקים. חשוב הרבה יותר אם תנוצח או לא הרוח שבאדם. למראה הרוח הרעה שהקפה כמעט כל תצית האנושות, רים עכור של שקר ותעופה שהציף כמעט כל כדור הארץ, אין לנו אלא להתפלל לדי שישלח מבול שני, אך בלי תיבת נח".

יצחק ניסנבוים, חברו של ביאליק באגודת־סתר „נצח ישראל" בישיבת ואלוזין, משנתמנה כמנהל לשכת המזרחי של הרב ר' שמואל מוהליבר, פנה אל חברו המשורר וביקש ממנו שיחבר שיר על כרטיס־ברכה לשמחות. וכך נאמר במכתב: „דרוש לי שיר קטן בעל ארבע או שש שורות ולא יותר, שיביע ברכה איש לרעהו מעומק הלב לשמחתו. ברכה שייזכר בה שם ציון. את השיר נדפיס על מכתבים והכנסתם תהיה ליישוב ארץ־ישראל".

ביאליק נענה לו ושלח לו שיר־ברכה קצר. ניסנבוים פירסם את השיר והכניס בו אילו שינויים, שהכעיסו את ביאליק והוא שלח אליו מכתב מלא תרעומת. בתשובה מתנצל לפניו הרב ניסנבוים, מסביר על־שום־מה שינה פה ושם, ומסיים: „אחינו נפוצו לכל רוח ואין מקבצם. תן ידך לנו, ... ותקשר בקשר ...".

הסופר־המשורר והפובליציסט הלל צייטלין היה ממעריציו של ביאליק. במכתביו אליו הוא עוסק לא רק בענייני ספרות אלא גם בבעיות חברה ומוסר. באחד המכתבים הוא גם משמיע דברי־תוכחה קשים: „רואים אתם את ריעכם טובע בבוץ של עלילות וזבובים ואתם עומדים מן הצד. האמנם טוב ויפה הדבר להניח לאיש לשבוע ברפש ולא להצילו. מיראה פן ידבק גם בך איזה רפש? ... אף־כי אם יסבול בגלל זה ...".

בפרק בא מכתב אחד של ביאליק אל צייטלין ובו הערכה על ספרו „ספרן של יחידים". הוא כותב בין השאר: „קראתיו, את כולו, מראשו ועד סופו. רואה אני כי היתה עליך יד אלוקים. לא כל אדם זוכה, לך בכוחך זה והושעת את נפשך, ואולי גם נפש אחרים".

אלישע רודין, משורר עברי ברוסיה הסובייטית, שהתנסה בכל הגזירות שגזר השלטון הקומוניסטי על הלשון העברית, שלח קונטרס־שירים לביאליק וצירף פתק: „הוי, אילו יכולתי לזחול לתוך המעטפה ולהגיע יחד עם ספרוני אליכם לארץ־ישראל".

*

ידידות רבה היתה בין הרב קוק וביאליק, שניהם בני ישיבת ואלוזין ומעריצי הנצי"ב, ששניהם באים שירה והגות, עם כל המפריד ביניהם בדעות ובאורחות. בביקורו הראשון של ביאליק בארץ, בשנת תרס"ט, שלח לו הרב קוק, רבה של יפו בזמן ההיא, מכתב־ברכה ובו נאמר: „עורה נא, משורר אהוב לנו, על ... גוי, העירה כינורך לשיר לנו שירת הארץ, שירת התחייה".

כאשר ביאליק קיבל את הספר „אורות התשובה" של הרב, ציין בו הכיר את הכרתו במכתב ששלח אל הרב ר' צבי־יהודה קוק, בנו של הרב, ואמר: „את אורות התשובה ... ביום־התשובה ... אכן, יש בדברי הכהונה הקטנה הזאת כדי ארבעים סאה לטהר את הגוף והנפש יחד, ודבריה באים לא רק ... אלא גם ... יהי ... של אביך הגדול ברוך, ... לשקייה".

הרב קוק היה פונה אל ביאליק בעניני ..., תמיכה בישיבות וסיוע בהעלאת רבנים ותלמידי־חכמים מרוסיה. ביאליק, רב־ההשפעה בציבור, נענה תמיד לפניותיו של ראש הרבנים.

הבאנו כבר מהרבה בספר ... פרקים רבים, ... קטעים של ..., בין שכונים חסר אחד גדולי הרוח והציבור בעם היהודי עם גאון השירה העברית. ... ותמצא אוצרות ידיע, הגות והבנה, פרקים בקורות הרוח והספרות בארבעים שנה יצירתו של ביאליק.

במפלגה ובתנועה

תנועת האשה הדתית לאומית

שבת — ט"ו תמוז — 6.7

ייערך בסניף הפועל המזרחי בשעה 5 אחה"צ פרשת השבוע — המרצה הרב ישראל הס.

עיר מרכזין בבית הכנסת לנער בשעה 11 לפנה"צ פרשת השבוע — המרצה מר צבי גרינשטיין.

בני ברק במועדון ההרה רח' דניאל 3, ב־4.45 אחה"צ עונג שבת לקשישים — על פרשת השבוע ...

במוצאי שבת ויום ראשון מתקיים יום פרס. הציבור מתבקש ... כל ההכנסות קודש למוסדות ילדים.

יום רביעי כ' תמוז — 10.7

גן יבנה במועדון בני עקיבא בשעה 8 בערב מתקיים סניף תנועת האשה הדתית. בתכנית: הרצאה ע"י ... לזכרו של ד"ר בנימין זאב הרצל — במלאת 70 שנה לפטירתו.

במדור לקליטה חברתית של עולים

ליל שבת ט"ו תמוז — 6.7

תל אביב — במעון עולים „קסם" קבלת שבת ומסיבה ליל שבת — עורך החזן יוסף זיו.

במעון עולים הירקון קבלת שבת ומסיבת ליל שבת — עורך החזן שפירא.

מוצש"ק ט"ו תמוז — 6.7

פתח תקוה בבית משפחת מוסקס בשעה 8 בערב חוג עולים. על „ירושלים בחורבנה ובתפארתה". ירצו: מר צבי ליכה בעברית ומר שקליק ברוסית. הקרנת שקופיות על ירושלים ע"י מר פ. ...

יום ראשון י"ז תמוז — 7.7

מפגש עולים בבית התנועה בתל־אביב אבן גבירול 166 ב־8 בערב. המרצה מר שלום זילברפרב, יו"ר ארגון עולי רומניה. הנושא: ימי בין המצרים.

יום שני י"ח תמוז — 8.7

תל אביב בביתה של ד"ר גולדנברג בפגש חברתי בהשתתפות עו"ד חיים ..., סגן ראש העיר. שיחה על ימי בין המצרים ותשובות ... בשאלות ... אקטואליות.

תל אביב במעון עולים „קסם" ב־7 בערב שעור ביהדות, המרצה הרב לנדמן. הנושא: ימי בין המצרים.

חיפה נוה שאנן, בבית משפחת כגנוב ב־8 בערב שיחה על „ימי בין המצרים". המרצה מר נחום כגנוב.

יום רביעי כ' תמוז — 10.7

טיול מקומי של עולים ותיקים לירושלים לטקס התייחדות עם זכרו של בנימין זאב הרצל במלאות 70 שנה לפטירתו. הסעה מאורגנת ...: מרחובות עד רעננה.

רמת גן במעון עולים טכס הכנסה בבריתו של אברהם אבינו של צבר שנולד למשפחת עולים מדרום אפריקה — ...

ביום חמישי כ"א תמוז—11.7

בתל אביב במעון עולים קסם בשעה 8 בערב הרצאה בליווי שקופיות על חורבן בית המקדש. המרצה מר ...

ירושלים: עונג שבת ... פרשת השבוע: מר ... ציונים בתפילה — הגב' שושנה הולצברג, בית הכרם ... — פרשת השבוע: הרב דוד ספירא.

ביום שני י"ח תמוז (8.7), וביום שלישי י"ט תמוז (9.7). ... רח' ... 8, כניסה 5. בין השעות: 9—12, 4—6.

המפד"ל — חיפה

שיעורי תורה:

בביכנ"ס הפועה"מ בבית התנועה (החלוץ 59) בשבת ב־7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י מנחם הרר. ב־10.30 שיעור ברמב"ם ע"י מאיר אהרון.

בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראבה.

בביכנ"ס בסניף הפועה"מ בקרית אליהו בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י יצחק לבנון. אחה"צ שיעור בגמרא ע"י ישראל פיליכבר. ... שיעור בגמרא ..., דף היומי ע"י הרב ... ליבר.

בביכנ"ס המרכזי ... בשבת ב־3.30 שיעור ... הדרכת הח' דוד איגבר. ביום ראשון ב־5.45 ... ב־5.30 ... בהדרכת דוד איגבר.

תל־אביב

מבית הכנסת הגדול (אלנבי 110) ... ערבית 6.45, שחרית 8.00.

[illegible]

חיפה

[illegible]

לוח הצופה

● מיזיים הקונה רהיטים, אנטיקות, פריזידרים, ריהוט משרדי וכל חפצי בית אחרים. טלפון 864938, בערב 876852.

● המשפקוה/דתיות, דירות מרווחות: 3־4 חדרים בישמת משה (שכונה דתית יפה ליד ...) 3 חדרים החל מ־136,500 ל"י, 4 חדרים החל מ־156,500 ל"י. אפשרות למשכנתא. במקום בית ספר וגן דתי. כניסה: 5 חדשים. „אפריקה ישראל להשקעות" בע"מ. טל: 751540־03, — 50281־03.

● המהדרה בבני ברק דרושה מטפלת 5 ימים בשבוע 788984.

● משפחה מגבעתיים מעוניינת בהחלפת דירות בירושלים בתקופת הקיץ. להתקשר ל־766352־03.

● בבני ברק, דירת פאר חדשה 4 חדרים מטבח אמריקאי בשכ"ח 780467.

לוח ירושלים

● הקייטנים: דירה 3 חדרים, כל הנוחיות, בבית וגן בירושלים. להחליף בדירה דומה בצפון הארץ בעיר או בכפר. לשבועיים אחרי ט' באב טל. 531039—02.

● בירושלים בשכירות חדשית 3½ חדרים ברחוב בית שערים לפנות 526705.

+ בעיות כספיות — נעזור לך לפתור בהלוואות אישיות ועסקיות. המרכז למימון והשקעות. כתובתנו החדשה: רח' פינס 3 — טל. 224059—02. ירושלים.

● בירושלים רחוב צפניה, למכירה דירה, 3 חדרים, ק. ב. + מרפסות (לסוכה) טלפון 226919 לפנה"צ — „קסלר".

● למוסד דתי מרכזי בירושלים, דרושה מזכירה למשרה חלקית, לראש הכולל. להתקשר: 263165, 263191, 261994 — לפנות לרחל.

לוח חיפה

● אמריקאי בעל אמצעים מעוניין להכיר אשה נאה ובריאה בגיל 50—55 להתקשר בטלפון 713364 חיפה.

● למכירה ריהוט משומש לבית־כנסת. לפנות לת. ד. 7032 חיפה.

„שירי גורה" לשנברג בביצוע בכורה בפילהרמונית בניצוחו של מהטה

התזמורת הפילהרמונית הישראלית, בניצוחו של מאסטרו זובין מהטה, תפתח את הפסטיבל הישראלי 1974 בביצוע בכורה בישראל של „שירי גורה" מאת ארנולד שנברג. היצירה תושמע בירושלים (בבנייני האומה 13.7), בתל־אביב (היכל התרבות 14.7) ובקיסריה (התיאטרון הרומי 15.7).

בביצוע היצירה המונומנטלית, הנמשכת כשעתיים, ישתתפו הסוליסטים: ג'ני נורמן — סופרנו; רוזה ואגמאן — מצו סופרנו; ג'יין פרגסון — טנור; זיגמונד נימסגרן — בריטון.

צפויה תנועת נוסעים מוגברת בלוד

מינהלת נמל בן גוריון עושה לעת את כל ההכנות כדי לעמוד בחודשי יולי ואוגוסט בלחץ של תנועת נוסעים גדולה ביותר.

מנהל הנמל מר שמואל כסלו, המסיים את תפקידו היום בצהרים, מסר אתמול, כי בחודשים אלה מצפים ל־400 אלף נוסעים, אך זו ירידה ל־10% לעומת אותם החדשים ב־1973.

נרשמו לנשואין

הרבנות הראשית והמועצה הדתית ירושלים

[illegible]

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה

במוצ"ש — 900

בימי חול — 400—700—900

אורנע טל. 224737 — הפרחחים העליזים

אורדיון — „שרית"

הבירה — שאלה של אהבה

אדנון — שבוע 2 — שמחים בשלג

דוו — שבוע 2 — טיפול בהלם

חן — שבוע 9 — „פרפר"

אורלי — „המבט"

פאר — „אורות הכרך"

אורה — אבו אל בנת

מירון — „הכיפר"

תל־אביב

אסתר — שבוע 10 — „הפרפר" — בשעות: 4.00, 7.00, 9.35

גורדון — שבוע 2 — ללא רגיעה

גת — שבוע 11 — אונטי

פאר — שבוע 2 — הכל נשאר במשפחה

סינדמה — קוראים לי אף אחד

חן — שלגיה ושבעת הגמדים

חיפה

אמפי־תיאטרון — סטודנטיות במלכודת

ארמון — שבוע 2 — העוקץ

עצמון — קוראים לי אף אחד

האופרה הישראלית

רחוב אלנבי 1, תל אביב טל. 57227

6/7	נסיכת הקרקס
8/7	קבריה הפנטסטיקאנה/ערב בלט — בבנייני האומה — ירושלים
10/7	נסיכת הקרקס
11/7	קבריה הפנטסטיקאנה/ערב בלט — אולם ארמון—חיפה ב־9
13/7	נסיכת הקרקס
15/7	נישואי פיגארו — מאת מוצרט
20/7	הרוזנת מריצה — אופרטה מאת א. קלמן — הצגת בכורה בתל אביב
22/7	הרוזנת מריצה — בכורה תל אביב
24/7	הרוזנת מריצה — בכורה תל אביב
23/7	קבריה רומנטיקאית — ערב בלט
25/7	הספר מסביליה — מאת רוסיני
28/7	נישואי פיגארו
29/7	הרוזנת מריצה
30/7	לה טראוויאטה — מאת ורדי
31/7	הרוזנת מריצה

היום

יום שישי, ט"ו תמוז תשל"ד 5.7.74

פר' בלק

הפרק: תהלים קלה־קלו; המשנה: כריתות ד, א־ב; הדף: חולין נ; ההלכה: אורח חיים שנח, יב־יד.

שבת — הפרק: תהלים קלז־קלח; המשנה: כריתות ד־ה, ג־א; הדף: חולין נא; ההלכה: אורח חיים שנט־ס, א־ב.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
5.55 (א) חדשות באנגלית
6.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב)

עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

09.05 בערנים מוסיקליים ... 11.00 ... 11.15 ... 11.45 ... 13.05 ... 14.10 ... 15.05 „קבלת שבת" — 16.05 רגע של עברית 16.06 ... 17.05 „מוסיקה קלאסית בבקבוק".

רשת ב'

06.00 „מה טובו אהליך יעקב" ... 06.10 ... 06.20 ... 07.25 ... 07.55 ... 08.10 ... 10.05 ... 12.05 ... 12.30 ... 14.10 ... 16.05 ... 16.06 ... 16.30 ... 17.05 ... 18.05 „תעודות ראשונות".

גלי צה"ל

05.58 ... 06.05 ... 07.55 ... 08.05 ... 09.05 ... 09.55 ... 10.55 ... 11.05 ... 11.55 ... 12.05 ... 13.30 ... 13.55 ... 14.05 ... 16.05 ... 16.55 ... 17.05 ... 18.05 ...

טלוויזיה כללית

15.00 ... 15.25 ...

טלוויזיה לימודית

16.00 ... 16.19 ... 16.32 ...

מוצאי שבת

רשת א'

19.50 ... 20.05 ... 20.50 ... 21.05 ... 22.05 ... 23.05 ... 00.05 ...

רשת ב'

21.05 ... 21.45 ... 22.05 ... 23.05 ...

גלי צה"ל

20.05 ... 21.05 ... 21.35 ... 22.05 ... 22.15 ... 23.05 ... 23.53 ... 00.05 ... 00.30 ...

טלוויזיה כללית

20.00 ... 20.30 ... 21.10 ... 22.00 ... 22.50 ... 23.30 ...

צו להריסת מבנה בירושלים

צו הריסה למבנה, שנבנה שלא כחוק ע"י חברת בתי כרגוע ושלונות „היובל", אשר אחד משותפיה הוא מר חיים שיף, ניתן אתמול ע"י שופט בית המשפט העירוני בירושלים מר א. בן הדור.

כמו־כן, הוטלו על החברה קנסות בשיעור 25,585 ל"י, בגין הפרת צו הפסקת בנייה, ותשלום כפל שווי של המבנה.

תיאטרוני ישראל

6.7.74 במוצ"ש

הבימה

הו, הו יולייה! — תל־אביב האולם הגדול

דלתות דופקות! — תל־אביב האולם הקטן

הבימרתף: בי הוא מה? — ב־9.00

הקאמרי: שלש מסיבות — תל אביב

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

[illegible]

כובתה דליקה גדולה בבית הדר־דפנה בת"א

סבורים כי סיבת הדליקה: קצר חשמלי

[illegible]

כנס חרום לבלימת חילול שבת בתחבורה בגוש דן

[illegible]

נעצר תייר ללא דרכון

[illegible]

לאפרושי מאיסורא

נודע כי תפוחי עץ מזן „ענה"
יש בו אחוז גבוה פרי ערלה
ולכן יש להימנע מלאכול מאותו מין

הרבנות הראשית והמועצה הדתית
ירושלים

תפילת הדרך ברכב ממשלתי

[illegible]

צפוי חיסול חילול־שבת במשחקי ספורט בירושלים

[illegible]

הקונגרס היהודי טרם קבע מקום לכינוס העולמי

[illegible]

המועה"ד בחיפה מתריעה על פרצת חילול שבת ב„אגד"

[illegible]

נגעלה הועידה החקלאית

נתקבלו החלטות בענייני משק וביטחון

[illegible]

אושרה הפעלת קו „דן" מרמת השרון לצפון תל אביב

[illegible]

הפעלת צו הסגירה נגד „אלקו" ברמ"ג תידון בבית המשפט

[illegible]

ניתן צו מניעה להעלאת שכר הלימוד באוניברסיטות

[illegible]

חברי מושב כפר פינס
אבלים
על מות החבר
נחמה ינאי ז"ל
[illegible]
הלוויה התקיימה ביום ג', י"ב תמוז תשל"ד

[illegible]
עודד (עודי) הס הי"ד
יערך בבית הקברות הצבאי
בחוף הכרמל — חיפה
ביום שלישי, י"ט בתמוז תשל"ד (9.7.74) בשעה 17.00 אחה"צ
[illegible] 16.30
דבורה ורפאל הס
[illegible]

איגוד הרבנים המזרחי [illegible] / אגף לתרבות תורנית
סמינריון לימודי תורני
שיפתח בעזרה בירושלים ביום רביעי כ' תמוז תשל"ד (10.7.74), בשעות הבוקר, בפנימית הישיבה, [illegible]
[illegible]

תנועת האשה הדתית לאומית
המדור לארגון
קייטנות
לאמהות ברוכות ילדים עם ילדיהן
תפתחנה לפי הפירוט:
לסניפים / מקום הקיטנה
ביום שני י"ח תמוז 8.7.74
[illegible]
ביום ראשון כ"ד תמוז 14.7.74
[illegible]
ביום ראשון ב' באב 21.7.74
[illegible]

בית החולים שערי צדק
דרושים לאגף האחזקה
1. **מנהל עבודה** ביחידה לאחזקת מבנים.
[illegible] • בקיאות בשמירת הלכות שבת.
2. **מכשירן** ביחידה למיכשור רפואי, מעבדתי ואור־קולי.
[illegible] • בקיאות בשמירת הלכות שבת.
3. **טכנאי חשמל** במחלקה הטכנית.
[illegible] • בקיאות בשמירת הלכות שבת.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים למנהל המינהל בבית החולים, ת"ד 293, ירושלים.

לישיבה תיכונית בירושלים
דרושה אם בית
✱
להתקשר טלפון 528965—02. או בכתב לת"ד 6605, ירושלים

משרד העבודה / האגף להכשרה והשתלמות מקצועית
הסתדרות הנוער הדתי העובד / אגף להשתלמות והכשרה מקצועית
מרכז להכשרה מקצועית נחלים
במשכה ההרשמה:
1. כיתות מתבגרים מגיל 15 במגמות:
✡ מסגרות ✡ עבוד שבבי
2. כתות קדם צבאיות במגמות:
✡ מכונאות רכב ✡ חשמלאות רכב
מתקבלים נערים דתיים בגיל 16—17
הלימודים יתקיימו בתנאי פנימיה.
שכר הלימוד כולל פנימיה — 480 ל"י לשנה
(למחוסר אמצעים תינתן הנחה).
פרטים והרשמה:
א. משרד בית הספר בנחלים בין השעות 9.00—12.00 טלפון 919847.
ב. משרדי הנוער הדתי העובד והלומד, רח' אחד העם 108 תל־אביב. בין השעות 15—9 טלפון 224174 או 220135.
— מספר המקומות מוגבל —

אוניברסיטת בר־אילן
המזכירות האקדמית
מודיעה על
פתיחת ההרשמה לקורסי קיץ תשל"ד
בנושאים הבאים:
א. קורסים בתחום מדעי היהדות והרוח:
ליסודי יסוד ביהדות (תנ"ך, תלמוד, ומחשבת ישראל); תולדות ישראל, פילוסופיה כללית, לימודים קלסיים. קורסים ללימודי לשונות: אנגלית, עברית, גרמנית, ערבית, צרפתית והכית.
ב. קורסים בתחום מדעי החברה:
כלכלה, סוציולוגיה, מדעי המדינה וחינוך.
ג. קורסי הכנה במדעי הטבע:
ביולוגיה, כימיה, פיסיקה, מתמטיקה.
פרטים: ניתן לקבל ע"י פניה אישית אל המשרד לקבלת תלמידים, בנין המנהלה, בימים א' עד ה' בין השעות 09.00—13.00.

אוניברסיטת בר־אילן
הועדות ללמודים מתקדמים
מודיעים
כי הרישום לקראת שנה"ל תשל"ה ללמודי תעודה ב-
מגמה למתורגמנות
נמשך ויסתיים ביום י"ח בתמוז תשל"ד (8.7.74)
בשנה"ל תשל"ה תכשיר המגמה מתורגמנים בכתב ובעל־פה בשפות: עברית, אנגלית וצרפתית.
רשאים להגיש את מועמדותם בעלי תואר ראשון (ב"א) במקצוע כלשהו.
● המעוניינים בפרטים ובהרשמה יפנו עד המועד הנ"ל אל: הועדות ללמודים מתקדמים, אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן.

משרד האוצר
הלשכה לשקום נכים
הודעה לנכי רדיפות הנאצים
בהתאם לחוק, יש לשלם החל מתאריך 1.4.72 סך של —.6 ל"י לחודש, לכל נכה רדיפות הנאצים שהינו/שהנה נשוי/נשואה.
בתגמול החודשי עבור חודש יוני ש.ז., המשולם בתחילת חודש יולי, נכלל הסכום החדשי הנ"ל וכן התשלום הרטרואקטיבי המגיע לכל הנכים מ־1.4.72 ועד 30.6.74.
נכים שהם נשואים ואשר מכל סיבה שהיא לא קיבלו את התשלום הנ"ל, מתבקשים להצהיר בכתב על מעמדם האישי הנוגע לנשואין החל מ־1.4.72 ולצרף אישור משרד הפנים, מרשם התושבים (תמצית המרשם).
נכים אשר קיבלו את התשלום הנ"ל ואינם נשואים, מתבקשים להצהיר בכתב על מעמדם האישי הנוגע לנשואין החל ב־1.4.72.
כן מתבקשים כל הנכים לדווח בעתיד על כל שינוי שיחול במעמדם האישי הנוגע לנשואין.
את כל ההצהרות הנ"ל יש לשלוח לפי הכתובת: הלשכה לשקום נכים, האוצר, רח' ה', מס' 2, הקריה, תל־אביב.

ד"ר ד. רוזן־צבי חבר מועצת העיריה
מודיע
כי יהיה בחופשה החל מ־9.7.74 עד 21.7.74
ובתקופה זו לא יערוך קבלת קהל
החל מיום שלישי, ד' באב תשל"ד — 23.7.74 תיערך שוב כל שבוע קבלת קהל בשעות 9.00 עד 12.30 במשרדי אגף מפעל המים, רחוב פילון 5 חדר 606.

למוסד ציבורי גדול עם שלוחות ברוב חלקי הארץ
דרושים מנהלי חשבונות
בעלי נסיון וידע, כולל ידיעות בבקורת חשבונות
— תנאים לפי הכישורים —
✱
לפנות לת.ד. 16250 תל־אביב, מדור המברקים
— סודיות מובטחת —

המכון להכשרת עובדים סוציאליים
תל־אביב
מחפש לצורך קורס הכשרה לתקופה של שנה חדשים עד שנה. מבנה או דירה בתל־אביב.
✱
בדבר פרטים נא להתקשר לטלפון: 260485 / 268552
רחוב השמשונאים 99 תל־אביב, אל הגב' רות קליין

למושב עבדון דרוש שוחט
— מוצעים תנאים טובים —
✱
נא להתקשר בשעות היום בטלפון 727261—04, 922995—04
בשעות הערב בטלפון 920597—04

מחלקת
התרבות וההסברה
המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל
יום א', י"ז בתמוז תשל"ד (7.7.74)
בחוג הרמב"ם — רח' יהושע בן נון 48 תל־אביב
התקיים אי"ה מסיבה לסיום מחזור לימודים תשל"ד, בשעה 8.00 בערב (לפי שעון הקיץ)
ותיקי החוג מוזמנים
קרית שמואל
[illegible] (6.7.74)
תתקיים הרצאתו של הרב זילברשטיין באולם התרבות בשעה 8.30 בערב.
על הנושא: „בין המיצרים"
פרקי חזנות: א. בלאט
המנחה: מ. ברנהר

מרכז ההסברה / עירית ירושלים, המחלקה לתרבות תורנית
היכל שלמה
המחלקה להפצת תורה לעם
איחוד רבנים עולי ארצות המערב
עונג שבת
(באנגלית)
הערב, ליל שבת, פלק (יולי 5), בשעה 9.00
ב„היכל שלמה" ירושלים
בהשתתפות:
הרב ד"ר אלכסנדר קרליבך
„אין עם לבדד ישכון"
ש"ר יוסף לדור
„מדיניות החוץ שלנו"
תוכנית „מלוה מלכה"
[illegible] בשעה 8.45 בהיכל שלמה, תתקיים תוכנית „מלוה מלכה" בשירים ובזמירות.
בהנחיית מר דוד בן דוב.
הקהל מוזמן

אוניברסיטת חיפה
טקס חלוקת תעודות לבוגרים
יתקיים ביום רביעי, ה' באב השל"ד 24.7.74, בשעה 5.00 אחה"צ, בבנין הראשי.
התלמידים הזכאים לתעודת גמר וטרם קיבלו הודעה, מתבקשים להתקשר עם מזכירות ההרשמה (חדר 174) טל' 254402.

טיולי הכפה הסרוגה
אוכל כשר, שמירת שבת
מבחר של טיולים לאירופה ולארה"ב
וטיול צעירים
פנה לסוכן הנסיעות שלך או לאינטרנציונל בע"מ
שד' רוטשילד 10 ת"א
טל' 54541-2-3

לארגון צבורי דתי בצפון ת"א
דרוש/ה עובד/ת
עם ידיעה בהנהלת חשבונות
רצויה ידיעה בהרכבת משכורת ✱ תנאים טובים
נא לפנות בכתב בצרוף פרטים אישיים אל ת. ד. 22233 ת"א, עבור הנהלת חשבונות.

בית הארחה הגושרים
מזמין לקייט ולנופש בגליל העליון
בריכת שחיה, חדרים ממוזגים
מטבח כשר ומעולה
פנסיון מלא 75 ל"י ליום ליחיד כולל כל המיסים
בהזמנות נא לפנות טל. 067-40138/9

מלון ופנסיון פרנק
נהריה טל. 920278/9
פנסיון מודרני ומסעדה ממדרגה ראשונה
כשר בהשגחת הרבנות
מים חמים בכל חדר — מיזוג אויר
אפשרות לארוחות בודדות

هكذا من الأصل

הרבנות הראשית — המצוי והרצוי

מאת הרב ד"ר אהרן קלר

...בכל תהליך טבעי, או רוחני לא מרגישים שום צורך לשנו... ושים המחשבות כל זמן שהעניינים מתנהלים כסדרם. אך בשעת ...ר מתבקש חשבון הנפש מעצמו, כי המציאות החדשה מעוררת ...בות חדשות ומחייבת לבחון את יסודות המבנה הקיים, אם ...סים די צרכם היו בעבר, ואם יוכלו להתקיים בעתיד בתנאים ...ימים. במקרה שיתברר שנעשו שגיאות בחישובי הגורמים לבנין ...ש תיקונים רבים יש לשקול אם כדאי לבצע את כל התיקונים, ...הבנין יצא בסוף ההשקעות המאמצים כבלי מושלם והרמוני. ...האם יש להעדיף להרוס את הבנין הישן ולהעמיד במקומו מבנה ...צו דומה לקודמו, לא ביסודותיו ולא בגדלי וביחסי החלקים ...כיבים אותו.

...אליבא דכל הדיעות הגיעה ה...ת הראשית למשבר רציני מאד, ...ים לא רק על קיומה של ה...ת השליטה של היהדות הדתית ... החותר הזה כבודם של הרבנים ...ובכל העולם וגם תחת כבוד ...ה בעיני הבריות. ...ם ביותר מורגשים אמנם ב...ות האחרונים ויש להסבירם על ... הרכב הפרסונלי של הרבנות ...שית, אך לא נוכל להתעלם מכך ...יסמוגרף הרוחני רשם זעזועים ... הלשים גם לפני הבחירות ה...נות לרבנות הראשית. הוי אומר ...א שאין למצוא את הלקויים ש...צ אמנם לעיני כל בזמן האחרון, ...הקיימים מאז הקמת הרבנות ה...יה בארץ אחרי מלחמת עולם ...ה, רק בתכונות השונות של ה...ם העומדים בראש המוסד ה...ד הזה.

הירושה של השלטון העותומאני

...גיאות הגדולות והעיקריות בשע... התקופה של התחייה הלאו... לפני למעלה מחמשים שנה, ...ר שאחד מהוגי הגדולים וב...ם הגראי"ה קוק זצ"ל, שלהכניס ...ה לתוך חיי העם המובל הד... ע"י הרמת קרן הרבנים ע"י היישב בציון ובעיניו. הרב קוק כתב במאמר שפרסם בשבועון ... ביום י"ד אדר א' תרפ"א ... כינוס האספה הבוחרת הרא... לכינון הרבנות הראשית: „אין יכולים לצייר לנו אופן של ת... לאומית גמורה ומתוקנת ב...ו אם זה החלק החשוב של ה...ה הלאומית המסור בידי הרבנות ...שיכלל ולא ישופר ע"י תחית ...ה התחית הרבנות, זאת אומרת: ...ת כבוד הרבנות, הלא זה הד... הנבואה המובטחת: ואשיבה ...ך כבראשונה ויועציך כבתחי... ועוד עם בסוף המאמר: ...ה האמנה לתחית האומה ב...ה מצד הקודש שבה והסיוע מצד ...נת לכל דבר מעשי כללי שיש ...משום תקון של צבור באמונת... ואהבת אבות, תגלה ותפרסם את קדושת הרבנות ואז יפעת ...ר, ועוד ידע ישראל כי ...י קדיש הם רבינו אשר דבר ...ני. על כוונותיו הטהורות הד...ות של הרב קוק זצ"ל אין לנו ... ספק שראוריות היו ומצוה נשלה ...ן גרמה, אך אלה שרשמו ...אים להלק הארגוני התוקי של ...נות הראשות כשלו, באשר הם ...בו מוסד חדש על גוף ישן, ...ששה בתקון הכיהה את עצמה ...יש של פירוד לבבות בין ה...ן השונות בעם.

לסוף מלחמת העולם הראשונה ...נה הרב הראשי לפי חוקי ה...ה של הממלכה העותומנית, ע"י ...לת תורכיה, למעשה ע"י ראש ...נים בקושטא, ולפי פירמאן ה...ואן הוא הוכתר בשני תוארים ...באשי וראשון לציון. בכתב ה... המלכותי נאמר בין השאר: ב... החכם באשי ראש העדה ה...אליה כולה וכו' נבחר לראש בני ישראל, רב ראשי לירושלים ר...ה, וכל החכמים וראשי העדה ...ראלית חייבים להכיר בו כחכם ...י שלהם. כל העניינים שבינם ל... עצמם יביאו לפניו, לא יסורו את ...ד שהם, כשורה ולא יסורו מ...ע בקולו ולציית למצותיו וכו'. ...עים החמשה רבנים ספרדים כי... בתפקיד זה של חכם באשי מ...ר (1440). אך בסיום מלחמת ...ם הראשונה לא נמצא בירושלים ... מוסמך ומקובל על כל תושבי... נבחר אמנם הרב יעקב מאיר לתפקיד זה אבל המנוי לא ... ע"י החכם באשי בקושטא בג...עילותו הציוניה ואצל האשכנ... כיהנו הרב שמואל סלנט זצ"ל, ...יו אדר"ת, חותנו של הגראי"ה ...ק זצ"ל, ואחריו ר' חיים ברלין ... כאשר מינה הנציב העליון ...ט שמואל ועדה לחקר לאלת ...ות בארץ, ובראשה עמד ב...ן, המבונה על עציני חוק ר' ...ס במבשלת המנדט, הציעו לו ... הועדה להזמין לועידה כללית ...כל רבני ארץ ישראל, ולהוסיף ...ם שליש נציגי קהלות, וביחד ...ר שני רבנים ראשיים, אשכנזי ...די וכוצת רבנות ראשית בת ...ה חברים. הנציב העליון אמנם ...ש באומו בעני הועידה בין ה...ש שצריכים לעיין אם משרת ה... באשי התקיים גם להבא, ומל...ה ראה צורך גם מר בנכורין ...קי סל היהודים להתייעץ עם ...ן דין הבקיאים במשפט העברי ...לשנות את בחירת הרב הראשי. ... כעשה לא בשתנה הרבה מלבד ...את הדרישה שבאה מצד האשר... לשתף גם אותם בעבודת ה...ת הראשית, והוא אשר עד כה ...ה עבודה זו, כבין יוזקה בידי ...דים בלבד. המלצת הועידה ...לו, הוקם ועד מכין אשר בחור ...נים ו-34 נציגי קהלות, ועליהם ...ה לבחור בשני רבנים ראשיים ...ת רבנות ראשית בת שמונה ...ם. עד היום הזה לא נשתנה ... הגוף הבוחר, ומשתתפים בו ...בנים וגם ראשי ערים.

...לושה גורמים למשבר

...ור מתבוננים בשרשי המשבר ...עלינו להצביע על שלשה ב... עיקריים שהביאו לידי הת...ת מעמד הרבנות הראשית ב...

...יאה הראשונה נעשתה בחוקי ... הארגוני על החכם באשי ב...אל יתר רבני הארץ, כאשר ...שכל הרבנים אינם יונקים שום סמכות רבנית אלא רק מכחו של הד...יוכח באושי. ע"י העברת תקנון ב...חירת הרב הראשי מתקופת השלטו...מניה לעידן הנוכחי בשנוי לא יסודי, שהרב הראשי נתמנה לא רק ע"י שלטונות החילונים אלא בשתוף עם חלק מהרבנים, הבעיתו את המצב ה...אבסורדי שהחזיק מעמד מאות ב...שנים בתורכיה, כאשר שללו כמעט כל הזכויות מהרבנים המקומיים ומסרו את כל הכח כמעט בלתי מוגבל בידי הרב הראשי. מתבקשת השאלה: האם נמצא הצורך למנות רב ראשי, והאם רצוי הוא שיבחר רב ראשי אר יתמנה, והאם אין לוותר על מוסד זה של רבנים ראשיים או רבנות ראשית בתנאים הקיימים ביהדות ה...דתית בארץ, היחס בין הרבנים לא רק כעת אלא לפתח זה הדור השני, מאז הקמה רבנות ראשית בארץ? האם הרבנות הראשית הוכיחה את עצמה בשנות קיומה של הגאון ה...גדול ראי"ה קוק זצ"ל? איפה וכאיזה ארצות מוצאים בכלל רבנים ראשיים, אם לא מתוך שאיפה לחקות את נ...מוסי הגויים בפולין, בליטא, בסלובקיה, בגרמניה ובעוד ארצות אירופה, ברכזים העיקריים של ה...עם היהודי, לא ידעו על רבנים ראשיים.

גדולי ישראל ואישים הוקם בכח ידיעותיהם המופלאות ואישיותם ה...מוסרית והשורשית מובהקים להנהגת העם נתפרסמו בעולם היהודי, ולא בעזרת אמצעי התקשורת אלא דווקא בגבינותם של אף הוסר מכשירי ה...תעמולה. ...עצבני שלא הוכתרו בתאר רב ראשי והא ראיה שרק כח התורה המוסר ...בהא שהעניק את הסמכות הדרושה לעמדה ע"י הרי בזמן של...פון התורכים בארץ, בימי כהונתו של חכם באשי רשמה הכיתר הראשי...כבים בארץ ברבנים הרב שמואל סאלנט, המהרי"ל, הרב חיים ברלין כמנהיגיהם אם כי נשרדו כל תאר... וכ"ל לדרישה. לבסוף ברב ראשי, הרי עשה זאת משני טעמים א) כי הוא עלה ארצה מאנגליה שם הוא היה בשנות המלחמה, ושם ראה את המוסד הציבי של הרב הראשי על הקהילות הבריטיות. ב) מפני ש...הוא חפש דרך למיזוג הרבנות עם קצב עבודת הבנין בארץ והורות הרבנות עם רב ראשי בראשה נחזה הייתה כנוף יצוגי בשלטון המנדט. אך אם רצה הרב קוק זצ"ל להגיע ע"י התקנת רבנות ראשית בארץ ל...חזורת כבוד הרבנות מטעמי אם הוא השיג את המטרה. אך גם אם יורד בחשבון חלקיים ובצורך של המוסד הזה של הרבנות הראשית מ...טעמים ופרנסיבים בתקופת המנ...דט, אין שום צורך חיוני במוסד זה במדינת ישראל.

את השורש השני של המשבר יש לחפש בשיטת הבחירות לרבנות ה...ראשית. השיטה הקובעת את הרכב הגוף הבוחר בו משותף מספר ניכר של נציגים חילוניים הביאה כבר לא פעם לתוצאות חמורים מאד בארץ. (סוף בעמוד 8)

שיחה מיוחדת עם נגיד בנק ישראל משה זנבר

הצלחת התכנית מותנית בביצועה השלם

אם ההסתדרות תעמוד בהתנגדות לחסלת מס על תוספת יוקר יהיה צורך במס אחר על ההכנסה ✱ „ישנו נסיון טוב בפער של 25% בין שער היבוא לשער הרשמי ולכן יש לנסות פער של 35% ואני מקוה שלא טעינו" ✱ אם התכנית תבוצע כיאות לא יגלגלו את הוצאות הייצור הנוספות על הצרכן.

מאת יצחק דויטש

אחרי חבלי לידה קשים וממושכים נולדה השבוע התכנית לריסון כלכלי. נגיד בנק ישראל מר משה זנבר דרש נקיטת אמצעים כלכליים עוד לפני זמן רב. בתכנית החדשה ניתן למצוא עקבות ברורים של הצעות ורעיונות שהעלה מכבר. עתה משנולדה התכנית ביקשנו לשמוע את הערכתו עליה.

פתחנו בשאלה: במשך זמן רב המעת לנקיטת אמצעים להבראת המשק. הנה נתקבלה עתה התכנית. האם אלה הם אמנם האמצעים הנדרשים?

משה זנבר: הסמתי כל הזמן לנקיטת אמצעים מתאימים. כאשר הרגשתי שהעוצמה והוזיקף של האמצעים הם פונקציה של המועד בו יופעלו. ככל שתוקדם הפעלת האמצעים אפשר להסתפק בפחות חמורים. כמו כן הרגשתי שכל אשר יעשה צריך להיות צודק מבחינה חברתית. הדרוש שהעומס יוטל על בעלי יכולת יותר מאשר על האחרים.

מבחינת ההיקף הרי מה שקיים בתכנית עונה על הצרכים. כוונתי היא כמובן למה שכלול בתכנית כפי שהוצעה והיא כוללת במפורש מליארד ל"י ספיגה מהעובדים והמעסיקים על-ידי תשלום מוגדל תוספת היוקר לממשלה ותשלום מס מיוחד על-ידי המעסיקים. כמו כן, מותנה הדבר בביצוע עקבי ומלא של כל שאר הסעיפים האחרים שבתכנית.

הדברים צריכים להיות ברורים. הנה, למשל, החלק של קיצוץ בתקציבי הממשלה בהיקף כולל של 1.85 מיליארד ל"י. אם בסופו של דבר הקיצוץ בפועל, בעשייה ובשטח עצמו, יהיה פחות, לא נשיג את מטרתנו. כך גם אם במקום למנוע את התחלות הבנייה כפי שתוכנן ימנעו רק חלק, ישנה סכנה שהצעדים הללו לא יספיקו.

ההיקף המתוכנן נראה לי כמתאים מולים. אני תקוה שהתכנית תבוצע במלוא היקפה. אולם אם ההסתדרות לא תסכים להסלת המס על תוספת יוקר לתקופה של תשעה חדשים יהיה צורך למצוא מסים אחרים על ההכנסה באותם סכומים.

איזון סוציאלי

מה שנוגע למבחן הסוציאלי, לדעתי התכנית מאוזנת בהחלט. זאת הן מבחינת הסלת הנטל על קבוצות האוכלוסיה השונות והן מבחינת ההגאה מהשירותים שינתנו עקב השינוי בידים של התקציב הממשלה ויזמי הבנייה. מבחינה זו אני מרוצה בהחלט.

קשה יהיה לטעון שהטלת מס רכוש חד-פעמי של חמשה אחוזים על כל הנכסים „דלא ניידי", למעט דירות מגורים, איננה פוגעת בעיקר — ואף הייתי אומר: כמעט בלעדית — בבעלי היכולת. הרי ישנה התאמה רבה בין יכולת התשלום לבין הבעלות על הנכסים!

זאת כפי שהמגמה באיסור התחלות בנייה של מבני ציבור ודירות למגורים בשטח שמעל 110 מ"ר היא להפנות את כל גורמי הייצור בענף הבנייה, לבניית שיכונים לזוגות צעירים, משפחות מרובות ילדים ועולים חדשים. מטרות אלה הן בוודאי לטובתם של מעוטי היכולת.

בעניין מס רכוש ראוי להוסיף הבהרה. הטענה העיקרית נגד מס צודק זה היא שבעל הרכוש איננו נזכה, בדרך כלל, במצב שיש לו אפשרות לשלם מס על רכושו, מכיון שאין בידו כספים מזומנים ואין הוא יכול גם למכור את הנכס כדי לשלם את המס המגיע ממנו. אולם בעייה זו באה על פתרונה על ידי כך שמאפשרים לבעלי הנכסים להשתמש במלוות והזובה שבידיהם, אשר זמן פרעונם הוא בחמש השנים הקרובות. אחרים יוכלו לשלם את המס במשך שלוש שנים בתשלומים חצי-שנתיים.

האם אין לחשוש כי אמצעי המיסוי שעליהם הוחלט יגררו אותנו למיתון כלכלי?

ת.: במפורש לא. אינני חושש מפני מיתון. להיפך, ישנם כלכלנים המודעים שהמסכה בתכנית היא בכך שאינה מספיקה. דעתי היא, כפי שבטאתי, שהתכנית עונה על הצרכים אם תבוצע בשלמות מוחלטת. אולם עם זה צריך להכין תכניות להפעלה מידית למקרה ויוטל שינוי קיצוני בהתנהגות הציבור עקב ביצוע מדיניות זו. שינוי כזה עלול לגרום להאטה גדולה מדי. אולם הדבר איננו צריך לקרות על פי התכנית עצמה.

ההתייקרות תרד למחציתה

אלה פירות אנו מצפה שהתכנית תניב? מה השיפור שיבוא בעקבות הפעלתה?

ת.: קודם כל מבחינת הלחצים האינפלציוניים. אני מעריך שהתוצאה תהיה שעליית המחירים, אשר כיום היא עומדת על כ-2.5 אחוזים להודש במוצע, תצטמצם כדי חציה. זאת כמובן לאחר שתחלוף ההתייקרות הראשונה בעקבות הוסל הייבוא. אפשר לומר זאת גם במלים אחרות: צמצום נגבל בכך במידה רבה את עליית המחירים הנגרמת על ידי הלחצים של הביקוש העודף במשק.

„יוצאה אחרת היא בתחום מאזן התשלומים. אני צופה לצמצום ביבוא, ולעלייה מורדת בייצוא. אינני מוכן להסתכן בתחזית כמותית בעניין זה, הואיל וייתכן בהחלט שבחדשים האחרונים היתה אגירה גדולה מדי של מלאי מייבוא. התוצאה המעשית של האטה בייבוא תהיה לא כתוצאה של המדיניות שננקטה, אלא כתוצאה של האגירה — ובוודאי שלא יהיה מקום להתקשט ב„נוצות של אחרים". כך גם ייתכן להיפך: בגלל פיגור הזמן שבין קבלת ההחלטות לבין השגת התוצאות, המושפעות מהתנהגות הציבור וציפיותיו, התוצאות המקוות תושגנה רק בשנה הבאה. לכן אינני רוצה להסתכן בתחזית כמותית. אבל התוצאה ביסודה צפויה בהחלט.

תכנית מקיפה ושלמה

האם זוהי תכנית שלמה וכדורה, או, כפי שניתן להתרשם, אוסף של פרסים ואמצעים מקוטעים?

ת.: זוהי תכנית מקיפה ושלמה במובן זה שהיא כוללת כמעט את כל אשר ניתן וצריך לדרוש בשעה זו. ניתן לראות זאת בדברים הבאים: א) קיצוץ בתקציבים הציבוריים ובפעילות המסיתה בענפי הבנייה וההשקעות. בכך ישנו צמצום ישיר בביקוש הציבורי; ב) התכנית פועלת ישירות להקטנת ההכנסה של ציבור משלמי המסים. בדרך זו היא מביאה גם להקטנת הביקוש הפרטי; ג) על-ידי הטלת מס על הרכוש דיתה התכנית את התמכן העסקי. ולכן חייבה להיות השפעה על הרצון להגדיל את הוסכון על חשבון ההוצאה השוטפת בעתיד; ד) התכניה כוללת גם העלאת ריבית על המלוות שהמדינה נותנת כאשראי מכוון להון חוזר ולפיתוח — העלאה אשר כשלעצמה היא קטנה מדי — אך היא משתלבת במדיניות המוניטרית המרסנת, הכוללת את הורדת הנזילות והפקדות הייבוא ועוד.

בעניין הפעלה מספר רב של אמצעים בו-זמנית אומר זאת: אני מאמין, ובזה שותפים לדעתי כמעט כל נגידי הבנקים המרכזיים בעולם, שאין לצפות להצלחה ממדיניות כלכלית כלשהי אם היא מתרכזת בתחום אחד בלבד של המדיניות הכלכלית. יהיה זה התחום המוניטרי בלבד או הפיסקלי בלבד; תחום ההוצאות לבד או תחום ההכנסות בלבד. מדיניות כלכלית צריכה להתבצע ברזונטית בכל התחומים.

פער של 35 אחוז בשערי המטבע

על פי התכנית הכלכלית יהיה שער הייבוא ב-35% גבוה מהשער הרשמי. שער הדולר לייבוא, שיכלול היטל של 35% יגיע ל-5.67 ל"י לעומת 4.2 ל"י שהוא שער הדולר הרשמי. אם פער זה אינני מבטיח עיוותים ותוצאות שליליות?

ת.: בוודאי היה עדיף לו היה רק שער חליפין אחד למשק הישראלי. אולם אם יש לנו שני שערים (הרשמי והשער לייבוא) וגם שער שלישי לייצוא, הרי אין זה אסון כלל. איננו היחידים בעולם שיש להם, במפורש, שערים שונים והמצהרים לפעולות פיננסיות שונות כצד אחד וליבוא וליצוא מצד שני. כך היה לעתים במדינות שונות במערב אירופה, כגון: איטליה, צרפת ובלגיה.

השאלות העיקריות בהקשר זה הן: האם הפער בין שני השערים איננו מוגזם מדי והאם התנאים הכלכליים הכוללים הם באמת כאלה המחייבים המכריחים את קובעי המדיניות להנהיג שערים שונים במקום שער חליפין אחד.

אין כיום צל של ספק שהעלאת שער החליפין הרשמי לדמה של שער החליפין לייבוא היתה גוררת עימה הזרמת כספים רבים מאד למשק הישראלי (הכוונה היא להמרת כספי הפיצויים האישיים שהצטברו והמרת מטבע חוץ של העברות הון שונות — י.ד.). זאת בזמן שבעיקרי הבסיסית של המשק עתה, גם ללא הזרמה נוספת כזו, הם האינפלציה והביקוש הנואה. לכן שינוי שער כאמור הוא דבר שאיננו מתקבל על הדעת.

אשר לגודל הפער שבין השערים: הנסיון עד כה בפער של 25% בין השער לפעולות פיננסיות לבין שער הייבוא היה טוב. זה נותן לנו את הבסיס לנסות את הפער של 35%. אני מקוה שלא טעינו.

אם המדיניות תצליח — לא יהיה גלגול ההתייקרות

על המעסיקים מוטלים עתה הוצאות ומסים רבים. הם ישלמו תוספת יוקר, מלוה בעסיקים, מס רכוש ושאר המסים שהתבקו. האם אין לחשוש כי תשלומים אלה יגולגלו על הצרכן?

משה זנבר: לצורך התשובה לשאלה זו עלי לכפור במונח הזה של גלגול הוצאות על הצרכן. האמת היא שבמקרים מסוימים, כאשר ישנו ביקוש גדול במשק, עולים המחירים גם בלי דחיפה מיוחדת מצד הוצאות הייצור. כלנו היינו עדים לכך בשנת 1974. מאידך גיסא יש לעתים שגם עלאה ניכרת בהוצאות הייצור איננה מתבטאת כלל במחירים. ניתן היה לראות דוגמה כזו ברבע הראשון של שנת 1973: הסילד מסים בחודש אוקטובר שלפני והמחירים לא עלו, ואולי גם ירדו בבידה מסויימת (באותם חדשים היתה התייצבות במחירי דירות, בתי הבראה והדיור על הוצלות חברות מסחריות, בתוכן „אתא" ו„שכיר כרמלי" הודיעו על הנחות מיוחדות ועוד כהנה).

המסקנה: אם המדיניות הכלכלית תשיג את מטרתה ויגבילו את הביקושים במשק, אזי החשש מפני גלגול העלאה בהוצאות הייצור לצרכן בעתיד הוא אפסי.

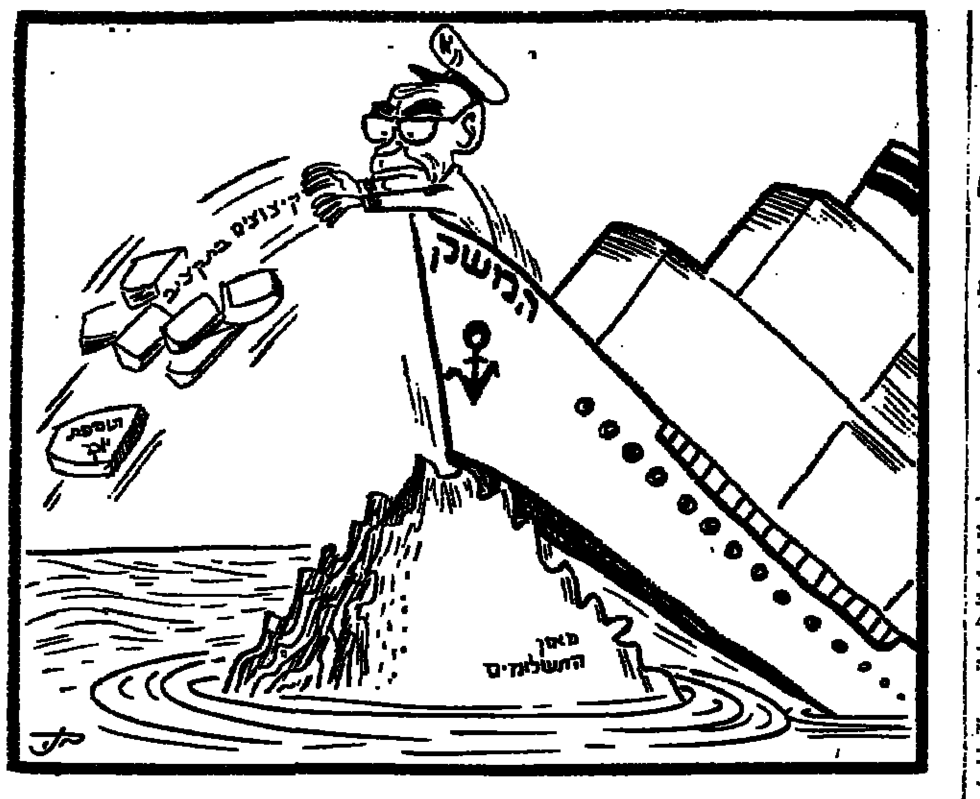

מי ישא בנטל התכנית הכלכלית החדשה?

מאת ברוך אדלר

ממשלת הקואליציה המצומצמת, הנשענת על כרעי תרנגולת של רוב מצומצם ביותר ותלויה בחסדן של סיעות ועידות היכולות להפילה בכל רגע, העמידה השבוע, זמן קצר בלבד לאחר כינונה, בפני מבחן חמור ביותר. כבר עם ראשית צעדיה היה עליה להתמודד עם אחת הבעיות הקשות ביותר של ישראל — מעמדה הכלכלי הרעוף של המדינה, ובפני שר האוצר החדש, מר י. רבינוביץ, שבקושי הספיק להכנס לתפקידו, ניצב האתגר הקשה של הבראת משק המדינה.

בלחץ הזמן והרחוב, שאיימו להמיט שואה כלכלית על המדינה לו הוו נמשכים ההיסוס והקותת הלימוד של שר האוצר, הוא נאלץ למהר ולפרסם תכנית להבראת המשק, שניכר בה היטב כי הוכנה בחפזון ומבלי לבדוק היטב את המשמעויות הכלכליות-חברתיות-מדיניות שלה. הוא נאלץ לפרסם תכנית שחלקים חשובים בה תפורים בהפרופה שאינו עמיד בפני לחץ קל וחלקים אחרים בה עשויים טלאי על גבי טלאי.

פליטת פה של שר...

כבר ביום הראשון לכהונתו הוכיח שר האוצר, כי הוינוק שלו מראשות עירית חולון שבה זכה ... לא נתן בו אימון לצבור הצמרת הכלכלית של המדינה, היה מהיר מדי. בטכס העברת משרד האוצר לידיו הוא לא נזהר בלשונו והאמירה בלתי שקולה שלו בדבר הצורך בצימם מבאיבים במשק, גרמה לזעזוע במיגור הרגיש של המדינה — הכלכלה. השוק הגיב במהירות על פליטת הפה של שר האוצר החדש וכבא בדבריו רמז לפיחות.

הציבור הרחב החל להסתער על החנויות כדי להמטר בכל מחיר מהכסף שערכו עלול לרדת בצורה דראסטית. הבנקים העמדו בפני לחץ חזק של אנשים שהוציאו את הסכונותיהם ולוו כספים בכל שהדביר עליה בידיהם ורצו עם חבילות הכסף לשוק הדולרים השחור כדי להבריח במטבע יותר יציב מאשר הלירה הישראלית, לסוכנויות הרכב לקנות מכוניות ולחנויות לקנות מכל הבא ליד, לצורך ושלא לצורך. בהלת קניה זו הלכה וגדלה מיום ליום ולבשה מימדים מדאיגים ביותר, עד ביזונה בעצמה והכל שגדלה בהלת הקניה סחפה עכה קהל נוסף. גם אלה, ששמרו על צלילות דעת איבדו אותה לאחר שראו את הזמנים שצבאו על החנויות. הללו הלכו בעקבות קודמיהם ובחששם כי אחרים יקדימו אותם וישארו עם מה שערכו עלה בהרבה בעוד שהם ישארו עם כסף שאיבד את ערכו, הצטרפו אף הם לצרים על החנויות. הבהלה גברה עוד יותר לאחר שהממשלה לא הצליחה לשמור על עצמה מפני מכת ההדלפות והכנות שלה לצעדים הכלכליים שהיא עמדה לבצע יצאו החוצה ונתפרסמו ברבים. הידיעות בדבר הכוונה להטיל היטל ייבוא תוצאותיהן יכלו להיות רק אחת: המשך בהלת הקניה „הפשוטות". וכך נאלצה הממשלה למהר ולהחליט על תכניתה כל עוד שלא יהיה מאוחר מדי והמשק לא יצטל בצורת האמצעים שהופעלו.

מאוחר מדי ומעט מדי

גם עתה ספק רב אם האמצעים שהופעלו מאוחר מדי ומעט מדי יתנו את התוצאה רצויה. כבר ביומים הראשונים להפעלה התכנית הכלכלית החדשה ברור שהיא נכשלה באחד החלקים העיקריים שבה ובנושא עקר תוספת היוקר נאלצה הממשלה לבצע נסיגה טקטית ולחפש מוצא של כבוד מהתסבוכת שנקלעה לתוכה. שר האוצר לא העריך נכונה את כוחה של ההסתדרות, בהנהגתו של המזכיר החדש שלה, מר י. משל, שהשקט והמאורים האפייניים הטעו הביאו למחשבה שאתו ניתן יהיה להסתדר. במציאות לא כן היה הדבר והוסר ההידברות המוקדם עם ההסתדרות הביא לכשלון הראשון של התכנית. ההסתדרות עמדה בתוקף על דעתה ואיתנה בהחלטתה לא לוותר לממשלה ולא להיענות לבעייתה לוותר על חלק מתשלום תוספת היוקר, בשיעור של 20 אחוז, שאותה יש לשלם בחודש זה.

בפגישתו השבוע עם תא הכתבים הכלכליים בת"א הסביר י. משל את עמדתה של ההסתדרות, העומדה בתוקף על כך שהתשלום מלוא תוספת היוקר בכך שיש לשמור על תוספת היוקר כמכשיר לפיצוי ההתייקרויות. גם אם הציע תוספת שכר כפלבליים לא הסכים ההסתדרות, הוסיף מזכיר ההסתדרות, כי היא רוצה לשמור על העקרון של פיצוי בהתאם להתייקרויות. עמידתה התקיפה של ההסתדרות בודרכת גם בכך שהיא רוצה לשמור על אם נוהה בעיני ציבור הפועלים. לציבור זה הובטח תשלום תוספת יוקר בוולי ובציפיה לתשלום זה אפשר היה לבוא אליו בדרישות לחתום על הסכמי שכר חדשים שעליית השכר בהם היא נמוכה. התשלום של תוספת היוקר הביא גם לשקט ביחסי העבודה, סבור מזכיר ההסתדרות, בהבריעו חשש שאם יוותרו עתה על חלק מתוספת היוקר יגרום הדבר להתסיכה ביחסי העבודה ולדרישה לפתוח את הסכמי השכר שזה עתה נחתמו.

העימות עם ההסתדרות הביך את האוצר והוא כחפש עתה דרך של נסיגה כשכבר אחד הוא עדיין מנסה להידבר עם ההסתדרות ולרכך אותה, דבר שהסיכויים להצלחתו נראים קלושים ביותר, ומצד שני מחפשים כבר אלטרנטיבה לצמצום של 900 מיליון ל"י שאותו אמורים היו לקבל מקצוץ תוספת היוקר והעברת מחציתה לממשלה. הברירה העומדת עתה בפני הממשלה היא כמעט אחת — ביטוס הכסף החסר ע"י הגדלה שיעור מילוה החובה. למילויה לא הוכל ההסתדרות להתנגד כי הדבר אינו תלוי בה. הטלת מילוה ... גם פתרון טוב להסתדרות, אך ... היא מתנגדת להגדלה הטול על ציבור השכירים, משום שבכך שומרים מצד אחד על העקרון של תשלום תוספת יוקר ומצד שני משיגים אותו דבר שרצו להשיג ע"י הוספת היוקר.

האגודים המקצועיים מתנגדים

ההסתדרות מתנגדת גם לחלק אחר של התכנית הכלכלית ולדעתה אין להטיל מס רכוש על מכוניות. על כל פנים לא על כל המכוניות. לדעתה צריך מס זה להיות סלקטיבי ואין להטילו, למשל, על אדם שהרכב משמש לו כלי עבודה. כשם שלא הטילו מס על ציוד, כן אין להטיל מס על רכב שהוא ציוד של העובד.

ההסתדרות גם לא מתנגדת למס על מכוניות פאר. בסוגיה זו טרם נאמרה המלה האחרונה ועל האוצר יהיה עוד להלחם קשה כדי להעביר את ההחלטה על מס רכוש על מכוניות.

המסים האחרים שהוטלו נתקלו בפחות התנגדות מהצפוי וגם הגופים האינטרסנטים הבינו שאין ללכת על בריקודה ולהלחם נגד הממשלה בקרב שהוא אבוד מלכתחילה. התעשיינים השיגו את שלהם עוד לפני שהופעלה התכנית ובדיונים מוקדמים שנערכו עמם הם הצליחו להעביר את רוע הגזירה ולבטל הסלת מס הרכוש גם על מלאי הציוד. התעשייה תהיה, איפוא, פטורה מנטל שהיה מכביד מאד עליה לו היה מופעל. לעומת זאת לא הצליחו התעשיינים, בפגישה שקיים נשיא התעשיינים, מר כ. משביץ, עם שר האוצר, שעות ספורות לפני הבאת התכנית לאישור הממשלה, למנוע את העלאת הריבית על הלוואות פיתוח. אולם, בדיעבד, בינם לבין עצמם, ראשי התעשיינים הודו כי השיג את העובדה שהריבית העלה בשיעור הזעום של 1.5 עד 2 אחוזים בלבד, למרות דרישתו התקיפה של נגיד בנק ישראל להעלאה משמעותית של הריבית ולא להשאירה בשיעור המגוחך הנוכחי, המגיע בעצבים ברוטפים באחוזי פיחות כ-6.5 אחוזים.

הנפגעים הגדולים הם היבואנים, הסובלים עדיין מגזירה קודמת של הפקדת יבוא, שהוקשתה עליהם בצורך במימון רב בתנאים של קשיים באשראי. עתה נוסף להם היטל היבוא של 10 אחוזים, שיעלה את מוצרי היבוא ויחייב גם מימון יותר גדול. היבואנים הביעו אמנם התנגדות לגזירה החדשה, אולם זו נאמרה בקול ענות חלושה ואין לצפות למאבק של ממש מצד היבואנים. הם מבינים שאין השעה כשרה למאבק לאחר שהם הסוחרים היו הנהנים העיקריים מבהלת הקניות שפרצה במשק והשבעבעוהיה הם הרקנו את מחסניהם תבורו הון. המלאי שברשותם ערכו עולה בשיעור ניכר עם הטלת היטל החדש. להלכה נקבע כי הסוחרים ישלמו מס על המלאי הנמצא ברשותם. אולם, למעשה ספק רב אם ניתן יהיה לגבות כס זה במלואו. רק חלק מהיבואנים והסוחרים מנהל פנקסים וקיימת בקורת על המלאי הנמצא ברשותם. אחרים מצאו דרכים להסתיר מלאי לכשדלפו הידיעות בדבר כוונה להעלות את היטל הייבוא. גם מבחינה טכנית אין כל אפשרות לבדוק באופן מעשי את המלאי וצריך להסתפק בהצהרות מלאי של הסוחרים ולקיים רק בדיקות מדגם. בידי הסוחרים גם אפשרות למכור מלאי לקמעונאים כשהאחרונים אף לא נדרשים להצהיר על המלאי. הללו נהנים, כמו בכל העלאת מחירים, מהמלאי הנמצא ברשותם שאותו הם ממהרים למכור מיד במחירים חדשים.

הנפגעים העקריים

הנפגע העיקרי מהתכנית החדשה הוא הציבור הרחב, בביחוד השכירים. הללו יצטרכו לשלם עתה מחירים יקרים יותר בעד שורה ארוכה של מוצרים, כשבצד רבים מהם, במוצרי חשמל, למשל, ישלמו עתה כמחירים אחת יותר מאשר עד כה. מי שלא הזדרז לקנות בימי בהלת הקניות כמובן שהפסיד ועתה ישלם יותר. כך נתערער שוב אמון הציבור בחסכון והדבר מכה כי כדאי לצרוך מאשר לחסוך, ... בד בבד עם הטלת היטל הייבוא בשיעור של 10 אחוזים הורד המכס על 1400 מוצרים. רשימה זו של מוצרים כוללת צבעונים, אופניים, מזון ועוד. אולם הורדה זו במכס על מוצרים אלה היא 5 אחוזים בלבד.

התכנית הכלכלית החדשה כוללת גם הגבלות חמורות על הבנייה. בנייה ציבורית נאסרה כליל וכן לא ... בנייה של דירות מגורים ... על ל-110 מ"ר. הגבלות על בנייה ... היו כבר גם בעבר, אולם למעשה ... בעלי הבניות אלה. נמצאו דרכים ... לעקוף את ההגבלות ולשנות ... ולחזק עצמו ... הוצאים בגבלל היה גדול, דבר ... לאל את המאמצים לעצור את ... בענף. גם לבני דירות מ... נכשלו בעבר הגבלות, דוגמא לכך יכולה לשמש העקיפה של חיבור שתי דירות קטנות לדירה גדולה אחת. עם זאת נראה שהמצב הדבר לא יהיה כדאי בשל ההוצאה הגדולה הכרוכה בכך.

הצלחתה של התכנית הכלכלית החדשה עדיין לא מובטחת. אולם, ... זאת מובטחת כבר עתה, כי חלקים ניכרים מהציבור, השכירים בעיקר ובעלי ההכנסה הנמוכות, יסבלו מבנה בעוד שכלפי אחרים היא תהיה לכל היותר הכבדה שאפשר לשאת אותה.

מחנות קיץ וטיולי נוער: כן, או לא?

מאת ג. גולן

ליקוח הטראגי של הטיול האומלל שערכו חשנה תלמידי התיכון הדתי בצפת, בעיירה מעלות, לא נשכח מזכרונם של ההורים בארץ. גם פרשת המדריכים והמלוים באותו אסון, שוועדת חקירה עדיין חייבת לקבוע מה דינם על שנטשו את חניכיהם לגורלם הנורא — הלהיעה מדריכי נוער ומארגני מחנות קיץ וקייטנות לתכנן בחופשת הלימודים הנוכחית את הפעילות המקובלת בחודשים יולי-אוגוסט. על כל אלה נוסף הקושי במציאת שמירה מספקת (שהרי גם כך מתקשה, למשל, משטרת ישראל לעמוד בעומס תפקידי הבטחון המוטלים עליה) והוא שהכריע את הכף לפני כשבועיים לכיוון של ביטול מפעלי הקיץ לנוער.

אלא שעם ביטול זה קמה מיד צעקה גדולה מצד גורמים אחרים. בביטוי האידיאולוגי טענו תנועות הנוער, כי החלטה זו נוגדת את כל השקפה העולם ומסורת ההתנהגות של היישוב בארץ, שהרש נוכחות פיזית בשטח כאקט של כיבוש ושל ריבונות, הם גם הזכירו את ימי טיולי המלחמה של נערים ונערות שלא היו מבוגרים מתלמידי התיכון שלנו.

גורם אחר, החברה להגנת הטבע, שמן באמצעות עוריה אלון, כי אם בני הנוער שלנו באלפיהם לא יבקרו בנופי הארץ, האוריה הרי נבהק דור שלם מנותשת מולדת ומנוכרת ימי ארצו. אפילו מזכ"ל הסתדרות המורים היכ שלום לוין אמר כי האיסור הכללי מרחיק לכת הרבה יותר מאשר מחייבות המסיבות ויש לו השפעה מזיקה על מוראל הנוער. בעניין זה מסתבר נהגנו כמקובל בארץ, לקפוץ מקיצוניות אחת של התרת כל הטיולים מבלי לנקוט אמצעי זהירות — לקיצוניות אחרת של פיה הכל אסור והנוער חייב לשבת בביתו...

אגב, מעניין להזכיר גם התבטאות של שר החינוך השבוע, בהגיבו על ביטול מחנות העבודה שאמר כי אל להן לתנועה הנוער לעשות חיים קלים לעצמם...

התרוצצות ומבוכה

התרוצצות חדשות יצרה כמובן מבוכה ניכרת בקרב בני הנוער ואצל הוריהם גם יחד, והיא שהביאה לפני כמה ימים „להרהור שני".

שר החינוך קיים התייעצויות חדשה עם אנשי מועצת תנועות הנוער, כשגם הרמטכ"ל השתתף ... הממשלה נוטלים חלק בעניין, נוסף על גורמי משטרה. וביום שני פורסם באמצעות כלי התקשורת כי על אף הכל — מטיילים...

אלא שמהברור ועד ביצוע ארוכה הדרך. כיצד מתכוונים לממש את תוכניות קיץ תשל"ד? כיצד ישלבו אמצעי בטחון מקסימליים בטיולים ומחנות עבודה שתרומתם לחינוך הנוער ולעיצוב אופיו מעולם לא הוטלה בספק (וזאת נוסף על „הרוהר" הנדוני של ההורים המשתחררים מילדיהם לתקופה של כמה ימים או שבועות...).

כאשר פונוחנו לפני ימים עם מזכ"ל בני-עקיבא, שלמה סמסון, סיפר לנו האיש המארגן אלפי בני נוער מדי קיץ במחנות התנועה כי בזמן הרשמה השנה שאלו כל ההורים לסידורי הבטחון. בני-עקיבא הבטיחה שלא לקיים מחנה ללא הגנה ישירה של צה"ל „ורק כשצה"ל התחייב, השבוע, להגן על המחנות — ביטלנו את האיסור על קיומם ואנו מארגנים אותם מחדש. ביום רביעי השבוע הולמבו בישיבה שהודות לפי הוה הרישמה ... תתקיים עד יום ב' הקרוב שלאחרי השבת. להורים שהכסר בפעם הראשונה, אך שלא סמכו על הבטחונה, ועתה הם יודעים כי צה"ל יאבטח את המחנות יש עתה הזדמנות נוספת לרשום את הילדים; בדיעה שלתם מבוכה. אנחנו נקיים החל מה-14 ביולי שני מחנות בדרומית, בעציפיה, לחניכי שבטי „מפעילים" ו„רואים" (בוגרי כתות ו' ח'). יתר המחנות יוקדמו אחרי ט' באב.

יש לנו החלטה עקרונית לקיימם — אבל אין עדיין פרטי ביצוע, לעומת זאת, מחנה הסיירים בבירייה — יבוטל, שהרי מדובר בבקום הצמוד כמעט לגבול לבנון וההא בתחום פעילותו של צה"ל. נבסה למצוא אלטרנטיבה גם לסיירים... ואילו בכפר עציון יתנהלו המחנה ההכשרתיים כרגיל".

שלושה אזורי טיולים

ההבחנה הניכרת בדבריו של מזכ"ל בני-עקיבא בין אזור בירייה לאזורים מרכזיים יותר בארץ, היא שהכתיבה גם את החלטות משרד החינוך. אריה שור דובר המשרד הסביר לנו כי בשיתוף עם צה"ל ועם המשטרה הוחלט לחלק את הארץ לשלושה אזורים: א) שטח טיולים ומחנות ללא הגבלה ב) שטח מוגבל ג) שטח סגור (שאם ... צים ורזוקה לטייל בו חייבים לקבל שורה מסובכת של אישורים מגורמים שונים, כגון צה"ל).

„התוצאה המעשית ... מסביר דובר משרד החינוך „היא שכמעט כל הקייטנות, המחנות והטיולים יבוצעו השנה כרגיל, חוץ מאשר בשטחים הסגורים כמו אזור סיני למשל, או הגולן. בכל עשת, לפי סיווגו הבטחוני, ... המשטרה המקומית על אמצעי הבטחון שיש לנקוט בו — ולא כל האמצעים הללו רצויים שיתפרסמו. כמו כן, לאחר פנייתו של שר החינוך אל שר הבטחון, ידאג צה"ל לשמור את מחנות הנוער המרכזיים, ומספר מפעלים במסך גדול שיצדיק שמירה מיוחדת".

על הצד האידיאולוגי החינוכי של הבעיה, שהסעירה חלק ניכר מן הציבור בארץ, עומד גם הח"כ עוזי אמוראי, יו"ר מועצת תנועות הנוער בארץ.

„להורים החוששים ולוותר המהססים הייתי רוצה להזכיר את ימי הסנדס" הוא אומר בטון בכוח ... הרי היו מסעות נוער שקדמו אפילו לפלמ"ח וקבעו נוכחות יהודית בחבלי ארץ שבשליטת הפורעים. איך יתכן שהיום, באזורים שצה"ל אחראי להם, ובתוך מדינה ריבונית — לא נקיים טיולי נוער? לא השכמתי אפילו להצעה של משרד החינוך כי עדיף קיום מכל גבול — לא תהיה כל פעילות נוער השנה. הרי אם נקבל סייג כזה נוציא מכסת המיולים שלנו את כל ערוזור ירושלים וכל אצבע הגליל. מרבנו גם לקבל שביישובים אחרים, בהם מתנהלים חיים אורחיים — לא יקיימו מחנות. הנה למשל, מסיבה הקבוצתית של תנועת הנוער העובד והלומד, התקשורה עם דגניה, כדי שנשריה יעוזו בשמירת הבקוק. הרי זה יהיה אבסורד אם נאסור שם קיום מחנה עבודה.

מועצה תנועות הנוער החליטה השבוע לחלק את הצעירים לשתי קבוצות גיל. תלמידי עממי עד בוגרי המשית ירוכזו במחנות גדולים ובשמירה בטחונית של צה"ל. ואילו מחנות צופים למדריכים ונערי התיכון — אין שום סיבה שלא יאבטחו את עצמם ויקיימו שמירה. אלה סוף סוף בוגרים ולא ילדים... אני אישית מצדד במסורת של הגינה המבטחים המקיימת טיולים באופן עצמאי והגעתי כי מחנה בשטח פתוח עם שמירה מיוחדת של המטיילים, הוא מובטח ושמור לגמרי".

כל הפעולות בפיקוח בלבד

כששאלנו את הח"כ אמוראי ביחס לתכניות הקונקרטיות של תנועות הנוער אמר לנו כי כרגע ידוע לו שהנוער העובד והלומד, ... והשומר הצעיר יקיימו את כל המפעלים המתוכננים. תנועת הצופים תערוך את החלק האזרי של תוכניותיה ועל הנוער העובד הלאומי הציוני הנוגעת ביותר, אין הוא יודע עדיין בבירור. אך לדעתי יתנהלו לבצע את כל התוכניות. ... ואילו תנועת בני"ע, הגדולה במשתתפים, שהיתה אמורה להוציא השנה לא פחות מ-8000 חניכים! תבטל אולי מחנה או שניים, מכיון המחזור הראשון צריך היה להתחיל כבר בסוף יוני ואילו ההיתר התקבל רק ביולי, אבל גם היא תמצא ודאי דרך למלא את הפער. כמו כן קיימים מחנה „ישורון" בכפר עציון הוא שאין סיבה שלא לקיים ... יום בכניסים — כפי שנעשה הדבר מדי שנה".

שאלה אחרת המטרידה הורים, היא, האם תינתן יד חופשית לתנועות הנוער לתכנן פעולותיהם או שתהיה השגחה בבירה של גורמים אחרים (משרד הבטחון, למשל) שיקפידו על ביצוע כל הוראות הבטחון הקפדיות. מהתרשמות אישית שלנו ... שבקרב תנועות הנוער התעוררה עתה ההכרה ותפיסה של אחריותם המלאה לשלום חניכיהם, וכי לפרות שלא יהיה עליהן פיקוח צבר, הם נזהרים עתה מכל תכנית מזיזה או ... ביותר. כפי שניסח זאת מזכ"ל ב"ע: „אנחנו נתנגד לכל פעולה של יפוניק ונקיים רק אותן תוכניות, שיהיו בפיקוח ובשמירה מלאה. דבר זה אנו יכולים להבטיח לציבור ההורים".

לא נותר עתה אלא לגלגל את הכדור לעבר הגורמים המיבצעיים והצבאיים — שימלאו תפקידי השמירה שנטלו על עצמם, במלואם, ויאפשרו לילדינו להנות מקיץ „נורמאלי" ורב-פעילויות, על אף כל הקשיים. שהרי האי, אין בנו איש, שיסכים לטייל בידי המחבלים ובידי אויבינו המבנים לשבש את אורח החיים התקין השוטף במדינה.

עיטורי סופרים וספרים

יראה צמודה לחכמה

מאת מ. ז. סולה

בתפילת רב, שאנו נוהגים לומר בשבת המברכים את החודש, מובעת בין השאר המשאלה ל„חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים" (ברכות טז, ב). לא במקרה סמוכים שני העניינים אהבת תורה ויראת שמים חוברו ביחד במשאלה אחת, כל ענין לחוד בלי השני מפסיד מערכו הדתי לגבי היהדות, שמקופלת בערך הדיקוטומי של אהבת תורה מזה ומיראת שמים — מאידך. הכרה זו מבוססת על הכלל של הלל: „אין בור ירא חטא" (אבות פ"ב, ו).

תלמוד תורה

אהבת התורה פירושה ידיעת התורה, אהבה שכלית לרכישת דעת התורה ואליה מגיע על ידי תלמוד תורה. אולם לעסוק בתורה אפשר גם בעטיה של סקרנות אינטלקטואלית, לרכישת השכלה, להשגת כשרה וכדומה. רק תלמוד תורה הצמוד ליראת שמים ערוב לכך, שהמדרש יביא לידי מעשה, כלומר, לשמירת מצוות התורה ולקיומן. וביהדות השלמה זה בזה תליא. אכן אהבת תורה בלי יראת שמים יכול להיות מנת חלקו של כל אדם, שיש לו שאיפות לספק את צרכיו האינטלקטואליים, בלי שום קשר לקיום מצוות התורה. רק אהבת תורה הצמודה ליראת שמים יוציא את תלמוד תורה מכוח אל הפועל בחיים המעשיים היום-יומיים, כפי היהדות השלמה דורשת אותו.

הוא הדין לגבי יראת שמים, בלי אהבת תורה. כל אדם בעל חוויה דתית, בעל איזו דת שהיא, יכול להיות בעל יראת שמים. החוויה הדתית המיסתורית, מעידה מן הסתם גם על יראת שמים של בעל החוויה. אולם אצל היהדות לא תיתכן יראת שמים מנותקת מאהבת התורה, כלומר, מתורת ישראל. היהודי אינו מסוגל לקיים את מצוות התורה בדרך יראת שמים בלבד, בלי אהבת התורה וידיעתה. לכן הובעה בתפילה זו של רב המשאלה, שלא נבוא לידי ניתוק והפרדה בין אהבת תורה ויראת שמים.

יראה צמודה לחכמה

כאן המקום לשאול: מי שמתפלל שהשם יתן לו חיים של אהבת תורה ויראת שמים, הרי יראת שמים יש לו כבר, אחרת לא היה מתפלל; אם כן מה טעם לבקש תכונה, שבה הוא מחונן כבר בקודם? תשובתנו לפי הרעיון הקודם: היהודי שיש לו כבר יראת שמים מתפלל לשם, שיראתו תהא צמודה לחכמתו. זוהי אהבת תורה וטעמי מצוותיה כדי לשמור ולקיים כל הכתוב בה ולצאת חובתו כלפי שמים. עול מלכות שמים מסוגל לשאת רק מי שיש לו יראת שמים, אחרת העול מעיק עליו וסופו שתתפרק ממנו.

קבלת עול מלכות שמים היא בידי האדם ותלוי ברצונו והחלטתו. לאדם ניתנה האפשרות לבחור באורח חיים לפי רצונו, רק עליו להחליט ללמוד את אורח החיים שהוא בוחר בו. מה לגבי יראת שמים? האם גם תכונה זו תלויה בבחירת האדם או תלויה בחסדי ה'? באמר בתלמוד: „הכל בידי השמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג, ב ועוד), לפי מימרא זו הרי גם יראת שמים תלויה בהכרעת האדם ואם כן מה טעם להתפלל בעדה ולבקשה מאת ה'?

החלטת האדם לקבלת עול מלכות שמים מעידה, שיש בו ניצוץ מיראת שמים וכבר נאמר: „הבא לטהר ומבקש להיות ירא שמים מסייעין אותו". תפילתו של האדם מתיחסת שהניצוץ בקרבו ייהפך ללהבה.

בחירה חופשית

אכן נקודת המוצא בבחירת אורח חיים יהודי דתי ניתנה ברשות האדם, כאשר הוא מחליט מרצונו החופשי לבחור באורח חיים כזה. על ידי לימוד תורה הוא מגיע להבנת ולמשמעות קיום המצוות וטעם החיים הדתיים. לאור שרכש ידיעות בתורה, הרי חכמתו מביאה אותו ליראתו. כך אמר ר' אלעזר בן עזריה: „אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה; אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת" (אבות פ"ג, ג).

יש הרואים יראה, כלומר, יראת השם, כמו את אהבת השם לא בתחום החוויתי, הרגשי, אלא במישור ההתבונתי, השכלי. הרי כבר במשלי נאמר: „יראת ה' ראשית דעת" (א, ז). ר' משה אבן עזרא אומר במפורש: „יראת אלהים היא פרי השכל" (שירת ישראל עמ' קמח). האהבה אצל הרמב"ם, ידועה, כתבונה שכלית ולא רגשית, לדעתו „האהבה היא כפי ההשגה" (מורה נבוכים, חלק ג, פרק נא). לכן, לדעתו, אהבת התורה היא השגת התורה ואהבת השם היא הכרת השם. מכאן שגם היראה מקורה בחכמה, אלא שביראה יש מקום לשאול: יראה בפני מי? היראה בפני האויב, או בפני חיה טורפת, אינה דורשת חכמה רבה והחונן בה האדם הקדמון כמו הילד, כי התכונה ניתנה בהם מטבע בריאתם. הפחד הקיום נטע באדם גם את היראה, שהיא בעצם הפחד מפני חלוף החיים. כל חי רוצה מטבעו לחיות ולהתקיים ומפחד מפני המות. אולם יראת שמים אינה יצר טבעי, כמו הפחד סתם, אלא דורשת חכמה והשכלה כדי להגיע אליה, כלומר, ישנן הבנות ומדרגות אליה, כמו לאהבת השם.

בעובדה, שאל החכמה אפשר להגיע על ידי הכרעתו ורצונו של האדם, הכיר כבר מחבר בעל חכמת שלמה בו נאמר: „ראשית חכמה, חפץ חכמה" (ו, יז). פירוש הדבר, האדם צריך קודם כל לרצות ללמוד, בכדי להגיע למדרגת החכמה ואחד הממצים האחוד המרבה בהקדשת מרצו וזמנו, יכול סוף סוף להגיע לאיזו דרגה שהיא בתורה ובחכמה. והישג זה מבטיח לו להגיע גם לדרגת האהבה והיראה. הרב קוק זצ"ל כרך את חכמת ישראל בהכרת השם עם נשמת היהודית: „יסוד חכמת ישראל האמיתית הוא ההכרה בערך האלהי של נשמת האומה" (חזון הגאולה עמ' 13).

תריס בפני קלקלה

יראת שמים מהווה תריס וסיג נגד השחיתות והירידה המוסרית, גם אצל אומות העולם. כבר אברהם אבינו ידע מהקשר זה באמרו לאבימלך מלך גרר: „כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי" (בראשית כ, יא). מכאן נלמד גם על הקשר שבין יראת שמים ויראת חטא. הקשר הזה קיים גם בין אהבת השם ואהבת תורה שהיא מתנת השם.

דומה, שההבדל בין חסידי אומות העולם ובין צדיקי ישראל ניתן להתבטא כך: אצל אומות העולם מספיקה יראת שמים ויראת חטא בכדי להמנות על חסידי אומות העולם, ואילו בישראל להקרא צדיק או חסיד (בתקופת התלמוד) דרושה נוסף ליראת שמים ויראת חטא גם אהבת השם ואהבת תורה. בצמידות זו של אהבת תורה ויראת שמים מצטיינת, איפוא, היהדות בלבד ומבדילה אותה כשאר אומות העולם. לכן מנקודת ראות ישראלית קנה מידה מוסרית אצל אומות העולם ניתן להתבטא בצורה שלילית, מספיק שאדם מאומות העולם לא יעשה דבר רע, לא יחטא, כדי להקרא חסיד, ואילו אצל ישראל דרוש קנה מידה חיובי. לא מספיק לא לחטוא, לא לעשות את הרע, אלא דרוש שכנו לעשות את הטוב, המתבטא באהבת השם, באהבת התורה (לימוד תורה) ובאהבת הזולת. מישראל דורשת התורה: „ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא יט, יח). זוהי מצוה שניתנה בצורה חיובית, כי היא אומרת מה לעשות. ואילו בשביל הנכרי תירגם הלל הזקן את הפסוק הזה בצורה שלילית: „מה דשנאי עליך לא תעשה לחברך" (שבת לא). כי די לנכרי להמנע מעשיית הרע בכדי להיות מקובל כטוב, מנקודת ראות יהודית.

„ואם לגבורות"

מאת אברהם ב. ריבלין

לא רבים הם המו"לים העברים שזכו לכך עד כה, — הוצאת ספר רב ערך ורב כמות לכבודו על-ידי ידידים, — סופרים, חוקרים ותלמידים, — עם מלאת לו שמונים שנה (ראשית — לא רבים הם המו"לים העברים שזכו להגיע לגבורות, ובהוראי מאשימים חבריהם המו"לים את מחברי הספרים באי-זכיה זו) ור' ראובן מס, המו"ל הירושלמי הידוע רב טוב-הטעם, שזכה כעת בכך, אכן גם ראוי לכך.

זוכר אני שבשהותי בשנות ה-20 בברלין לשם השתלמות, עברתי פעם ברחוב השארלוטנבורגי הנקרא על שמו של הפילוסוף הגרמני קאנט, ואורו עיני בראותי בחלון הראווה של אחת החנויות ספרים בעברית וכן גם גלויות עם צלומיהם של פרישמן, ביאליק וסופרים עברים אחרים. היה זה בית-ההוצאה לספרים של ראובן מס. זמן לא רב לאחר מכן נתקבלתי לעבודה בהוצאת שטיבל ובהוצאת „ילקוט" שהיו באותו בנין התנהלו שתיהן ביחד על-ידי ר' בנדט כהן ז"ל (נפטר בתל-אביב) שהוציא אז לאור בין היתר גם את „התקופה" בעריכתם של שאול טשרניחובסקי, ד"ר שמעון רבידוביץ ובן-ציון כץ, ויכול הייתי להווכח מה רבה חשיבות פעולתו של ראובן מס למען הסופרים העברים, ולאו רק בהפצת הספר העברי בגרמניה ובאירופה כולה, — שכן חנותו שימשה כעין „בית ועד", או מועדון אכסקלוסיבי, לסופרים העברים שגרו אז בברלין.

בשנת 1933 עלתה משפחת מס ארצה, התישבה בירושלים וכאן המשיך ר. מס בעבודת המו"לות בתנופה וביתר שאת: היבול אינו דל, — למעלה מ-800 ספר הוציא פה לאור. והעושר אינו במספר בלבד, אלא גם באיפי הספרים שהוציא לאור העולם ותוכנם (ביניהם „האינציקלופדיה ארץ-ישראל" של החוקר יליד ירושלים ישעיהו פרס, „בתי הכנסת בארץ-ישראל" של יעקב פינקרפלד שנרצח ע"י חייל ירדני, אוצר דברי אבות של הרב צבי לרבנן, הכתבים הרפואיים של הרמב"ם, ועוד כהנה וכהנה), — כמובן שיש ביניהם גם ספרים פחות חשובים ופחות בעלי ערך, אבל לא תמצא בין ספרי המו"ל הזה ספרים קלוקלים, או רומנים זולים, או ספרי שירה של משוררות מתחילות שאין להן משקל. בין השאר יש לציין במיוחד לשבח את עשרות ספרוני המדע הפופולרי בסדריה של „ספריה לבני למדע" הקרויה על שמו של הבן, דן מס ז"ל, שנפל ביחוד עם יתר ל"ו גבורי ה„הגבול" בהושם לעזור לנצורי ה

(סוף בעמוד 8)

ביאורים למסכת ברכות

מאת דוד יוספן

יצא לאור הספר „ביאורין דאשאי", קובץ הערות למסכת ברכות, שנכתבו בעת השירות בצה"ל בתקופת מלחמת יום הכיפורים, מאת יצחק גרינשפן, ירושלים, תשל"ד, 100 עמודים.

יצחק גרינשפאן, גוייס, ככל יתר חבריו מ„ישיבת הכותל" ביום-הכיפורים לאחת היחידות בחיל-ההנדסה של צה"ל. ובתקופת שירותו (מיום-הכיפורים עד אחר יום-הפורים תשל"ד), הספיק, ללא כל ספר אחר, פרט לעותק קטן של מסכת ברכות עם רש"י ותוספות וחלק מ„משנה ברורה", תוך לימוד בגמרא. לאחר הפסקת האש הרשמית בגבול, שם שירתה יחידתו — לחבר בעצמו ספר על המסכת שלמד בשעות-הפנאי מהתעסוקה המבצעית.

דבריו נכתבו במחנות שונים, פעמים במצבים ואף על פני השדה. עם שיחרורו החליט להשאיר את הכתוב כמות שהוא „לחם חום ביום הילקחו", הוסיף רק מראי-מקומות. את ספרו קרא בשם „באורין דאשאי", על שם תוכנו — ביאורים בדברי התורה, אשר נמשלה לאש, ועל שם הזמן שברמם, ימי בעירין דאשא.

בסוף הקונטרס פירסם המחבר תשובה מקורית בהלכות מנהג-מלחמה בענין מ"ע „ויד תהיה לך", שקיבל בתחילת תקופת-השירות, מאת הגרי"ש אלישיב התשובה נדפסה בהסכמה המשיב.

את ספרו מקדיש גרינשפאן לנשמות שני רעיו, תלמידי „ישיבת הכותל" בירושלים „בעורין דאשא", שמואל אורלן הי"ד וישעיהו הולץ הי"ד, „שעלו יחדיו בלהב-אש השמימה" בקרב הגנת רמת-הגולן.

בפתח-דבריו, קורא גרינשפאן למהפכה תרבותית, לאהבת-רעים ולכבוד הדדי, לטהרה מוסרית ולעין טובה, „ואיש את רעת רעהו לא נחשוב כבבנבר", לגלות את ברק-ההיגיון המדוייק של ההלכה, את רום-התופצות של מחשבת-האגדה, את עומק המעיינות של השירה והסוד ומסיים את פתח-דבריו, בשורות הבאות מ„אורות-התחיה" למרן הרב זצ"ל, פרק ס"ו, המשמשות גם פתיחה וסיום ל„קול-הנבואה" של מורו ורבו „הנזיר" זצ"ל:

„... מרוחו של משיח זורמים ונושבים רוחות, והנם באים עדינו, הננו מתקוממים, מתנערים, ומבקשים חיים חדשים, חידוש ימים כקדם".

הספר מסתיים בקונטרס עיוני של המחבר בשם „עבודה מאהבה" שנכתב ליום-השנה הראשון, להסתלקותו של מורו „הנזיר" זצ"ל. באשר „המגמה האמיתית של כל חיינו, מגמת שלום-העולמים והאהבה-כולל".

*

על הנאמר בברכות ח' גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא-שמים" מעיר ג. כי יש לשים לב לכך ששני המאמרים „אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד" ו„גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים" נאמרו על ידי אמורא אחד (רבא משמיה דעולא), ובזה אתה לה, ללמדך, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, בעומד בסתירה להיות הלומד נהנה מיגיע-כפיו, ואדרבה, מעלה גדולה היא וכמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות לאבות ד', ה' ובהל' ת"ת ג', י'—י"א, וכן כתב הרא"ש בבא בתרא פ"א סי' כ"ו שמי שלומד בקביעות ומפסיק מקצת שעות למלאכתו כדי פרנסתו ולא להתעשר וחוזר ללימודו — הוא הנקרא תורתו אומנותו.

על המאמר בדף י"ז ע"א: „אני בריה וחברי בריה וכו'" פירש רש"י שזהו גנאי ותוכחה לעמי-הארץ. מהרש"א פירשו לשבח, שזו הבעת הערכה חיובית לעמלים בשדות שלפי מדרגתם ועניינם רוב שעותיהם הם עוסקים בדרך-ארץ, אך בשעות הפנויות ממלאכה הם קובעים עיתים לתורה.

לדעתו של ג. יש שתי ראיות לפירוש המהרש"א: א. לפי רש"י, קשה המשפט: „כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי, כך אני איני מתגדר במלאכתו", שהרי כל הכוונה היא להרכיחו על שאינו מתגדר במלאכתי וזה שאני איני מתגדר במלאכתו פשיטא, ואם כן היה צריך להיות להיפך: כשם שאני איני מתגדר במלאכתו, כך הוא אינו מתגדר במלאכתי. אך לפירוש המהרש"א מובן מאוד: כשם שהוא אינו מתגדל ומתיימר להיות תלמיד-חכם ולדעה להורות הלכה ולומר שאין צורך בי, כך אני איני מתגדל לומר שאין צורך בו ובמלאכתו, אלא כל אחד מכיר את מקומו ותפקידו שלו והצריך מלאכתו של חבירו. ב. השימוש בתואר „חברי" במקום הזה אינו מובן כל כך לפירש"י, כי אף שמצאנו על עם הארץ לשון „חבריך", וכמו שמצויין בגליון הש"ס ע"ש, מכל מקום, כאן שהכוונה לגנותו, והדברים הם בלשון מדבר — „חברי" — קשה קצת. לפירוש המהרש"א נוח יותר, ומובע בזה עיקר הרעיון, והוא ערכו המלא של העמל בשדה הוא בחיבור ופתח הברוה שלו עם חברו שבעיר. בתכונת האורגניזם של הכלל הישראלי, שיש בו מוח ולב — מנהיגי העם, מלמדי-התורה ותלמידי-החכמים הגדולים, ויש שאר איברי-הגוף שהם חלקי-העם, העוסקים יותר בדרך-ארץ ובתיקון-המעמד החומרי של האומה, ועם זאת קובעים עיתים לתורה, והכולם — גוף אחד שלם, כאיש אחד חברים, וכמ"ש בגמ' חגיגה (כ"ו, ע"א).

ב"ח, ע"א: א"ר יוחנן, לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי-ישראל, ולא לקראת מלכי-ישראל בלבד וכו' ר"ש סגי-נהור זהה וכו': מסביר גרינשפאן את הדברים: כוונת ר' יוחנן היא, שבזמן שאין מלכות ישראל, צריך להשתדל לרוץ לקראת מלכי-עכו"ם כדי שלא לאבד את התודעה המלכותית, לזכור שעם במצבו הנורמלי, הוא כמלכה, עם השולט בארצו, לראות שיש מלכות בעמים ולצפות לישועתנו ולתקומת מלכות-ישראל, עם כל טכסיסיה וצבאה, כי אובדן התודעה המלכותית גורם להתפר-בותנו לגאולה. ולכן היה ראוי להתיר איסור דרבנן בשביל זה, וגדולי-הדור היו מקיימים את הדבר בגופם.

*

בהקו האחרון של הספר, במאמרו של המחבר (15 עמודים), „עבודה מאהבה" או: על תכלית המוסר, הוא מביא בשולי אחד העמודים הראשונים של המאמר לאמר: „בעקבם קטן של תלמיד-ישיבה נמצא כתוב: „רבי הראשון הוא הרמב"ם, ורבי האחרון — הרב, בלי הרמב"ם היו לנו רק ליקוטי-אורות. הרמב"ם הוא הקרקע המוצקה מתחת לרגלינו. הרב הוא שמי-התכלת על ראשינו. באורו של הרב אנו רואים את אורותיהם של כל אוצרות-הרוח הישראליים".

בפרק ט' של אותו מאמר, הנושא את השם „ואהבת לרעך כמוך", מביא ג. את הירושלמי לנדרים פ"ט ה"ד: „לא תקם ולא תטר את בני עמך הרי, עבידיה הוה מקטע קופד ומחא סכינא לידיה ותחזי לידיה" (לא תקם וכו' — כיצד? היה חותך בשר בסכין ופגעה היד עם הסכין בידו השניה וכי תחזור היד שפגעה ותפגע בראשונה?).

לאור מאמר זה, מפרש ג. כך את לשון-התורה „ואהבת לרעך כמוך", המלה „כמוך" פירושה הפשוט: כמו אתה, כמו שאתה "אין נבון וחכם כמוך" (בראשית מ"א, ל"ט), מי כמוך באלים ד'" (שמות ט"ו, י"א), „למען ינוח עבדך ואמתך כמוך" (דברים ה' י"ד). כשאדם אומר לחבירו: „אני אוהב את פלוני כמוך, אבל..." כוונתו היא, שמבקן: אני אוהב את פלוני כמו שאני אוהבך, ולא: אני אוהב את פלוני כמו אתה. „ואהבת לרעך כמוך" פירושו: ואהבת לרעך כמו אתה, רוצה לומר: כמו הוא אתה, כאילו הוא אתה. משמע, לא רק תיאור של המיצווה יש כאן, אלא גם טעם ונימוק למצוה: אהב את רעך כאילו הוא אתה, מפני שהוא אתה, מפני שהוא והאתה גוף אחד, ישות אחת.

דברים עילאיים.

כך גם כתב הרמב"ם במורה-הנבוכים ב„פרק שיעור-קומה": „דע כי זה הנמצא בכללו הוא איש אחד, לא זולת זה..."

אהבת-הבריות היא יסוד-המוסר הטבעי-מצפוני ותוכן מרכזי של מוסר-התורה.

די בכל אלה, כדי לעמוד על ערכו של הספר דנן ועל טיבו של מחברו היקר שהוא כליל-המידות וכליל-הדביקות בבוראו.

„כנען וישראל"

בימים הקרובים יצא לאור, בהוצאת מוסד ביאליק והחברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה, מבחר מבחקריו ההיסטוריים של פרופ' בנימין מזר, מחוקריה המובהקים של תולדות ישראל וארצו. במחקרים אלה, המשלבים דיסציפלינות מדעיות שונות, דנים בפרשיות חשובות בתולדות ישראל וארצו למן המאה התשע-עשרה לפסה"נ ועד סמוך לסוף תקופת השלטון התלמי בארץ-ישראל. מחקרים מיוחדים בספר מוקדשים לבירור תולדותיהם של המקומות המקודשים לישראל, לעליית הפלשתים וייסוד ממלכות ישראל וצור, לממלכת ארם ויחסיה עם ישראל, ועוד.

ביאליק וסופרי דורו

מאת ש. קורא

ספר רב-היקף, כלול תיעוד וביאור, הוא ספרו של משה אונגרפלד: „ביאליק וסופרי דורו, דברים בין ביאליק לסופרי דורו" (לציון יובל המאה להולדתו וארבעים שנה לפטירתו, הוצאת עם הספר, תשל"ד), שבשמונה מאות עמודיו כפולי הטורים, מעוטרים צילומים מרובים, מובאים מכתבים מביאליק אל שבעים ותשעה אישי רוח וציבור, וברובם המכריע מכתביהם אל ביאליק. זו גלרייה של סופרים והוגי דעות, רבנים וכסילים, ראשי ציבור, שהכירו בשיעור-קומתו הגדול של השירה ובאיש-רוח יהודי סגולי. אף הוא העריך רבים מהם, כל אחד לפי דרגתו, כפי שראה ממכתביו.

חוקר-ביאליק הוותיק, שעשרות שנים לן בגבבי יצירתו הגנוזה ומופקד על בית ביאליק שבו מרוכז כל מה שהמשורר כתב וכל מה שנכתב אליו, כינס בכרך זה חומר מקורי, רובו המכריע מכתבי-יד, שבו משתקפים היחסים בינו לבין בני דורו. „פתיחה הכתובה ברטט הערצה לביאליק, ש„ארבעים שנה משל בהיכל השירה, העמיד דור סופרים ומורים חיזק ותיקן בדקי הספרות". מסכם המחבר מגמת הספר: „אהבה רבה רוחש ביאליק אל אחיו הסופרים, ולא היה קץ לשמחתו בכל שיר חדש שהופיע. לא פעם אחת היה מוכן להסיר מראשו עטרת הבכור הלאומי ולהכתיר בה ראש משורר חדש. ונפלאה היתה ההערצה שרחשו לו אחיו המושכים בעט. על אהבה זו מספרים פרקי הספר".

*

אגרות ביאליק יצאו בחמשה כרכים, ובמהדורת-היתים ניגלו עוד מאות מכתבים שאינם כלולים באוסף. בספר באים ממכתביו הבלתי ידועים, אלפי מכתבים שנכתבו אליו, ברובם לא נתפרסמו, רבים מהם באים בספר, מהם רבי ענין. מבין שבעים ותשעה האישים שבספר, רק אחד מהם מתהלך בינינו, ויש להניח, שבגנזים חליפת מכתבים מסועפת בין ביאליק לבין סופרים ואנשי-ציבור שהם בחיים, עד מאה ועשרים, וביום מן הימים שעת הפירסום ודאי תגיע.

המחבר, בקי בתולדות חייו של ביאליק וביחסיו לסופרי דורו. מקדים לכל פרק ופרק, סדורים לפי אל"ף-בי"ת, מבוא למכתבים כרקע לעניינים הנידונים בהם והשלמה להארת דברים. אף יש לציין הערותיו המדוקדקות למכתבים. הרבה ידיעה ואהבה שקועה בהם.

הרי הפרק הראשון, אחד העם, שבו מכתבים לביאליק שלא כונסו באגרות אחד העם, עם ביאוריו והערותיו של המחבר למכתבים. „אחד העם היה הסנדק של שירת ביאליק ובהמלצתו נדפס שירו הראשון „אל הציפור" בכתב-עת הפרדס, כאמור במבוא, והוא עצמו פירסם בכרכי אחיאסף ובעשרת כרכי „השלוח" הראשונים, שיצאו בעריכתו, ששה עשר שירי ביאליק. צד מאלף הוא: אף-על-פי שביאליק העריץ את אחד העם והושפע ממשנתו, הרי המשורר הצעיר והמתחיל הכיר כבר בערך עצמו, היה בטוח בכשרונו הפיוטי, ולא הסכים לתיקונים של עורכו בשיריו. כן לא חלשה דעתו שעורכו, אחד-העם, פסל עשרה משיריו. הוא פירסמם בכתבי-עת אחרים, גם כללם בספר-שיריו הראשון".

באחד משיריו הראשונים של ביאליק, „ילדות", בחלקו השני שנגנז, עוקץ המשורר באנשי הציונות המדינית: „אנשי פלאות המה כולם, מהם כל דבר לא יפלא, באצבע קטנה יעשו מדינה, ובבוהן ידם, עולם מלא". בשיר זה הביע ביאליק, מנאמני אחד העם, את התנגדותו לציונות של הרצל. הוא מוסיף להצליף: „גם עתה אומרים, לא, מכריזים, כבר מוכן הכל שם בוינה; מקץ שני רגעים ודקים חמשה, והוי למזל-טוב מדינה". שיר זה, שהשאירו בארכיונו, לא הוכנס לאוספי שיריו.

דעתו היתה נתונה לכל מנצנץ של כשרון ספרותי. באחד מכתבי העת קרא את משלותיו של הרב אברהם חן, בעל ייחוד הגות-וסגנון משלו, והוא גומר עליו את ההלל: „הרב חן הוא אחד מיחידי-הסגולה בין הרבנים, איש-המדות ויקר נפש, בן אבות, ממשפחת צדיקים וחסידים ומלא תורה וחכמה. הוא גם הוגה דעות בעלות ומקוריות ועשוי עם סופר מהיר".

בכל מה שעסק השקיע בו מלוא יכולתו ושקידתו. ביאליק נתבקש לתרגם שיר קטן של חיים ארלוזורוב, כתוב גרמנית, להכניסו בכרך-השירים של כתביו. בפרק מובאים ששה נוסחות עבריים משלו לשיר. כתב ומחק, כתב ושינה, צירף נוסחאות, הכול כדי להוציא דבר מתוקן מתחת ידו.

*

הוא בא בכתובים עם אישים מכל חלקי הציבור, מן הימין ועד השמאל הקיצוני. מאוסישקין, שנזף בו על הצעתו לפתוח פקולטה לספרות אידיש באוניברסיטה העברית, דרך שלום אש וברדיצ'בסקי; ועד לדוד ברגלסון, הסופר שנתגלגל לייבסקציה, ולבסוף הוצא-להורג בידי משטר סטאלין.

במכתבו של ברגלסון הצעיר אל ביאליק, שנכתב לפני מלחמת העולם הראשונה, הוא מבקש ממנו להשתתף בירחונו, ומוסיף: „רצוני שיבוא בו מאמר הקורא לשוב אל בית-הכנסת כאמצעי לקיום העם היהודי בגלות". המכתב כתוב עברית. ביאליק היה שושבין בחתונת ברגלסון, שבימים הם כבר נטה לקומוניסטים, ובנאום הברכה הביא מדרש מפרשת קורח וסיים בפנייה אל הכלה: „אל תתני לבעלך להתחבר אל העדה הרעה הזאת, אל המתכנים האלה, ולקחת חלק פעיל במעשיהם, שאם לא כן, יהא סופו כקורח ויבלע כמותו באדמה".

*

ששה-השעים למד ביאליק בישיבת ואלוז'ין. בשירו „המתמיד" מתאר את הנצי"ב, „הוא ראש הישיבה, אדירה ומושלה, שקריאת הגבר. קול מתמיד ראשון מקימה מתיצבה גוויתו הכשלה".

בפרק על הנצי"ב מובאים קטעים גנוזים מן „המתמיד", שבהם מתוארים אירועי „ליל הרעשי", הוא הלילה שבו התמרדו בני-הישיבה ברבם הזקן, שניסה להושיב על כסאו את בנו-בכורו, רב ידוע בימים ההם. הבחורים פתחו את המרד בכיבוי מנורות ובניפוץ שמשות. ראש-הישיבה התהלך בין השורות, ניסה לפייס את תלמידיו, והם הוסיפו לעמוד על דעתם, שראש-הישיבה הבא ייבחר אך ורק בהסכמתם.

הנער-המתמיד לא היה פעיל ב„ליל הרעשי". בקטע שלא הוכנס בשירו אומר הנצי"ב אליו: „רק אותך לבדך באמן כצאתי, שלשאת עול תורה בדממה ידעת, על כן אקחך מזה לעלייתי, בני תהיה מעתה". בקטע שני, שגם הוא נגנז, מסיח המתמיד את לבו לפני הנצי"ב: „הוי מורי ורבי, הישיבה לה כליל נתת את לילך, ויומך, הגיונך ותלומך, ובתוכך כל חיי עולמך נטעת בה, לתורה ותפילה קבעת מקומך: הישיבה, מקדש השלישי, שתמידו, שעירו וכוהנו אתה; המיבצר, דמות כל צר לא יקריבו; הישיבה, הישיבה, גם היא מתמוטטת".

לפי עדותו של אחד מבני הישיבה בשעתו, הבחור מז'יטומיר, הוא חיים נחמן ביאליק, לא היה בין המורדים הפעילים, אלא הסתפק במכתב כתוב ביראת-כבוד אל הנצי"ב, שבו מבקש ממנו לא לכוף את רצונו על בני הישיבה במינוי בנו כממלא-מקומו. ראש-הישיבה נהנה מסגנונו של בעל המכתב, ואמר למקורביו: ראו, איך כותבים עברית בישיבתי!

בן-הזקונים של הרב ר' נפתלי צבי-יהודה ברלין, הנצי"ב, הוא ר' מאיר ברלין—בר-אילן, כשהחל להוציא את שבועונו, „העברי", פנה אל ביאליק שישתתף בקביעות בכתב-עת החדש. המכתב ערוך בנעימה אישית ידידותית ובו נאמר בין השאר: „הלא יודע אתה מי הוא המדבר אליך. ודאי זוכר הנך את הדגים שאכלנו יחד בביתך, לפני שלוש שנים, בליל השבת, כשהייתי באודיסה. חפצי ובקשתי, כי תשתתף ב„העברי". אקווה, כי תוכל וגם תחפוץ למלא משאלתי, אם לא בשבילי, הרי בשביל כבוד אבא באמן ישראל זצ"ל, בשביל הקוראים הרבים של השבועון שיהנו מדבריך".

המחבר מספר, שהרב בר-אילן בא לבית-ביאליק וביקש לראות את הקטעים הגנוזים מן „המתמיד", שבהם משורטטת דמות אביו, הנצי"ב. „בשעת הקריאה ידיו רעדו מהתרגשות ובעיניו ניצבה דמעה".

*

בפרק, מקסים גורקי, באים דבריו של הסופר הרוסי הגדול על ביאליק. בוועידת הסופרים הסובייטיים, שנערכה לפני ארבעים שנה, בזמן מותו של ביאליק, הוא הספידו בדברים אלה: „אין הכרח שאומה תהיה גדולה מבחינה מדינית כדי שיצאו מתוכה משוררים גדולים. ביאליק, בן העם היהודי, שנפטר לא מזמן, היה משורר גאוני".

בימי מלחמת-העולם הראשונה ערך גורקי מאסף בענייני יהודי רוסיה, נושא שהעסיקו כל ימיו. הוא ביקש מביאליק מאמר על מצבם של היהודים לאחר שרוסיה תצא במלחמה. המאמר נכתב ברוסית ונפסל על-ידי הצנזורה, שהשאירה את כותרתו בלבד, הפסוק בזכריה: „לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי". באותו מאמר משבח ביאליק את הצד הממשלתי לצימצום סביאת משקאות חריפים, הגורמת צרת השיכרות ותוצאותיה. הוא מקווה, שזו פתיחה של „התפכחות רוחנית בקרב

(סוף בעמוד 9)

בלדה על בונים

מאת מאיר ביאק

הם פרדו את ארצו.
את רחבו של הכריך.
הם פרדו הגנה — — —
אז חרדה, נדמה התאנה בחצר,
הכסיפה צמרת הזית.
לפרחם צפה ראש תמר —
צפה ואמר: לו כנף לי היתה...
הרהרה התאנה: לו לי רגלים...
והזית רחש:
לו יכולתי לחיות
ושרשי בשמים...
רחף מלב אדריכל ועוזרו
בנין חלמיש וגרנים על מגרש,
אבני צור, עמודים ומגדל
מתנוסס לצל הנצחים.
אך בין צללי צריף הלך דם.
הלך והעיב במורדים כבחלום
בעל מעט קצינים
שורשותיו חובקות כל.

שיחה עם המשוררת רחל קורן

מאת נעמי גוטקינד

טבעות בשרשרת

„בתוך כמה וכמה צריכה אני להרוג את הקינים בשביל שפקם עד אראה ידים השלוחות של אבא".

כך כותבת רחל קורן, משוררת באידיש הגדולה, באחד משיריה שתורגמו בידי שמשון מלצר, שירים המביעים את געגועיה לילדותה בכפר הגליצאי בימים שב„טרם המבול".

היום היא מתגוררת במונטריאול שבקנדה וזוכה להיתרגם לאנגלית. את יצירותיה מלמדים בקורסים לשפת האידיש הנצים לאחרונה באוניברסיטאות של ארצות הברית, אבל כאשר קיבלה בשבוע שעבר את פרס איציק מאנגר בבית „הבימה" בתל אביב, דיברה רק על ידידה הגדול, בשמו זיכה בפרס.

גם בעת שיחתנו בחדרה שבמלון המוצף אור מסגנור מחזור בגלי הים התיכון הואר עיניה מזכר אור-הבקרים המיוחד של גליציה ואורן של גדרות הרחוב בוורשה, העיר בה התיידדה עם מאנגר.

אידיש, אגב, היא שפה שלימדה את עצמה לכתוב בה רק בבחרותה, אחרי שהחליטה, כיהודיה, לחדול לכתוב פולנית, שפתם של האנטישמים בארצה... העברית — אינה יודעת. „אבא נפטר כשהייתי בת עשר. הוא היה משכיל שכתב מאמרים בעברית והתכוון ללמד אותי לשון קודש, אבל לא הספיק..."

בשורה טובה

ולמרות זאת, טוב לה בארץ: „רק פה אני מרגישה מחדש קשר אל האדמה, כמו הקשר שהיה לי בכפר בו נולדתי. שום ארץ אחרת, ואני הייתי בהרבה ארצות, לא סיפקה לי אותה הרגשה".

רחל קורן היא אשה רגשנית, פתוחה, נענית ברצון לכל שאלה, מתלהבת בהתלהבות רומנטית בדברה על כוח החיים וחיותיה המסורתית של העם היהודי במזרח אירופה ובצנעה משכנעת, בקולה המהוסס, הצרוד הזה, היא מגלה כי כאשר התקבל אצלה מכתב מישראל ובו בשורה על זכייה בפרס: „לא האמנתי בכלל שזה נכון... כתבתי למשורר סוצקובר, שחי בארץ, ובקשתי ממנו לברר אם אין פה טעות..."

אבל טעות — לא היתה, אדרבא, קשה לחשוב על קשר טבעי יותר מאשר בין שירתה ופועלה — ובין איציק מאנגר.

פגישה ראשונה

„הייתי בוורשה, נשואה, אם צעירה, פירסמתי כבר שירים ואהבתי לקרוא כל שיר של מאנגר שהופיע בכתב. אותו — לא הכרתי. נו, ערב שבת אחד, פתאום דופקים בדלת. פתחתי — עומד בחור גבה עם כובע מקומט של תלתלים שחורים, ביד מזוודה והוא אומר: אני איציק מאנגר ובאתי מצ'רנוביץ. כך. במבטיות, כאילו כבר הכרנו מזמן. נכנס לחדר, קיפל את מעילו העליון. פתח את המזוודה והכניס לתוכה את המעיל, והסתכלתי וראיתי מזוודה ריקה עם כמה בגדים וכמה ספרים. כך החלה ידידותנו. מתברר, שהוא קרא שירים שלי, וכשבא לווארשה החליט לבקר, ולראותני. מיד נעשה ידיד של כולם. בעלי ע"ה חיבבו מאוד. בתי, שהיתה אז ילדה בת שש — התאהבה בו. הוא התחיל מטהלל איתה בכל הדירה, רץ, קופץ על כסאות, שובר רהיטים. מאז — כל פעם שהיה מגיע לוורשה — היה מאנגר מתגורר אצלנו כמה שבועות. כשהיה הולך — היו בכל הכרים בבית טביעות — חורים של הסיגריות שנהג לעשן במיטה.

שתי אהבות

קשה לשכוח איך נראה — כשצחק עם בתי או עם ילדים אחרים. הוא אהב ילדים עד כדי כך, שבשחקו עמם, היו עיניו מאירות באותו אור פנימי שהיה נדלק בהן כאשר היה מצטט בעל-פה את שיריו או כשדיבר על תאוריית השיר. תמיד אמרתי, שתי אהבות למאנגר בחייו: שירתו שלו — וילדי האחרים. גם באמריקה נהג תמיד לבוא לבקר ועד יום מותו נשארנו קרובים. בשבילי — לזכות בפרס שהוקדש לשמו — זו הזכייה הכי גדולה..."

בזכייה זו — זיכוה שירית. היא החלה לכתוב בילדותה, כהלכידת כפר, ובפולנית.

היתה זו ילדות שלוה, שנקטעה תחילה ע"י מות האב ולבסוף נהרסה כליל עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה. „אמא לקחה אותנו וברחה לווינה. ישבנו שם שלוש שנים, כי כגליצאים היינו בעלי אזרחות אוסטרו-הונגרית.

אנטישמיות בכולן

אחרי המלחמה חזרנו. כבר לא לקיסרות, אלא לפולין הלאומית. ואז גיליתי בפעם הראשונה את האנטישמיות. סיפרו שמרביצים ליהודים. זה היה בשבילי זעזוע קשה. נדחפתי לכתוב תגובה, ודווקא בפרוזה. ישבתי וחיברתי סיפור שכותרתו היתה: „פאר-וואס ?", כלומר: מדוע ? שלחתי לעתון הציוני בקראקוב, ולהפתעתי, הם הדפיסו. הייתי אז כבת שמונה עשרה, והאנטישמיות הפולנית התגברה. בערך באותו הזמן הכרתי גם את בעלי לעתיד, שהיה ציוני-שמאלני. אז גמלה בי ההחלטה: אני לא אכתוב עוד בשפה של פוגרומצ'יקים ומרביצי יהודים. אלמד אידיש. הורי דיברו ביניהם בשפה זו — אבל אני דיברתי פולנית. ובכן, התיישבתי ולמדתי את השפה, היום אני יודעת שבשום שפה אחרת לא הייתי יכולה לכתוב וגם להתמיד כה הרבה שנים".

שירים ראשונים

תוך כדי לימוד האידיש, נהגה רחל קורן לחבר שירים, להם היה קורא קבוע אחד, בעלה, שגם העתיקם בכתב ידו הברור. כשהזדמן לבית קורן המלחין יוסף נגר, ראה פעם את הדפים הללו — ולקחם עמו. כעבור זמן קצר הופיע בעתון „למברגער טאגבלאט" שיר שכותרתו המלודרמטית: „היכן החלומות הנאים של נעורי".

הפירסום עודד כמובן מאוד את המשוררת המתחילה. היא שלחה שירים לעתון ספרותי רב יוקרה בוורשה, „האלבנד ווראשאי" וההלה למשוך את תשומת לבו של עולם מוקירי העט היהודיים. הראשון שכתב על שירה רצנזיה, וברוח אהדות, היה אהרון ציטלין, „זה נתן לי אומץ להתחיל לכתוב על מה שקרוב ביותר ללבי — הכפר שלי. ובשנת 1928 התפרסם ספר סיפורים שנקרא „כפרי" („דורפי"). תיארתי בו את כל סיפורי הילדות, את כל מה שאהבתי והכרתי בו הכפר".

בריחה לרוסיה

החיים בוורשה, בתוך קהיליה ספרותית ערה ובחיק משפחה אוהבת, נקטעו באכזריות בשנת 1941. משפחת קורן הצליחה להימלט „בעור שיניה" מפני הנאצים. מאחור נותרו כתב יד שלם של רומן, כתבי יד של שירים רבים, תצלומי הורים וכל זכרונות הילדות. „בריחה לרוסיה", מספרת רחל קורן „התקבלנו בחמימות גדולה ע"י כל הסופרים היהודיים. הידיד בהתחלה אותנו בבית דוד ברגלסון. הכרתי את פרץ מרקיש. בנו, שעכשיו הוא עולה חדש בארץ וכותב סיפורים, היה אז ילד חמוד בן חמש. ידידים סידרו לי כרטיס חבר בהתאחדות הסופרים הסובייטיים, זה העניק לי הרבה זכויות ואיפשר להיות אין-שהוא. את שנות המלחמה, עד '46, בילינו בבוכרה הרחוקה. לא כתבתי הרבה. כשהסתיים הכל — חזרתי לפולין ומצאתי שממה, מצאתי גם אנטישמיות. בקיץ '46, אחרי שכביכול נגמרה השואה הנוראה — היה פוגרום של פולאקים ביהודים. אני אז שהיתי בשוודיה כשליחה לקונגרס היהודי. במברק שהגיע אלי מפולין כתבו לי ידידי: אל תחזרי. פניתי אל הנסיך וילהלם משוודיה, בנו של המלך גוסטאב הזקן וביקשתי ויזה לעצמי ולידידי. הוא המליץ וסייע לבקשתי בתנאי שאבטיח שלא להכניס לארצו מבין ידידי „יהודים קומוניסטים או נאצים..."

אולם בשוודיה לא רצתה רחל קורן להשאר. על אף הוויזה שהשיגה? „היינו קרובים מדי לפינלנד ואני פחדתי מן הרוסים" היא מחייכת חיוך נוגה יהודי טיפוסי. „כשרצינו להגיע לארה"ב הסבירו לנו שזה לוקח הרבה שנים, פנינו לקנדה — והתקבלנו. מיד".

שירי זכרונות

ניתוק של משורר מארצו, משפתו, מצבורו — כיצד הוא מתבטא בכתיבה?

„באירופה כתבתי על האדמה, על האנשים, היה לי רקע, היה קהל. בשנת 1948 במצאתי את עצמי בקנדה, אדמה זרה, קהילה זרה, מה נותר לכתוב בה? מה אם לא זכרונות? זכרונות הכפר, זכרונות הכמיהה. ומעל הכל — השואה. לא כתבתי שירת שואה. החורבן איננו נושא. אבל החורבן הוא מציאות איתה אותה נושאים בכל טיפת דם, אותה אי אפשר שלא לבטא בכל שורה כתובה, הכל עד יום מותך".

מי קורא את שירי הזכרונות הליריים שלה? האם בתוך התרבות האנגלו-סכסית השולטת, אין קולה כקול אובד במדבר?

„אני לא מודאגת. בכל מקום בעולם בו חי יהודי יודע קצת אידיש — כבר נמצאים קוראי. בצרפת, באוסטרליה, בקנדה, בארה"ב, אפילו בישראל. אני יודעת שאידיש היא בכל זאת שפה של

בודדים בעולם של ימינו אבל כשאת חשה כי יצור כלשהו הוא חלוש ומסכן — תשאירי אותו בדרך לבד, למות? לא, את מחזיקה בו ותפרנסי אותו בכל כוחך, עד נשמתך האחרונה. החזקים — ידאגו לעצמם. אני — אדאג לאידיש ואספח אותה. ויש לי עוזרים — פה ושם מתחילים צעירים יהודיים בעולם ללמוד את השפה מחדש — אולי זה אות לטובה?"

צעירי הארץ

אבל על צעירים של ישראל ארץ בה היא חשה כה קרובה אל תחושת הבית של ילדותה הקדומה, קשה לה לומר שהם קרובים לשירה. „בעיני" היא אומרת בזהירות „שבתרבות הישראלית חסרות טבעות בשרשרת. חסרה לכאן, בכלל, בעבר השירה הספרותית של שפת האידיש. זוהי ספרות עשירה והטבגה בהווי ובתוכן היהודי של הדורות האחרונים. ובכל זאת, כשאני כאן, וזה לי בקורי השלישי, אני חשה פתאום שיש לחיים בישראל משמעות שאין בשום מקום אחר, שפה אני יכולה להיות כיהודיה שאינה נקרעת בין תרבויות זרות, שפה זכרונות בית אבא, ויהודי פולין וגליציה מוצאים המשך טבעי ביהודים של ישראל.

שירי אבות

אני זוכרת כי בנעורי כתבתי בעיקר שירי אהבה ומולדת, אבל כשברחנו לרוסיה, כשהתחלתי לנדוד ולנוע, כפי שאני נודדת עד היום, התעוררו בי פתאום געגועים לעבר של העם היהודי ולארץ ישראל. זה קרה במקום הגלות שלנו, באסיה הרחוקה. עבר איזה זקן ברחוב על חמור, ואני ראיתי בו בעין דמות של אחד האבות: התחלתי לכתוב שירי אבות, שירי ילדות לא על עצמי — אלא של העם כולו. כשניסיתי להקלט מחדש ביבשת אחרת, בקנדה — צצו בי מחדש גם געגועים אל ילדותי הביוגרפית. כתבתי על ביתי שבדמיון, הכפר, ההורים. תחושת הניתוק הרס הבית, ורק כשבאתי לישראל, פתאום, כאילו נשמתי לריאותי משהו באויר הזה, חזרה אלי הרגשה דומה לזו שליוותה את נעורי בטרם המלחמה — הרגשה שזה בית אבא, שכאן אומה שלי..."

את ההרגשה הזאת, מקווה רחל קורן לתרגם למעשה — תחילה לבוא ולהתגורר בארץ ששה חודשים, ולאחר מכן, אולי יותר. לקנדה קושרים אותה בינתיים בתה היחידה וזוג נכדיה, התאומים, וכן בריאותה רופפת. אבל כשתתמה, היא מבטיחה, מיד תבוא. לא חסרים לה כאן ידידים, וגם קוראים, היא מעירה באופטימיות, אולי ימצאו...

לפרשת השבוע

בלק

אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם

(כ"ב—כ')

להבין למה חזר בו ה' מדעתו הראשונה, שעכב על-ידו ללכת ועכשו הסכים? נראה שלא היתה כאן חזרה מדעתו הקודמת. אלא שהיה בדבר זה שני חששות. א) אם יסכים ה' להליכתו, יחשבו העמים, שבלעם הוא ברשות עצמו, „ולא ידעו ששלשלת הכלב בידי בעליו", ואינו יכול ללכת מעצמו ב) אם לא יניחנו ללכת יחשוב בלעם, שה' ירא ממנו. לכן כוננו מלכה — על-כן נתחכם ה' לסלק ב' החששות תחילה אמר לו: „לא תלך עמהם", ובזה הראה כי „אין הכלב הרע ברשות עצמו"; ואחר-כך אמר לו: „קום לך אתם", ובכל זאת ידי כושלת עליך, „ואך את הדבר אשר אדבר אותו תעשה". (אור החיים)

ויעמוד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל

(כ"ב—כ"ו)

חז"ל (מדר"ר) אמרו שלא נמצאה פסולת באחד מבניו. רמזו בזה, שלא נטו לקיצוניות, לאחד הקצוות, לא לימין ולא לשמאל. וזהו: „ויעמוד במקום צר" — שלא זזו ממקומם. (ר"ש נתנזון)

כי הכיתני זה שלש רגלים

(כ"ב—כ"ח)

רמז לו: אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים (רש"י הז"ל) למה רמז לו דווקא על מצוה זו? יבואר לפי חז"ל (חגיגה ד') שסומא באחת מעיניו פטור מן הראיה. ומפרש בנועם אלימלך, שבמצוות ראיה צריכים שתי עינים. עין אחת לראות גדלות הבורא, ועין אחת לראות שפלות עצמו. ומי שיש לו רק עין אחת, ואינו רואה שפלות עצמו, פטור מן הראיה, כי אי-אפשר לראות גדלות ה' כי-אם לפי מדת ראיית שפלות עצמו... הנה טענתו של בלעם היתה, שמוטב שיהיה ה' נעבד משבעים אומות, ולא רק מישראל. וחז"ל (מדר"ר שמות, פי"ד כ"ז) אומרים בפסוק: כי תהיינה לאיש שתי נשים, אחת אהובה ואחת שנואה (דברים כ"א—ט"ו) — אחת אהובה אלו אומות העולם ואחת שנואה אלו ישראל; והיה הבן הבכור לשנואה, ומפרש אבי זצ"ל (בעל אבני נזר), כי האומות אהובים בעיני עצמם וחושבים עצמם לצדיקים, שיוצאים ידי-חובתם. וישראל ככל שעושים מצוות ומעשים טובים, נראה להם שעדיין לא עשו כלום, הם שנואים בעיני עצמם. ומי ששנוא בעיני עצמו ורואה את עצמו לא זכאי — ומכל מקום מקרבים אותו ומצפים לראותו, כדברי חז"ל על ישראל: עבד שרבו מצפה לו לראותו (חגיגה ד') — תגדל אצלו השמחה. ולהפך, מי שחושב את עצמו ראוי, אי אפשר שתהיה שמחתו גדולה, כי לעולם יחשוב שממעטים ביקרו, כבלעם שכל כבוד שבעולם היה מעט בעיניו. וזהו ענין של שמחת יום-טוב, שישראל שמחים, משום שיש להם שתי עיניים ורואים גם בשפלות עצמם, כנ"ל. אבל בלעם היה סומא בעין אחת, וכן כל האומות, ולא רואים בשפלות עצמם. וזהו שרמז לו: אתה רוצה לעקור אומה החוגגת שלש רגלים — בשמחה — ולקרב אלו שהם ההפך מהם. (שם משמואל)

ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו

(כ"ג—כ"א)

אמנם ה' אלוקיו עמו, אבל „ותרועת מלך — בו"; שתהיה לכל אחד דבקות בה', תלוי בו — באדם עצמו. (עמוד האמת)

ויעש בלק כאשר אמר בלעם ויעל פר ואיל במזבח

(כ"ג—ל')

בגמרא (נדה ל"א): כי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל — מלמד, שהקב"ה יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל... ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע ואמר: מי שהוא טהור... יציץ בדבר זה. מיד נסמית עינו, דכתיב: נאם הגבר שתום העין. אם-כן נהיה בעל-מום ופסול להקריב קרבן גם בבמה. על-כן כתוב כאן: ויעש בלק כאשר אמר בלעם ויעל — בלק — פר ואיל במזבח". בלק הקריב ולא בלעם. (צפנת פענח לר"י רוזין)

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל

(כ"ד—ה')

חז"ל אמרו שמברכותיו של אותו רשע ניכר מה היה בדעתו לקללם. ביקש לקללם, שלא יהיה להם בתי-כנסת... יבואר לפי מה שפרשתי את המסורה: אפס קצהו תראה וכלו לא תראה; וכולו כמחמדים (שה"ש ה'). כי בלק אמר לבלעם שלא יראה כללות ישראל, כי בהתאחדם יחד, הם טובים ומגינים איש על רעהו. וזהו: אפס קצהו תראה — בחלק מהם, כשאין אחדות, אותו יכול לפגוע, אבל וכולו לא תראה — כשהם אחודים יחד. לא תוכל לפגוע בהם. כי וכולו כמחמדים (כן מפרש גם ב"יישב לב. ש"י). ולכן ביקש בלעם שלא יהיה בתי-כנסת לתפלה ברבים. ואם לא יתאספו יחד יוכל לקללם. ואולם התאונן: מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל האבי-כן לא יכולים לקללם ולפגוע בהם. (ים של יהודה)

אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים

(כ"ד—י"ד)

למה לא התגייר בלעם, כשראה טובת ישראל באחרית הימים? משום שגר הוא מלש' מגור גריד, ענו ושפל-רוח, ואילו בלעם ותלמידיו היו גאוונים, כדברי חז"ל (אבות פרק ה') ורצה להיות ראש ועיקר. (עמוד האמת)

ליקט שלמה יהלומי

هكذا في الأصل

שקיעתה של לשון

מאת מיכאל שער

פרק נוסף ולאו דוקא משמח בתולדות יהדות ארה"ב נסתיים בימים אלה. ה„פורווערטס", העיתון היומי האידי האחרון שנותר בארצות־הברית, נטש את בניינו ברחוב ברודווי מזרחה שברובע איסט־סייד התחתון של ניו־יורק, ומשרדיו עברו לאיזור אחר בעיר. לכאורה — וכך גם הוסבר הדבר רשמית — היה זה צעד שנתחייב מצורכי הזמן. אך למעשה יש בהעברה זו, בשל חיסכון בכספים, צעד נוסף בדרך שקיעתה של האידיש בארצות־הברית ובעולם כולו.

לשון ספרותית ומדוברת

שקיעת האידיש כלשון ספרותית — להבדיל, אולי, מן האידיש המדוברת בארה"ב היא, למרבה הצער, ...זה מאד. לפני כשנתיים נסגר ה...ן האידי „מאָרגן־זשורנאַל", ששכן בבניין סמוך ל„פורווערטס" למגינת ליבם של יהודים רבים, ...ים ברובם, שלהם היה העיתון ...ם מעצמם. מכתבים נרגשים, בהם התחננו קוראיו הנאמנים ... העתון שלא להחזירם בלא מזון ... היומי זה, נתפרסמו אז, אך ... לא הועיל. הקשיים הכספיים שגברו ... בשל מספר הקוראים שקטן ... אילצו את בעלי העיתון ל...רו. היתה זו שעת עדנה לעתון ... „התורה" — הוא ה„פורווערטס" — ...יתר ללא מתחרה בשוק ואף שהרוח שבה בין דפיו, אידישיסטית יותר ... היא יהודית (שפה שהיטמאצי היה ...ן יהודי מאד בתוכנו), התאימו ... גם רבים מן היהודים המסורתיים ... קריאת אידיש והאנגלית אף איננה ... על פיהם, לעתון הסוציאליסטי... לכשיתם של יהודים ... אף הנהגה ב„פורווערטס" פינה ... שבת השבוע ופה ושם אף ... מאמרים על נושאים דתיים, אף ... רוחו הכללית היא, כאמור, רחוקה ... דתית ואפילו מסורתית.

...תה כתברר שהעדיפה כביכול ש... ה„פורווערטס" בשל גידול מספר ...נויים שלו, כתוצאה מסגירת ה...ן האידי השני, אין בכוחה למנוע ... תהליך שקיעתה של האידיש, ד... לו לא להאיטו. לנטישת בניין ... פורווערטס. (שהוא עצמו מהווה ... מסורת ופרק היסטורי חשוב ... ולדות יהודי אמריקה, שלהם היה ... האיסט־סייד התחתון, ערש ר... דת ויניקה לחיים באמריקה) בשל ... כספית, קדמה החלטת הנהלה ... לבטל את הופעת העתון בימי ... עד לפני כשנתיים הופיע ה... ווערטס" שבעה ימים בשבוע, ... שקוראיו נמנו בעיקר על ה... ישפסים האנטי־דתיים, לפגוע ... ולחלל את השבת. והסבר ש... לבך לפי שהעתון מבקש להת... ברגשות קוראיו הדתיים, אך כל ... בידי עתונות האידיש באמריקה ... שמאחורי נימוק מתחסד זה ... קשיים כספיים ניכרים ש... את הנהלת העתון לנהוג קימו... שאמנם כן הוא נתגלה עתה, ... החלטת העתון למכור את בניין ה„פורווערטס", שהוא ליהודי ארה"ב ... יותר מבערכה של עתון.

מרכז תרבותי

בניין ה„פורווערטס" והבניין ... לו, בו שכנה מערכת ה„מאָרגן זשורנאַל" (שגם הוא איחד ... שני עתונים ה„מאָג" וה... „אָרגן זשורנאַל"), היוו שניהם את ... החיים התרבותיים של יהודי ניו־יורק וארצות־הברית במשך ... מיובל שנים; מסופה של ... הקודמת ועד לשנות החמישים ... המאה שלנו. במידה רבה שימשו ... בניינים אלה ובעצם כל רחוב ברודווי ... שבאיסט סייד התחתון מעין ... טיימס" ליהודי ניו־יורק. כאן ... כדי לקבל ידיעות אחרונות ... תוצאות מסע הבחירות לנשיאות ... בזמן פרנקלין דלינו רוזבלט ... שנות השלושים והארבעים וכאן ... בשמחה על בחירתו של הרברט ... כמושלה היהודי של מדינת ניו־יורק. כאן גם היה מרכז חיי ... האחרון האידי של ניו־יורק ובחזרי ... בניינים אלה הוחלט על שביתות ... של פועלי ניו־יורק היהודיים, ... גם נשמע קול תורה מעשרות ... כנסיות ובתי מדרשות, שאחדים ... קיימים עד היום.

אכן, בימי הזוהר של העתונות ... באמריקה — הגיעה תפוצתה ... מיליון גליונות מדי יום ביומו, ... של עתונות זו פרץ אל מעבר ... וגים יהודים. כיום, אומרים יודעי ..., אין תפוצת העתון האידי היומי ... האחרון שנותר לפליטה בארה"ב, ... על שלושים אלף ואף מספר ... נמצא בסימן ירידה. האמת במצ... היא שמקומו של כל קורא ... שהולך לעולמו, אינו נתפס ... יהודי צעיר יותר ואף נאמנות ... של יהודים אוהדי שפת אידיש, ... המוגנים מנות בשל ההתעניינות, ... בשפת אידיש באוניברסי... ארה"ב, אין בכוחה למנוע ... זה. ... אמריקה של היום מופיע. למרות זאת, שבועון בשם „דער אלגעמיינער זשורנאל", שעורכו גרשון יעקובסון הוא צעיר נמרץ וברוך כשרונות וכן מספר ירחונים ורבעונים, אך כל אלה אינם אלא בחינת „שירת הבר־בור" של אותה לשון קסומה שאת בוכה העממיסי יכול לחוש רק המוקק לה ואף הטוב שבמתרגמים לא יוכל להעתיקה לעברית או לשפה אחרת.

הגבירה והשפחה

מצב זה שגם אם עגום הוא, ספק אם הוא ניתן לשינוי יסודי, מעורר כמה מחשבות באשר למקומה ול־עתידה של האידיש. בשעתו התנהל בידוע „מאבק דמים" בין העברית לאידיש כשהאידישיסטים, רואים ב־שפתם את הגבירה ובעברית את ה־שפחה, העברים — כמובן להיפך. אך ההיסטוריה היהודית כבר הוציאה את דינה באשר למעמדן. גם אם מצוידים האידישיסטים בהודעת יודיא (המוסד המרכזי לחקר האידיש שמקום מושבו בניו־יורק) לפני ימים אחדים, שכשלושה וחצי מיליון יהודים בעולם רואים באידיש את שפת אמם, אין בכך כדי להפוך את הקערה על פיה. גם אם אין מספר זה מוגזם, מדובר בעיקר בדור הקשיש והבנים מן היהודים שוכו לבירסא דינקותא באידיש במזרח־אירופה, שוב אינם נזקקים ללשון זו כיום. עובדה נוצרת היא שמספר אלה שהאידיש היא להם, גם כיום, הלשון העיקרית, הולך וקטן.

מעניין עם זאת, שדוקא בישראל, שבה היתה העברית צריכה לדחוק את האידיש לחלוטין, שרותה האידיש יחסית יותר מבאמריקה ומספר הנב־קים לעתונות אידיש בישראל אינו קטן מזה שבארה"ב. אף שבמדינת ישראל חיים, כידוע, רק כמחצית מ־מספר יהודי אמריקה. נראה שהעברית כה בשורשיה שאלמו עד שהיא יכולה להיות גבירה ולקבל ברצון גם את אחותה, ושוב אין היחסים בין שתי הלשונות נמדדים ביחסי גבירה אל שפחתה. לא כן באמריקה, שם שוקעת והולכת האידיש.

יתר על כן: התהגבנות ולו שטחית בבוקקים לאידיש כיום מגלה תופעה מעניינת. דוקא אלה שלהם היתה האידיש בחינת חזות הכל, הם אף הולכים לדגות „לשון קודש" (על חשבון העברית), הולכים ומצטמצמים ולעומת זאת שלוה מספרם של אלה שלהם שימשה ומשמשת האידיש כאמצעי ולא כמטרה. הרבה אמת יש בקביעה שהלמוד תורה אחד בברוק־לין, הוא תרגם אפילו במאה־שערים, מגדלים היום יותר דוברי אידיש מכל האידישיסטים למיניהם.

אך דא עקא. האידיש המדוברת, שהיא נחלת רבים מבני „הישוב הישן" בישראל ואוהדיו באמריקה (מסעמים אידאולוגים השוללים לאלה של האידישיסטים), תוסיף, כנראה, להתקיים ואולי אף להיות שפתם של יותר ויותר צעירים (בשל אחוז ה־ילודה הגבוה ביהדות החרדית), אך האידיש כשפה ספרותית ותקבלין תרבותי, תלך כנראה. ותגווע ולא רחוק היום שבו תהיה נושא לחוקרי פולקלור ובלשנות בלבד. כדי לקיים שפה, גם בדרג הספרותי, לא די כפי הנראה באלה שלהם. היא משמשת באותו מדע כלשון חולין. בלבד וכאנטי־תיזה ל„לשון הקודש" העב־רית. אך מאידך כנראה גם אם אי־אפשר לקיים שפה כשרואים בה חזות הכל ומרוקנים אותה מתכנים יהודיים בסיסיים. יודע אני שדברים אלה אינם נושאים חן בעיני האידישיס־טים, הקנאים, לשפתם לא פתות מן היהודים לדתם, ואף־על־פי כן אין מנוס מכך.

שפת המדינה

נתברר, איפוא, השאלה: האם גם באמריקה תלכת ותתפוס העברית את מקומה של האידיש, כפי שקורה ב־מדינת ישראל? אם כן הוא — מה טוב, ואף בעיני אוהבי שפת האידיש — ואני ביניהם — יש בכך משום חצי נחמה. אך אם לאו — כי אז יש לשאול ולדאוג מדוע לא?

התשובה על השאלה היא כידוע שלמרבה הצער אין העברית תופסת את מקומה של האידיש, האנגלית — הלא היא שפת המדינה בארה"ב — הזוטפרדית — שפת המדינה בארגנ־טינה ובייחוד מדינות דרום־אמריקה שבהן פרחה האידיש עד לפני שנים לא רבות — הן יורשותיה של שפת היהודים. מצב זה מלמד לא רק על אובדן שפה, אלא על אבדן התוכן המתגלם באותן שתי שפות ישראל — האידיש והעברית כאחד. היהודי האמריקאי, ועוד יותר אחיו במדינות בהן מהווים היהודים מיעוט קטן, חשוף יותר ויותר לשפת המדינה בקרבה הוא יושב ולתרבותה ואם אם שוקעת — או לשעת גולשת — עם ההשכלה הכללית שהוא רוכש גם התוכן היהודית. דאגתנו צריכה איפוא להיות נתונה לא רק לאידיש ההולכת ושוקעת ולעברית שאינה תופסת את מקומה, אלא לתוכנם של חיי היהודים בתפוצות, באופן כללי.

האידיש והעברית, שתיהן כאחת, שרתו נאמנה את הנזקקים להן, כל עוד במאו תכנים שהיו כמעט מובנים מאליהם בחיי היהודים. אך ברגע שתכנים אלה נעשו פרובלמטיים ד־אפילו בעלמא — כתוצאה מן השואה — שוב אין בכוחה של השפה בלבד להחיותם ואף לא לדאוג להמשך קיומה היא. בארץ־ישראל פותחה ה־עברית, למרות המתח שבין ישן ל־חדש, בין מסורת לחידוש, משום שהיא מתארת מציאות תוססת חיה. בארה"ב, לעומת זאת, שוב לא עמד לה כוחה של האידיש, לזמן רב, לנוכח מציאות יהודית חדשה שהיתור־ריות שלה בשתקה. על־ידי האמרי־קניות, בהיות היהודים — בקבוצת מיעוט — חשופים יותר ויותר ל־תרבותה ולשפתה של חברת הרוב.

✱

מסוף לרובע האיסט־סייד התחתון בניו־יורק, שוכן הרובע הסיני. סינים הוו אלה שרכשו לפני כשנתיים את בניין ה„מאָג־מאָרגען זשורנאַל" הגל וחיותו התקינו אותיות סיניות מאירות עיניים. אותיות אלה קיבלו בימים אלה בשמחה את פני רוכשי בניין ה„פורווערטס", שגם הם סינים. אך ברובע איסט־סייד התחתון, שהוא עדיין יהודי מאד, שרר צער, פרק נוסף בחייה היהודיים של אמריקה שנסתיים מבלי שבא תחתיו פרק יהודי חדש.

כיצד מעודדים לעלייה?

מאת אהרון הלוי פיצ'ניק

שמענו באחרונה מאת מר פנחס ספיר, היו"ר החדש של הסוכנות היהודית, שמגמתו בעתיד הקרוב יהיה להביא חצי מיליון יהודים לארץ במשך חמש השנים הבאות. מאה אלף בכל שנה. בוודאי זה תפקיד חשוב ונהיה שמחים אם אחרי חמש השנים הבאות נוכל לקבוע בסיפוק. שמר ספיר עמד בדיבורו.

אומרים על מר ספיר שהוא בעל המעשה, ראש הממשלה לשעבר, שיבחה אותו, באמרה שבזמן שאחרים מדברים הוא עושה ומעשה. טוב ויפה. אולם כדאי גם לדון על הדבר איך עושים זאת. איך מעלים יהודים ל־א"י? כדאי גם לדון על הדברים שאין עושים בכדי להעלות יהודים לארץ, על הדברים שצריכים למנוע, בכדי שיהודים ירצו לבוא ולהתאחז בארץ.

יש למצוא את הדברים הנכונים ולעשות מעשים מתאימים בכדי ל־עורר יהודים לעלות לארץ אבותיהם. לצערנו ישנם גם שליחי עליה שלא רק שאינם מעודדים אלא גם שהם מכשולים ליהודים בדרך עלייתם. זוכר אני מזמן עלייתי ל־ שמעתי זאת מעשרות אנשים, כי שליחי העליה שהיו ויהיו אומרים אם יש להם די כסף לקנות דירה ואם מקצועם טוב בשביל הארץ. ואם לאו, הם אומרים, יהיו לך קשיים גדולים להסתדר בארץ.

הגישה צריכה להיות אחרת. חוב קודש על כל יהודי לעלות לארץ. ואם אין לו די אמצעים, חוב קודש הוא על הסוכנות היהודית לעזור לו במיטב יכולתה. ולא רק לעולים מ־ארצות המצוקה אלא גם לעולים מ־ארצות הרווחה. כי לא כל היהודים מארצות הרווחה חיים ברווחה, יש גם שנמצאים במצוקה ויש כאלה שצריכים לעודדם, להראות להם הדרך, לפתוח להם פתח ושער.

✱

יש להודות, שתפקידו החדש של מר ספיר לא יהיה קל. עומדים על דרכו קשיים ומכשולים רבים. אולי יתמזל לו מזלו שנשיא ארצות הברית ישפיע על מנהיגי הקרמלין בביקורו הנוכחי במוסקבה להרשות יציאת חמשים אלף יהודים משם בכל שנה, בכדי להשפיע גם על מנסור ג'קסון וחבריו שלא ילחצו בהצעתם להגבלת הסחר עם רוסיה. אולם החצי השני יוכל לבוא לארץ רק על ידי עבודה קשה ומייגעת, גם על־ידי השפעה וארגון טוב בהקמעות הגולה, וגם על־ידי הטבת תנאי הקליטה.

באותת המכסה של 50 אלף עולים לשנה איננה מגוונת אפילו בנוגע לארצות הברית עצמה, אך הכל תלוי בתנאים ובמצבים שונים. יודעים אנו שמצב־הרוח של יהודי התפוצות עתה אחרי מלחמת יום־הכיפורים וכל ה־קרוות אחריה איננה נוחה לעלייה גדולה, בכל זאת מצב זה יכול להשתנות בין לילה, בפרט אחרי עבודה והסברה מתאימה.

כן בנוגע לתנאי הקליטה. אם ימצאו דרך להציע הלוואות גדולות ונוחות לדיור לבעלי אמצעים מגב־לים. הדירות להשכרה בשכר־דירה בזול לבעלי אמצעים מעטים, יהיו מועמדים רבים לעלייה. שמעתי זאת מפאות אנשים שהכל תלוי בדיור. אנשים שיש בדעתם לעלות כשמבק־רים בארץ ושומעים את המחירים הגבוהים של הדירות בארץ נבהלים ברוחם.

יש בארה"ב ובשאר הארצות רבבות פנסיונרים, מועמדים רציניים לעלייה. יש להם גם די כסף למחיה ואינם צריכים לתעסוקה, אלא שאין להם די אמצעים לקנות דירה ובשבילם יש צורך דחוף לדיור בהשכרה. כן נמצאים יורדים רבים שמוכנים לחזור והבעיה שלהם היא הדיור. מדברים באחרונה על בנין דירות להשכרה, אולם לא זכינו עד שיוציאו את הדבר מכח אל הפועל.

✱

זוכר אני מזמן עלייתי לארץ לפני ארבע־עשרה שנה, שהתחילו להת־ארגן בארה"ב „תנור עליה" מאלה שהתעתדו לעלות בעוד שנתיים או שלש שנים ובינתיים למוד את הד־שפה והשתדלו להכיר את התנאים בארץ. שליחי העליה התחייבו לנהל משא־ומתן בנוגע למועמדים הללו לעליה עם המוסדות המתאימים ב־ארץ בנוגע לדיור ולתעסוקה ועוד דברים בחוצים כבעיה העולים, כבה שבזמן עלייתם, תהיה דרכם בארץ מוכנה לפניהם. בזמן עלייתי שהה בארה"ב אחד מהפקידים הבכירים של מחלקת העליה מר משה יקיר, שעלה בידו להעלות מספר מסויים של משפחות בדרך זו. תכנית טובה זו, כנראה בוטלה לגמרי. שומע אני מהרבה אנשים המבקרים בארץ, ב־נוגע לעלייה מארה"ב ושאר הארצות, אין שום תכניות מיוחדות להכין מראש את עלייתם של אלה הרוצים להתכונן בשלבים לעלייתם. יש איזה פרוייקט של „תור ועלה" שיהודים יבקרו בארץ ויבדקו את היכולת שיש להם להסתדר במקצועם. סיפר לי ידיד מארה"ב, קבלן־בניין במקצועו, שביקר בארץ לפני שבועות אחדים לתכלית זו של „תור ועלה". נתנו לו במשרד העליה בארה"ב כתובת ב־ארץ לאן לפנות בעניין וכשבא לכאן נתנו לו טלפון של קבלן שלא יכול להשיגו, וזה הכל שיכלו לעשות בשבילו לבירור יכולת עלייתו. בזמן שביקר אצלי שהה כבר עשרה ימים בארץ ולא עלה בידו לעשות ולברר שום דבר.

יש גם עניין של החלפת המקצוע. מכיר אני כמה עולים מרוסיה, אקדמאים ולא־אקדמאים שארגנו כאן בשבילם קורסים מיוחדים כדי לרכוש להם מקצוע חדש נחוץ בארץ, וזה הצליח. דבר זה אפשר לעשות גם בשביל עולי ארצות הרווחה ולערוך את הקורסים בארץ מוצאם. למשל, מכיר אני רבים מהרבנים הצעירים בארה"ב השואפים לעלות לארץ, אלא שמקצוע של רבנות כמתכונת אמרי־קה, לא הולך בארץ. אולם כמעט כל הרבנים הללו הם אקדמאים בעלי תוארים ויוכלו להסתדר בתור מורים ומנהלים המנוצים בארץ, רק שהם צריכים קצת הכנה הדרכה.

כל הדברים הללו מוכרים וידועים, אלא שמדברים עליהם והדברים אינם נקלטים, לא יוצאים לפעולה. ואולי עתה בזכותו של מר ספיר שהוא בעל מעשה גדול ואומרים עליו שהוא יכול להשיג כספים כמה שהוא רוצה ובעד מה שהוא רוצה, תהיה יכולת להג־שמת הדברים. שהרי כידוע הכל תלוי בתקציבים, ואם אין בעיה של: כסף מנלן? יכולים דברים רבים וטובים לצאת אל הפועל.

✱

לטווח רחוק צריכים לחשוב גם על החינוך העברי השלם בתפוצות בכדי להקדים את עיקרי העלייה לארץ. עובדה היא, שהשעים אחוזים מה־עולים הבודדים באים מאלה שרכשו להם חינוך עברי מתאים, מהישיבות הקטנות או כמו שקוראים זאת בתפוצות: בתי ספר כל־יומיים, מהם תבוא עתודה גדולה לעולים המיועדים והמם נוכל לקוות הגשמה עצמית.

שמעתי פעם את מר פינקוס הקודם, יו"ר הנהלת הסוכנות לשעבר, מדבר בענייני העלייה וההתרשמות דבה פנה אל השומעים, שרבים מהם היו כחו"ל, ואמר להם שאם לא יזאגו לחינוך עברי שלם בשביל הנוער יהיה לנו קשה מאד להעלות יהודים לארץ. אם אין גדיים אין תיישים. מר ספיר יודע בתור תומך של החינוך הדתי והישיבות ההוא צריך לשלב עתה את החינוך בתפוצות בתור אחד מסממני העלייה העתידה לבא.

גם עניין ההסברה מפגר מאד ב־תפוצות. אמנם ישנם „חודשי עלייה", תשלוחים שליחים בכדי לדבר על לב יהודי התפוצות על חשיבות העליה, אך כל הדברים הללו מידי שיגרה לא יצאו. ויש לעשות מאמצים מיוחדים ולהשתמש באמצעים כאלה ש־ישפיעו את כל יהודי בביתו; שיברורו לו את החשיבות שבדבר, הצלת ה־יהודים הצלת היהדות; פיקוח נפש המדינה והעם, והכל תלוי בזמן, ב־מהירות הפעולה.

„אוצר קטן"

מאת מ. אונגרפלד

יצא הספר אוצר קטן מו עש־רוה מונוגרפיות על הראשו־נים, ושמעון הצדיק עד רבי יהודה הנשיא, וכו לקט על דרך ארץ ומידות לפי חז"ל, מאת הרב דוד עזרן־קמפ־ביום, תל־אביב.

ספרנו נועד בעיקר לנוער ולעם ר־מסורתו להקל על המורה בבית הספר על התלמידים גם יחד. להכיר את עמודי התווך של התורה שבעל פה. המחבר, מעביר כיצד עיני הקורא בסגנון קל ושוטף ובכשרון הסברה, את דמויותיהם המאירות של גדולי עמנו. וכל תנא זוכה למונוגרפיה קצ־רה, תרותים ונורטים עיקרי הקורים של דיוקנו. מעלה יתירה לספרנו, שמחברו יודע לצמצם עד מינימום את האגדות שנתרקמו מסביב לאי־שים אלה ומתרכז ומסתפק בעיקר ב־תיאור חייו ופעלו הרוחני של כל תנא.

הספר נפתח בעיצוב דמותו של ר' שמעון הצדיק, ובמרכז הדברים הי־אור קבלת הפנים המרשימה שנערך ר' שמעון הצדיק לאלכסנדר מוקדון לפני שערי ירושלים כשראה אלכסנ־דר את דמות הכהן הגדול המתקרבת אליו. ידוד השתחווה בפניו ארצה, וכששאלוהו שריו למה הוא הולך כבוד כזה ליהודים שמיאנו לקבל על עצמם את על מלכותו, הסביר להם; דמות נעלה כאותו כהן גדול של יהודה, עוברת לפני בכל מלחמותיה ומסייעת בידי לנצח אויבי.

כן מוארים כאן דיוקנאותיהם של בני הזוג הראשון: יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירו־שלים, הנפים כאן מעשיהם הטו־בים ומרעלות על גם מלעולתיהם. יוסי בן אלעזר כנשיא הסנהדרין ובן זוגו, יוסי בן יוחנן שכיהן כאב בית דין, שניהם עמדו בפרץ כדי להגן על קדושת האומה ולהמנע מהתבוללים. בן משורטטים כאן פירצופיהם של בני הזוג השני יהושע בן פרחיה ד־נתאי הארבלי:

ובפרק על בני הזוג השלישי, שמ־עון בן שטח ויהודה בן טבאי. מוב־לטים הויכוחים ותילוקי הדיעות ש־היו בן שמעון בן שטח לבין ינאי המלך יאנאי. וכדי להבין היטב את תולדות בני הזוג הרביעי, שמעיה ואבטליון, ניתן כאן בירור מקיף של המצב המדיני באותה תקופה ונקלע כאן דיוקנו העבד הודום של הורדוס האדומי.

חשבת התקופה הזאת מאירים בני הזוג החמישי, הלל ושמאי ונפתחים לפנינו שערי תורתם וזיניהם ות־קנותיהם. כן אנו מתוודעים כאן אל דמויותיהם המאירות של רבן גמליאל הזקן ורבן גמליאל דיבנה ורבן יוחנן בן זכאי ור' חנינא בן דוסא ורבי יהו־שע בן חנניא ורבי אלעזר בן עזריה, ושמואל הקטן, ורבי טרפון ורבי אל־עזר בן הורקנוס ומאיר כאן כוכבו הגדול רבי עקיבא בן יוסף בעל שלו־שת אלפים הלכות ובא אחריו תל־מידו רבי מאיר שלמד תורה זו מפי אלישע בן אבויה וזכה לכמה נסים שנתרחשו בחייו. וכן לאשתו הצדקת ברוריה.

אחרי תיאור דמותו המיסטורית של ר' שמעון בר יוחאי מעצבת דמותו המאירה של רבי יהודה ה־נשיא, שזכה לכתר תורה וכתר גדר לה וכתר מלכות — והיא כתר הנשי־אות וכן זכה להשלים את סידור המשנה.

בסוף הספר בא קונטרס קטן ובו לקט דברי חז"ל על דרך ארץ ומידות ודעות.

לפנינו אוצר קטן שבו מקובצים ושמורים הרבה דברים יקרים.

קהילה מאוחדת וקהילה נפרדת

מאת יוסף בר

כדי להבין את הרקע של התהוות הפרישה בתוך קהילה יהודי פרנקפורט דייב עלינו לחזור יו־תר כמאה ושלושים שנה.

בימי קיסר נפוליאון היתה כל גר־מניה מפוצלת למאות נסיכויות ומל־כויות שכולם היו עצמאיות ולפי החוק כפופות רק לקיסר מבית הבס־בורג שישב בוינה הרחוקה. כך גם יהודי גרמניה כל קהילה בהקמה התקיימה תחת שלטון כמעט אבס־לוטי של נסיכות, בתי־מלכות, דוק־סיות וכדי. כן היו כמה ערים הפש־יות שלא היתה עליהם שום מרות חוץ מן הכוח הקיסרי הפיקטיבי. כ־זאת היתה העיר פרנקפורט, ובתוכה קהילה גדולה ועתיקה של יהודים, דחוסים בגטו צר במרכז העיר.

מן הגיטו למרחב

החוקה העתיקה של העיר העניקה ליהודים עצמאות מלאה בכל הנוגע לענייניה הפנימיים, והיתה בתוקפה עד שנת 1808.

נפוליון אשר השתלט על גרמניה מפוררת הנהיג בתוכה את הסידורים שלו, ביטל במחי יד אחד את עצמ־אות העתיקה של העיר פרנקפורט, הרס את בצורת, והוציא את יהודיה מן הגיטו — לבגינת רחום של תוש־בי ומנהיגי העיר אשר מעולם הצ־טיינו בשנאתם ליהודים.

גם אחר נפילת נפוליון וגם אחר שהעיר קיבלה על עצמה את שלטון מלכות פרוסיה לא חזרו היהודים לגיטו אלא גרו בין תושבי העיר והתערבו בחייה, במסחר ובמלאכה. מכיוון שלא ניתן להחזיר את המצב לקדמותו הואמצו אבות העיר להגן את יהודיה כדי שלא ישבו ביניהם כיהודי הגיטו מימי הביניים. רק כך אפשר להסביר שאבות העיר המכו בכל לבם בזרם הרפורמה שצמח בתקופה ההיא.

כבר בשנת 1808 ביטלו כצעד רא־שון את שלטון העצמאי של הקהי־לה וקבעו כי פרנסי הקהילה יתמנו על־ידי הרשות.

צעד נוסף נעשה בשנת 1812 כא־שר רוכזו על־ידי חוק עירוני כל הסמכויות בידי מנהיגי הקהילה ה־ממונים על־ידי השלטונות, ואלו כ־צידם הבטיחו נאמנה למטיביהם לה־פך את יהודי הגיטו לאזרחי עיר מודרניים.

שלטון מיעוט אנשי דתי

מה היה פירושו של שלטון בלי מצרים של מיעוט קנאי אנטי־דתי ופורק עול, הנתמך על־ידי העירייה וכוח הבשטרה שלה?

משנת 1818 עד 1838 היה בין היתר אסור בעיר פרנקפורט ללמוד וללמד תורה וגמרא. גבאי הקהילה דאגו בעזרת המשטרה לגרש את המלמדים מן העיר. על אלו שהמשיכו להשת־תף ולו רק בהרצאות על ענייני דיד־מא בשבתות הוטלו קנסות כספיות על־ידי בתי משפט אשר הסתמכו על תחת דעת של מנהיגי הקהילה ורב־בים רפורמיים, שהסבירו לשלטונות את הנזק הנגרם לדבריהם להתקד־מות והאזרחות היהודים על־ידי הדר־את מנהגים והשקפות מ„ימי הבי־ניים".

הנהגת הקהילה אסרה את פעילות החברה־קדישא, מנעה מבתי כנסת ומקוואות כל תיקון ואחר־כך סגרו אותם מטעמים סניטריים. ככה בבנ־ינה לבסוף בימת היכל הרפורם הח־דש על חורבת המקוה העתיקה של הקהילה. כל פירות הקרנות הכספ־יות העשירות נמסרו למוסד אשר הקימה הרפורם לשם חינוך הדור הצעיר לכפירה.

בשנת 1843 מונה רב ריפורמי עם סמכות עליונה על כל ענייניה הד־תיים של הקהילה ועל ידיו הוכרח הרב טריר בן ה־87, אחרון שלשלת רבני פרנקפורט, להתפטר מתפקידו.

חברה מיוחדת

דיכוי השפלת המסורה, הגיעו סוף־סוף את בא־כוח העיריה הנכרי בהנהלת הקהילה לייעץ ל־יהודים דתיים לייסד חברה מיוחדת ולפי החוק תהיה לה הרשות לבקש כראשות העיר מינוי רב משלה. לכן נתנה בשנת 1848 עירית פרנקפורט ל־11 איש הרשות להקים מוסדות דתיים כפי רצונם. בשנת 1851 הוז־מן הרב ש. ר. הירש כרב לאגודה זאת.

כותב הרב הירש:

„...אחר כל זאת היש עוד צורך לשאול, מי זרע את זרע הפילוג והדיסנסה בקהילה שקטה, אם זה אנחנו, ה„אדוקים" כסבלו את כל זאת, ובמשך הרבה שנים, בסבלנות יתירה, או אם זה היו הגבאים ד־מנהלים הרפורמיים של הקהילה א־שר הרסו את בתי־ספר שלנו, גירשו את ילדינו בספרי התורה שלהם, נתנו לכל מוסדות הדת להרס, את ארגוננו אסרו, לתפילותינו הפריעו, את קרנות הצדקה הריקו, בתי כנסת לתפילה מנעו מאתנו, אלו שהביאו בסופו של דבר לידי זה כמעט לבלתי אפשרי נעשה לחיות בפרנקפורט כ־יהודי דתי? זה היה ועד הקהילה מטעם העירייה ועל ידו „הרב" מטעם שסידר את עצמו על אותו כסא שהברית מיקודם את הרב הזקן לעזוב.

אל נרמה את עצמנו, הקהילה היהודית בפרנקפורט כבר מזמן הפ־סיקה להתקיים".

יסוד הקהילה האורתודוקסית

הקבוצה הקטנה הזאת עם הרב הירש בראשם הקימה בין השנים 1848 עד 1863 בית־כנסת עם 1000 מקומות ישיבה, בית־ספר ריאלי מד־בר על־ידי הממשלה לבנים ובית־ספר גבוה לבנות עם 470 תלמידים וכן כל המוסדות הנחוצים ליהודי דתי. כל זה כמובן בלי לשחרר את היהודים הדתיים מחובתם להשלום מסים בלאים לקהילה הריפורמית, ומה שיש להדגיש בכל התמורה: שכל הזמן שהחוק היה לצידם ולכן גם השלטון התנגדו בנהיגי הקהילה הריפורמית בתוקף לכל שחרור של יהודים דתיים מהשתתפותם בהחזקת מוסדות הרפורם.

אחר עשרות שנים של מאבק נגד שלטון העיר המשך רדיפת יהודים דתיים ואופשרה להם להחזיק על חשבונם את כל מה שהיה נחוץ להם. לא שהמירה בתקציב הקהילה אף פרוטה לכל מטרה יהודית דתית כלשהיא.

קומץ־מצווה בפראנקפורט הצליחו לשחררם מחלק המסים המיועדים לבתי תפילה ולבית הספר הריפורמי. בתנאי זה היו מוכנים להשלים עם המסגרת הקהילתית הקיימת.

בינתיים התפשטה בגרמניה מל־כות פרוסיה וגם העיר פראנקפורט נכנעה לשלטונה. היו מיכיים למ־צוא הבנה והגנה לערכי היהדות ב־מוסדות העליונים. החוקים שהנהגו לבונדסטאג הפרוסי היו צריכים ל־שחרר את היהודים כעולה של ה־רפורמים ולאפשר להם לסדר את חייהם בלי כפייה.

בשנת 1873 פנה הרב הילדסהיימר מברלין אל כל רבני גרמניה על דבר עצומה לקבלת חוק הפרישה כן ה־קהילה הרפורמית בפרוסיה. בין כל תלמידיו היה רק הרב הורביץ אשר לא חתם, הוא גם קיבל אחר כך ב־שנת 1878 מידי אנשי הרפורם ב־פרנקפורט את הבשורה של רב על פלג קטן של יהודים דתיים שנשארו מנימוקים שונים בתוך מסגרת ה־קהילה. כדאי לציין שהרב הילדס־היימר הביע דעתו לפני תלמידו זה, כי לא יראה בעין יפה באם יקבל בחיוב לקריאות ועד הקהילה בפרנק־פורט. הוא חשש ובצדק, שכועמד דתי באמת, יחליש ויסכן את מפעלו הרצוי של ר' ש. ר. הירש.

הכביש הריפורמה

חוק הפרישה מן הקהילה הרפור־מית נתקבל בפרוסיה בשנת 1876. חוק זה היה מכוון כמעט אך ורק לקהילה פרנקפורט ועוד שנים שלו־שה מקומות שבהם שלטה הרפורם בלי מצרים. עכשיו ההעורדד מנהגים אלו ובמתחם הכנוגי יהודים כסור־תיים יעברו לצד השני מכיוון שה־חוק שחרר אותם ממסים כפולים, הציעו לחבריהם הדתיים, לשחרר אותם מחלקם בתמיכה במוסדות ה־רפורם ולאפשר להם בבניית בית־כנסת דתי ורב שלהם על חשבון הקהילה.

כאן התערב הרב מבירצבורג הד־ביע דעתו כי אחר ההצעה החדשה של ועד הקהילה הרפורמי של קהי־לת פרנקפורט אין כבר צורך להש־תמש בחוק ולייסד קהילה נפרדת. מצד שני חרד הרב ש. ר. הירש למפעלו.

דעת מהר"ם שיק

אביא רק דעה אחת של הגאון מהר"ם שיק (בספרו על מס' אבות) השובה איה סי' שיו לגאון מחיר־צבורג: „...הנה שמעתי שהרה"ג נ"י פסק הוראה, שאם אנשי קהילת רפור־רם בפפד"מ מבטיחים לאנשים יר־אים... מותר להיות עמהם באגודה אחת. באמת לא ידעתי מה עלה על לבו של הרה"ג... לדעתי פשוט וב־רור דזה אסור מן התורה ומן הד־כתובים וכו' ואחר שברורתי דעתי, באתי לבקש את כב' הרה"ג נ"י שאל יעבוד על דעתו...

רק בו ברגע שהחוק איפשר לה־מוני יהודים מסורתיים להשתחרר מתשלום מסים כפול ולהסתפק במס לקהילה הדתית בלבד, ועד הקהילה הרפורמית נתקף בהלה על אבדן של משלמי מסים אלו והוא התחיל והב־טיח לכל מי שישלם הלאה את מסיו, שרותים בצורות בית־כנסת, רב ו־שוהט.

לרש"ר הירש היתה הקהילה המ־אורגנת ומבוססת על פי התורה ה־יחידה של יהודים בגולה. לכן חשבו את עצמם למכחשים האמיתיים וה־חוקיים של הקהילה העתיקה של פרנקפורט. אף פעם לא הוציאו את יהודי הרפורם בתור פרטים מתוך למסגרת כלשיא של עם ישראל. ב־צון זה היו מקבלים את כל היהודים בפרנקפורט להוך ארגונם ולא היה אף פעם רמז של נידוי הצד השני בתור יהודים, לא בבית־הכנסת ולא בחיי משפחה.

כאות השנים שעברו מאז, הצדיקו את דרכו של רש"ר הירש. מתוך לאותם הורוהורים מלפני מאה שנה לא השיגו היהודים הדתיים שנשארו במסגרת הקהילה הגדולה הרפורמית שום דבר נוסף. את ילדיהם הכרחו לשלוח לבית־הספר של קהילת ש. ר. הירש. עד לחורבן הקהילות בגרמניה לא תמכה הקהילה הגדולה בשום מוסד חינוכי דתי.

קהילות אחידות

ההתארגנות הזאת לקהילה דתית נפרדת היתה נחוצה אך ורק בתנאים המיוחדים שנוצרו בעיר פרנקפורט ואולי בעוד שני מקומות. בכל יתר קהילות גרמניה שבהם לא הגיעו היהודים הרפורמיים לרוב או שלא כפה שלטון נכרי הנהגה אנטי־דתית על הקהילה לא היה שום צורך ב־יצירת קהילה נפרדת. הרב ש. ר. הירש הדגיש זאת בכל הזדמנות. בקהילות אלו חיו היהודים הלא־דתיים את חייהם בקקט בלי הפר־עות וסבלו בהבנעה את „עול אחיהם הדתיים" למרות שהללו לא סיפקו להם כמובן רב רפורמי או בית־ספר לפי טעמם. וכולם חיו בשלום בתוך קהילה אחת. רק בו ברגע שהשלטון עבר לידי החלק הרפורמי או הליב־ראלי החחיל הריב, התחילו רדיפות ההתיים ושלילת זכויותיהם.

אין לכל זה ולא כלום בנוגע לעמ־דת ר' ש. ר. הירש והלכידיו כלפי כלל ישראל או ארץ ישראל או ה־שאיפה למדינה, שלא היה להם ביר־פוי בזמנו של ש. ר. הירש. כל באי באיו השתלבו עמוק ובצורה החיו־בית ביותר בחיי המדינה, בחינוך, בכלכלה, בהתיישבות ועוד הדרגים בכשלתיים. ועוד דבר שלא מיותר להדגיש: הנכדים והנינים של תל־מידי הרב רש"ר הירש ממלאים כיום את ישיבה בני־ברק־יבנא, חלק גדול שלא הלך לישיבות הזוהיקות יושב על ספסלי ישיבת מרכז הרב ויתר הישיבות הקרובות לרוחה.

עצם העובדה שדור רביעי שב אל ספסלי בית המדרש ללמוד תורה לשמה מוכיחה את צדקת דרכו של רש"ר הירש, שעמד כמעט יחידי נגד שטף הרפורם עם קהל יהודי גרמניה שהרחוק כבר מאוד ליסוד התורה ברבים.

✱ יצא לאור ✱

— עניינות בספרות הגאונים, מחקרים בספרות הגאונים והכוזרי היום שבדפוס ובכתבי־יד, מאת שר־גא אברמסון, הוצאת מוסד הרב קוק, 486 ע'.

— בית התלמוד, עניני סוכה ושביעית, שנתלבנו בכולל בית ה־תלמוד נווה יהושע, יד הרב מיכון, ספר ח', בעריכת ביידי הרב שילה רפ־אל, הוצאת מוסד הרב קוק, קל"ב עמ'.

— אל מול פני המלחמה החזקה, מאמרים ורשימות, מאת משה שמיר, הוצאת שקמונה, 212 ע'.

— 200 ימי תהילה, ארץ־ישראל מול צבא זוטל, מאת הרב מנחם, הוצאת מל־ארץ, תל־אביב, 302 ע'.

— התיאטרון העברי, מאת מנדל קוהנסקי, באנגלית: אביב בלאנר, הוצאת ויידנפלד וניקלסון, ירושלים, 282 ע'.

— ספרי העליות לארץ־ישראל, עד לשנת ת"ר, מאת יעקב גליס, הוצאת מוסד הרי"ם לווין, ירושלים, תשל"ד.

מסע בהודו

אחינו „בני ישראל" בבומביי

מאת טוביה פרשל

שער הרחמים

„רחוב שמואל", אמרנו לנהג כאשר קפצנו למונית בבומביי. הנהג לא הכיר את הרחוב: היה צריך לעצור כמה פעמים כדי לשאול עוברים ושבים.

בני הודו, אנשים טובי־לב הם וגם אינם בהו־לים לדרכיהם. אם תשאל אותם את הכיוון שעליך ללכת ינסו לעזור לך כפי יכולתם. אם הם עצמם אינם מכירים את הרחוב שאתה מחפש, יעצרו וישאלו אחרים למענך. וכך קרה שבכל פעם שהנהג עצר לשאול את הדרך, התלקטו סביבנו אנשים שונים, וכל אחד מתורה בחבריו להיות לנו לעזר.

סוף סוף התקרבנו לרחוב שחיפשנו. בשמחה הצביע הנהג על שלט שהיתה בו כתובת הינדית ואנגלית, ובה היה כתוב: „סאמואל סטריט". ירדנו באותה הפינה והמשכנו בדרכנו ברגל עד בית מס' 254. כעבור רגעים אחדים עמדנו לפני בית־הכנסת „שער הרחמים", בית התפילה הוותי־קוהי של „בני ישראל" בבומביי.

בית־כנסת יפה ובעל גודל בינוני. ספסלים של עץ ממלאים את הרווח שבין הכניסה והמגדל. במרחק קצת מן המגדל — ארון־קודש יפה עשוי מעץ, והאי מעשי־ידיהם של „בני ישראל" שהיו נודעים פעם כחרשי־עץ מומחים. בגובהו של הצד האחורי של בית־הכנסת, הוא צד הכניסה, יש גלריה קטנה בשביל הנשים.

והיה זמן שכל „בני ישראל" אשר בבומביי היו יושבים בשכונה זו. עם גידול מספרם השתכנו גם ברובעים אחרים של העיר.

בשנת 1947 היו כ־20.000 „בני ישראל" בהודו, רובם בבומביי. היום מספרם בכל המדינה, עקב עלייתם בהמונים לישראל, הוא רק כ־8000, ש־6000 מהם יושבים בעיר זו. רק מספר קטן גר בשכנות בית־הכנסת.

היה זה יום שישי בשעת הצהריים, הוזי מגקים את בית־הכנסת.

„מתכוננים לשבת", אמר לנו מר חנוך אליה מנבר, מזכיר־גבאי של בית־הכנסת, לשעבר פקיד ראשי בנמלה של בומביי.

רק מעט אנשים מתפללים בבית־הכנסת בשב־תות ובחגים, אבל בראש־השנה, יום־הכיפור וב־שמחת תורה הוא מלא עד אפס מקום.

זמן רב לפני שביקרתי בהודו, קראתי על בית־כנסת זה. הוא נבנה בראשונה בשנת 1796 על־ידי המפקד שמואל יחזקאל דיוּיכר, חייל מ„בני יש־ראל", שמילא תפקיד חשוב בהתהוותה הדתית של העדה.

תולדות „בני ישראל" לוטות בערפל, רק ידוע כי זה מאות רבות של שנים שהם יושבים בהודו. הם היו שלקים בחקלאות ובכתישת זיתים, והיו מכונים בפי עם הארץ „מוכרי שמן שומרי השבת".

מנותקים לגמרי מיהודי העולם שכחו את השפה העברית, התפילות העבריות חוקי ומנהגי עמנו. אבל הם הוסיפו לשמור בבדידותם כמה ממצוותיה העיקריות של התורה.

מן כונה של מיסיונר, בן המאה הי"ח, אנו למדים ש„בני ישראל" היו אז פועלים, אורגים, אנשי מידה החיילים. באותו זמן היו עדיין מנותקים מן העולם היהודי ולא ידעו אפילו על קיומה של קהילה יהודית אחרת על אדמת הודו: יהודי־קוצ'ין אשר בחוף מלאבר בדרום־המדינה.

„בני ישראל" היו חיילים אמיצים. הם שירתו בהצטיינות בצבאותיהם של מושלים מקומיים. לאחר בוא האנגלים להודו התנדבו לשרת בכוחו־תיהם והמיוחדים ועלו בדרגה במשטר־החיילים. אחד מ„בני ישראל" שעלה לתפקיד חשוב במקורים האנגלים, היה המפקד שמואל יחזקאל דיויכר. במלחמת מייסור השנייה נלקח בשבי ביחד עם חיילים אחרים מ„בני ישראל" על־ידי צבאו של השולטן המוסלמי טיפו. גורל חיילי „בני ישראל" היה בוודאי כגורל יתר השבויים, לולא התערבה לטובתם אמו של השולטן שביקשה את בנה לחוס על „בני ישראל", עליהם קראה כל־כך הרבה בקוראן.

בחצר השולטן פגש שמואל יהודים מקוצ'ין. הם הוציאוהו מן השבי ולקחו אותו עמהם לעירם. זמן מסויים עשה שמואל בקוצ'ין. הוא נהרשם עמוקות מן בית התפילה ומן חיי הדת של הקהילה. בשובו לבומביי בנה בית־כנסת למען „בני יש־ראל". היה זה בית התפילה הראשון של העדה והוא נבנה במקום בו עומד היום בית־הכנסת שער הרחמים ברחוב הנושא את שמו של שמואל.

יסוד בית־הכנסת היה שלב חשוב בהתעוררותם הדתית של „בני ישראל". לאחר שנודע ליהודי קוצ'ין על קיומו של שבט נידח זה של עמנו, באו מהם לבומביי ולעיירות ולכפרים בהם ישבו „בני ישראל" והחלו ללמד אותם את דרכי ישראל. בתקופה יותר מאוחרת, כאשר יהודים מעיראק התחילו להתיישב בבומביי עזרו אף הם בקירובם של „בני ישראל" למסורות עמנו.

בשנת 1850 הרחיבו ובנו מחדש את בית־הכנסת. כתובת על אבן מעל השער מספרת:

זה השער לה' צדיקים יבואו בו, והבית הזה בית תפילה יקרא לכל העמים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה לאות לבני ישראל לדורותם אשר היא זאת היתה בנויה על יד כהיד שמואל יחזקאל דיויכר (כומנדן [קומנ־דנט — מפקד] ניע בשנת התקנ"ו לפ"ג, והוא ביתא זעירהא הותה, ולכן בני ישראל הוי"ו בנו בביתה מחדש והרחיבו מקומה ותשלם כל המלאכה בחודש זה בחודש הראשון באחד לחודש הוקם המשכן בשנת אשרי ת ב ח ר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך לפ"ק.

בשנת 1896 חגגו „בני ישראל" את יובל מאה שנות קיומו של בית־הכנסת הזה נקרא עליו השם „שער הרחמים".

פגישות עם בני העדה

במאה הקודמת, בתקופה בה החלו „בני ישראל" לשוב למסורת עמנו, חלו גם שינויים גדולים בהרכב המקצועי של העדה. רבים מהם עזבו את העיירות והכפרים בקונקאן, איזור החוף הסמוך לבומביי, בהם היו חיים במשך מאות בשנים, ובאו לעיר הנמל שהלכה והתפתחה במהירות, כדי למצוא שם עבודה ומחיה.

רבים מ„בני ישראל" בבומביי זנחו את משלוחי ידיהם המסורתיים כחקלאים, פועלים ואורגים ונעשו פקידים, עבדו בשירותי הממשלה או פתחו חנויות.

אחרים למדו בבתי־ספר גבוהים רפואה, משפ־טים, אדריכלות, הנדסה או הוראה. בימי הבריטים שירתו „בני ישראל" רבים בצבא ובמשרדי הממ־שלה, ומהם שמילאו תפקידים אחראיים ורמי־מעלה. אליהו מוזס (משה), רופא לפי מקצועו, היה ראש העיר של בומביי. לאחר יציאת הבריטים הוסיפו לשרת בצבא ובמשרדי הממשלה של הודו העצמאית, אבל עקב העלייה הגדולה לישראל ירד מאד מספרם בשירותים האלה.

ידידתי לי לספר כאן על שתי פגישות:

לא ידוע ביותר שלהודו תעשייה סרטים גדולה, מן הגדולות בעולם. יהודים היו פעילים בתעשייה זו כמפיקים, מנהלים ושחקנים.

אחד השחקנים המפורסמים ביותר בהודו הוא דוד אברהם. זה ארבעים שנה שהוא מופיע על הבד, הוא כיחק בסרטים רבים מאוד וזכה לכבוד עולמי. הוא נתכבד בפרס על כשחקו בסרט הנודע „בוט־פולישר". שהוצג גם בישראל בשם „דרך החיים" ומילא תפקיד ב„תקע כעות לרמה", פרס על התנקשות בגאנדי.

פראדי סופר, חבר הקהילה של יהודי־עיראק בבומביי, הציג לפנינו את אברהם. כאשר הנ־גדרתי בלונדון היה לי חבר בשם אברהם, בן למשפחה שהיתה גרה בבומביי ושמוצאה מעיראק. הערתי לשחקן שאפשר שהוא בן לאותה משפחה.

„לא, לא", אמר. „אני מאותם היהודים שאבו־תיהם באו להודו לפני אלפי שנים".

יהודי עיראק התחילו להתיישב בבומביי רק במאה הקודמת. „בני ישראל" טוענים שאבות־אבותיהם הגיעו להודו בימי הבית השני.

דוד אברהם פעיל בקהילה היהודית. הוא נואם מצויין באנגליה, הינדית ומאראטי, ומבוקש מאוד לשמש כמנחה במסיבות יהודיות וכלליות. בשנות הכביקים ביקר בארצות־הברית כחבר של משלחת רצון־טוב מהודו.

נסים אזקיל (יחזקאל) ידוע היטב בחוגים ספרותיים. הוא אחד המשוררים הנודעים ביותר של הודו הכותבים בשפה האנגלית. אביו משה יחזקאל כתב על תולדותיהם, חייהם ובנהגיהם של „בני ישראל". נפגשתי עם נסים יחזקאל בפעם הראשונה באביב של שנת 1967, בניו־יורק, בביתו של העתונאי הכלכלן פאול מירדמן. אחר־כך נועדתי עמו לשיחה ארוכה. בימי ביקורו בארצות־הברית קרא משיריו בקולגיים. לא נפגשנו עוד בהודו, אך בהיותי בניו־דלהי נתקלתי בשמו באחד היומונים הגדולים של המדינה, כמחזמני ב„דה טיימס אוף אינדיה". העתון הודיע על הופעתה של מסה ספרותית משלו באחד מגליונותיו הקרובים.

„בני ישראל" בהודו הם טיפה בים הגדול של 550 מיליוני תושבי המדינה — אבל עדה קטנה זו הוציאה מקרבה מספר די ניכר של אישים שתרמו רבות, בתחומים שונים, לחייה הכלליים של ארץ רחבת־ידיים זו.

בבתי־כנסת

ביקרנו בשני בתי־כנסת של „בני ישראל" בסביבת „בייקוב סירקל" (מעגל יעקב), כיכר עבולה ההומה תעבורה. שעם ישבו „בני ישראל" רבים בשכונה זו.

„תפארת ישראל" הוא בית־כנסת יפה ובעל גודל בנוצע. במבנה הו־קומתי בחצר בית־הכנסת גרות שלוש משפחות: שמש בית־הכנסת, השוחט ועוד משפחה מ„בני ישראל".

השמש פתח לנו את בית־הכנסת. „בבוקר הת־קיימו כאן התפילות. בשעות הצאהרות של אחרי הצהרים יתפללו מנחה", אמר. על דלת־הכניסה היתה דבוקה הודעה מטעם קופת־מילוה של „בני ישראל". עלינו לקומה השנייה. היה שם אולם גדול וריק. כאן נשרכות התונות ושמחות אחרות של העדה.

„דירת" השמש היא חדר די על ד'. כאן הוא חי עם רעייתו וילדיו הקטנים. אחד הקירות היה מקושט בצילומי משפחה ובתמונות קטנות מכבי־בות מחזות מן התנ"ך. שתי מיטות מילאו כמעט את כל החדר. הן שימשו גם מקומות ישיבה. על הריצפה עמוד מבעיר ולכלי־בית אחרים. בכותל מתוח חבל ועליו כביסה. החדר היה מלא מפה אל פה ולא היה כמעט מקום ריק על הריצפה — אך שבל היה צח ונקי.

רעייתו של השמש, אשה גוצה וצנומה, שכנראה לא ידעה לדבר אנגלית, ניענעה בידיה להראות לנו כי באנו רצוי. ילד אחד היה צמוד אליה. ילד אחר היה משחק בחצר קרוב לדלת־הכניסה הפתוחה של החדר.

על אחת המיטות ישבה אשה צעירה שהיתה לבושה יפה. נראה היה כי היא עורכת ביקור אצל השמש. היא הציגה את עצמה. שמה כהן (משה) והיא בת אחת העדה של „בני ישראל" שבסביבת בומביי. היא עובדת בשירות המודיעין להירידים של הממשלה, אך היום, תשעה באב, לא הלכה לעבודה. היא הביאה עמה לשמש רשימה של נפטרים שבעבם יש לומר „השכבה" בתפילת מנחה. בכבה בבית־כנסת של „בני ישראל" עורכים תפילות השכבה במנחה בתשעה־באב.

גברת מוזס הזמינה אותנו לבקר אצלה במש־רדה. אמרנו לה שב„טאג' מאהאל", המלון בו התאכסנו, יש פקידה מטעם שירות־המודיעין ל־תיירים. „היא ידידה משלי. היא נהדרת", אמרה לנו גברת מוזס.

כעבור כמה ימים ניגשה פקידת שירות־המודי־עין להירידים אשר במלון שלנו לרעייתי ואמרה לה: „ידידתי הגברת מוזס, משירות־המודיעין, צילצלה אלי וביקשה ממני להיות לכם לעזר כפי יכולתי. אם תצטרכו לאיזה דבר — אל נא תהססו לפנות אליי".

ל„בני ישראל" כמה מנהגי תשעה־באב מעניי־נים: את הסעודה המפסקת לפני הצום אינם אוכלים מתוך צלחות — אלא כתוך עלי בננה. זו סעודת־עניים, להראות שהיהודים אחרי חורבן הבית היו כל־כך עניים שאפילו כלי־אוכל לא היו להם.

אחרי הצום הם אוכלים מאכל שהוכן מקטניות כתועיות נקראים „בירדה". ראינו את גרעיני ה„בירדה" שמונחים על הריצפה של חדר השמש. „זה אנו מכינים בשביל הסעודה שאחרי הצום", הסביר לנו.

גרעינים אלה שורים במים לפני שמכינים מהם המאכל. לפי אחד מסופרי „בני ישראל" טעם אכילתם במוצאי הצום הוא, כי כשם שהגרעינים האלה, כשהם סופגים לתוכם מים, כאילו מתעור־רים להייב חדשים, כך עתידה האומה הישראלית לקום מהרס מחורבנה.

בני אברהם בימין, מורה בבומביי, שמעתי טעם אחר: אוכלים גרעינים אלה, כי הם היו המאכל היחידי של היהודים אחרי החורבן. הם מצאו גרעינים אלה בשדות.

בעוד אנו מסתובבים בחצר בית־הכנסת, הגיע „בן ישראל" צעיר. לבוש כובע בעל צבעים רבים, ובידיו עוף. הוא הביא אותו לשוחט. השוחט, איש בזוקן בגיל העבודה, שחט את העוף במקום מיוחד לכך בחצר. בהיללו כיסה את הדם בעפר ולאחר מכן ניקה את החלף בבים. הילדים שבחצר הב־טופפו כסביבו לראות בעבודתו. המחזה לא היה שונה מזה שאנו היינו רגילים לו בקהילותינו.

בחדר קטן הנמצא בין „דירת" השמש ולזו של השוחט מחזיקה העדה סידים, מחבתות וכלי־בית אחרים הדרושים לה להכנות סעודות על התונות ושל שמחות ציבוריות אחרות.

השמש ליווה אותנו אל בית־הכנסת „מגן חסידים". בדרך הצביע השמש על חנויות שבעלי־הן הם „בני ישראל".

„מגן חסידים" הוא בית־כנסת גדול ויפה. הוא בנוי בסגנון של בתי־הכנסת הגדולים של המערב. דרך לעבר נכנסים מן הרחוב אל החצר אשר בקצהו נמצא הבניין היפה של בית־הכנסת. בחצר גם בניין קטן בו דירת השמש. ביקרנו גם אצלו. גם שם ראינו המונות המציגות מחזות מן התנ"ך וגרעיני ה„בירדה" כשהם על הריצפה. גם שם אותה צניעות ועוני ומשורשה.

שמות רחובות ירושלים

מוקדש לפרופסור זאב וילנאי (שלמה דוד גולדשטיין) הבני מביא רשימה (אמנם לא כשל־מת) של רחובות וסימטאות ירו־שלים הקרויים על שמה: ספרים ובשמות שבועונים ועיתונים עב־ריים. ואל יהא הדבר קל בעיניך. הלא תראה כי לאחרונה החליטה מועצת עיריית תל־אביב להסב שם „כיכר מלכי יהודה" ל„כיכר גבורינו בסוריה". באותו יום נערכה עצרת גדולה בכיכר לד־רוש שיוחזר שבוינו הנמקים בכלא השבי מאז מלחמת יום הכיפורים. שם הרחוב הוא עד אמן וגם יד ושם להוויותינו.

מאחר שאין לך שנה שלא יתו־וספו רחובות חדשים בשכונות ...דשות (כן ירבו!) הרי שאי אפשר להיות מעודכן ברשימה זו. אך דיים שמות אלו להע־מידנו על החיבה שרוחשו הוד־ושים בירושלים לספרים, ואף לעתונות רבת השפעה. תמיהני אם נמצאת עיר אחרת בעולם הכבה ייעשה ליוקרם של ספרים!

הרי השמות:

אמת ליעקב; גבעת שאול; דור דורשיו; הבבלי; הטורים; מכילתא; המשנה; התוספתא; ...ץ חיים; חסד לאברהם; חתם ...ופר; ישא ברכה; לב העברי; לבוש מרדכי; מסילת ישרים; מקור חיים; סוכת שלום; עונג שבת; עץ חיים; עבודת ישראל; פלא יועץ; פיתוחי חותם; פרי ...דש; קורא הדורות; ראשית חכמה; שרי המאה; שרי המד; שער אפרים; תורה מציון; תור־מוני;

עתונים:

המבשר; המליץ; המגיד; הצבי; הצפירה; השחר; ה... ...; הצבי; הלבנון; השלח; ...בצלת.

יום שישי, ט"ו תמוז תשל"ד 5.7.74

שיחה עם הרב פרופסור י. ח. לוקשטיין

מרכז עולמי לחינוך והוראה — תרומת ישראל לתפוצות

לאחר שנים ארוכות בהן נהנית מדינת ישראל מתמיכה כלכלית, פוליטית וחברתית של יהודי התפוצות, הגיעה שעתה להחזיר חלק מחובה הגדול ע"י הכשרת רבנים, מורים ומנהיגים שיהיו מיועדים מלכתחילה לעבוד בקהילות היהודיות. מרכז עולמי לחנוך והוראה יוקם לשם כך בארץ, בתחומי אוני־ברסיטה בר־אילן ובמימון כל הגורמים המעוניינים בתפוצות, כמו, למשל הסוכנות היהודית, ובו יתגשם במלואו ייחודה וייעודה של „בר־אילן" כאוניברסיטה דתית.

מאת ג. גיין

[illegible]

גשרים בין ישראל לתפוצות

[illegible]

מרכז עולמי לחינוך ולהוראה

[illegible]

דרושה הנהגה רוחנית

[illegible]

שלושה יעדים עיקריים

מאת הרב צמח זמברובסקי

הסנהדרין היהודי מדבר על קיומם של שבעה רקיעים, אחד מעל השני, ועל שבעה עולמות, אחד למטה מן השני. בין שבעת העולמות, האחד שנקרא „תבל" הוא הגבוה ביותר והמושלם ביותר. שם הוא המקום שהאדם הראשון היה גר לפני שגורש. בניגוד ל„תבל" יש עם העולם הנקרא „גיא", בו שורר החושך ברוב הזמן. [illegible]

[illegible]

רק לא ילדי פלא

מאת דוד יוסיפון

לאחר השיעורים, מתבודד ה־מנגן־המלמד בחדר־עבודתו. אי־כן, „מתבודד", איננה המלה המת־אימה. בדיר היום, בו לא יכנס אליו מאן־דהוא. לכאן באים לב־קש עצה, עמיתיו במקצוען, הן רוסיים, הן שמחוץ־לארץ. כאוי תלמידים והמובן, הוריהם של התלמידים.

בחדר־עבודתו, התפוס כולו ס־פרים, מתכנסים מומחים ראשו־נים בכולה, המעבדים תכניות לימודים חדשות, אמצעי עזר חד־שים וספרי־לימוד. כיום מטפל בכך צוות גדול של מדענים ו־מחנכים. שוארצבורד — חבר הוועדה הזאת.

החיים עצמם דורשים מש־וארצבורד ומעמיתיו קשר מת־מיד עם חוג רחב ביותר של אנשים: עם נציגי בתי־חרושת, עם מהנדסים מתקני־ניהול אב־טומטים חדשים, עם עובדים מ־דעיים של המכונות המתמטיים הפועלים בצוותא עם מומחים שבתחומים אחרים — עם רופ־אים, עם ביולוגים, עם כימאים, עם בלשנים.

אחד מהמאמרים שכתב שמעון שוארצבורד על תלמידי כיתה ט' בבה"ס התיכון, מס' 444 שבי מוסקבה, נושא את השם „מאה ועשרים גיטונים".

„ילדים מחוננים ביותר? לא ־לא. יתעניינו בהם אחרים. לו מטרות ומשימות אחרות. הוא אומר:

— לי צריך בתלמיד הבינוני.

שום דבר לא יעורר את דעתו של שמעון שוארצבורד, שכל ה־אנשים מסוגלים לקנות בקיאות במתמטיקה גבוהה. חשוב רק ל־התווך את הלימוד בעתו. טוב יותר מן הילדות. העיקר — ל־כוונו באפיק הנכון.

כיצד, איפוא, מתאר לו שמעון שוארצבורד את בית־הספר למ־תמטיקה בזמן הזה?

פשוט מאוד — היותו אליהם צריך להיות, באמר, כמו לבית־ספר לנגינה, שם מקבלים חינוך מוסיקלי כל הילדים, הרוצים ל־נגן בכלי כלשהו, לשיר, להכיר מוסיקה. משמע־נפשר — בית ספר למתמטיקה בכל נקודת־ישוב, ולו גם הקטנה ביותר, כשבא בחשבון חוג־תלמידים ר־חב ביותר, ולא רק ילדי־פלא.

כותבת ג. קריוקוב בקובץ ה־אנגלי soviet union today („בריה"מ כיום" — „סוביטיוני־אן טודיי"):

„את שמעון שוארצבורד אפשר תמיד למצוא בבית. הוא עובד בבית־ספר. במיוחד עבודה בנו כניסה מיוחדת לדירה, אולם ה־דלת מחדר־עבודתו יוצאת לפרו־זדור בית־הספר, משם מגיעה ה־מולתם של קולות־ילדים. במש־פחת השוארצבורדים הכל מת־מטיקאים: גם האשה — מורה, והבת — עדיין סטודנטית.

בהישענו בכבדות על הקביים, הוא קם, לקדם בברכה את ה־אורח. בתנועתו, אף האנשים ה־רואים אותו הראשונה, מרגי־שים, כאילו בא אל ידיד וותיק. רק אחר־כך, בהיזכרו בקביים ד־בצעירותו הקשה של המצחת, יש־בונם המבקר לאופטימיותו ול־מרצו המתמיד. הוך זה עשרות שנים, הוא נאבק בתוצאותיה של מחלה שעברה עליו בילדותו. בדו־קרב הבלתי־שווה עם המ־חלה, יצא הוא המנצח.

חבר־אקדמיה מגדיר את ש־וארצבורד כמלומד חשוב ביותר. חבר־אקדמיה אחר, נציד־האוני־ברסיטה המוסקואית לפנים, הד־גיש, שמלמידיו של שוארצ־בורד יוצאים סטודנטים נמרצים באותן מיוחד. אותה הדיעה מב־יעים נשיא־המכון לייצורן של מ־כונות אלקטרוניות והמיניסטר למכונה־מכשירים, לאמצעי־אוטו־מציה ולשיטות־ניהול.

*

ללא סנסאציה

תכונות חוטפי אלו ביקש גם עתונאים.

— מאמר? — שואל הוא. — אם לא כבי בלאו הכי, אזי, במ־סוהא, ללא סנסציות. את עבו־דתו פותח מכל צריכים ללוות ב־סנסציה.

למגמות החדשות של הזמן עונה בית־הספר הסכבי שעקם ביוזמתו של ש. שוארצבורד. באולמי־המכונות של בית־הספר עובדים על מכונות־חישוב א־לקטרוניות, גם תלמידי־כיתות הגבוהות. כל שעת־עבודה עולה בכסף רב, למען יקבלו המומחים בעתיד כושר מלא על רמת־הנד־סנות האידיאלית של מכונות החישוב האלקטרוני.

על התלמידים של עכשיו, יש לסטל עם סיום בית־הספר, ב־מכונות שונות, וכמובן, במשא־בים אלקטרוניים, למטרות שו־נות הדוקות זו מזו, להלוטין. הבחורים יהיו לא סתם ביולוגים, אלא מתמטיקאים־ביולוגים, לא סתם בלשנים, אלא מתמטיקאים־בלשנים.

המורים (כולם תלמידי ש־וארצבורד לשעבר), מבהלים עם חניכיהם, לימודים מעשיים בב־כנות החישוב. אין אלה סתם ש־עורים אקדמיים, אלא ביצוען של משימות מוחשיות, לפי הזמ־נותיהם של מוסדות שונים. כך למשל, בוצע חישוב תכנית־המת של מגוע, עבור בית־החרושת המטלורגי הלנינגרדי, נערכו ה־צעות לפי הסיכום האוטומטי של תכניות־הייצור בשני בתי־חרושת לשעונים שבמוסקבה, ובשביל מפעלים כאלה, כמו ב־תי־החרושת לשעונים במוסקבה, כל תיקון במחזור־הייצור, ולו גם הקל שבקלים, משמע לא מעט.

לבקשתה של הנהלת בית־ה־רושת למסבים, ערכו התלמידים בדיקה נסיונית של שיטה חדשה לצירופם של המסבים. הם פתרו בעיית־תובלה קשה ביותר, הנ־אפשרת פעולה כלכלית גדולה. העבודה במחשבים הפכה לחב־ריא, הצטרפות לרומנטיקה הד־דשה, בה מלהיבה את הנוער, [illegible]

*

שלושים שנות הוראה

הוא עוסק בהוראה למעלה מ־שלושים שנה. [illegible] מאז היותו עלם בן עשרים מ־כפר מולדבי, עת סיים בהצטיי־נות את האוניברסיטה הגדולה בב־ירה עצמאית. במשך התקופה הזאת, חלו שינויים גדולים בחיי בית־הספר. ביחוד נגעו אלה, ל־הוראת־המתמטיקה. ולשמעון שוארצבורד, חבר־האקדמיה ל־מדעי־החינוך, יחס ישיר ביותר לחידושים אלה.

כבר בשנות־השלושים החלה התנועה להוראת־המתמטיקה ב־רמה חדשה, המתאימה להתקד־מותם המהירה של המדע המכ־ניקה. על התכניות לכלול את יסודותיה של המתמטיקה הגבו־הה. לשם כך עובד חבר־אקדמיה [illegible] עבודתם, מן הקתדראות האוניברסיטאיות והלכון לכיתות בתי־הספר. כ־יום עוברים לפי התכניות החד־שות, בתי־ספר רבים.

על שינוי מבניות של תכניות בתי־הספר גלחמו גם המורים. ביניהם היה שמעון שוארצבורד. הוא כלל בתהליך־הלימודים את יסודות־המתמטיקה הגבוהה, ב־יותר, את החישוב הדיפרנציאלי והאינטגרלי, תורת ההסתברויות. תלמידיו התגברו בהצלחה על התכנית החדשה.

שמעון שוארצבורד — מחברם של ספרים רבים להתלמידים ול־מורים, של אמצעי־עזר מתודיים נמוצים.

האקדמיה למדעים בבריה"מ, האקדמיה למדעי־החינוך ומיניס־טריון־החינוך, העריכו את רעיו־נותיו של המורה המוסקבאי ו־פינו להם דרך. הוקם בית־הספר הראשון למתמטיקה. כן הופרשו אמצעים נוספים להקמתו של בית־ספר טכני־מתמטי תיכון, ה־מוציא מומחים להכנות.

*

ליהודו של שיעור

שיעור במתמטיקה. שמעון ש־וארצבורד מסביר נושא חדש. את המושגים המתמטיים המס־בכים ביותר, מדגים הוא בדוגמ־אות מן החיים. כל תלמיד מבין את כל אשר אומר המורה. ש. שוארצבורד אינו נכפס לפיתוי להתבונן לתלמיד הטוב ביותר. הוא זוכר בכל עת שקיים גבול ליכולתם של תלמידים, ולכן הוא מנהל את השיעור בממד [illegible] האופטימלי לו, בשקט, באמנות.

בדונו על החומר הנלמד, הוא שואף לכך, שהתלמיד תביע את כל הוסוסיה בהוקשיה. אם ב־כיתה מתלהם ויכוח, הוא מכוון בכישרון את הפולמוסנים, בסייעו לתלמידים להתגבר על „[illegible]". הוא פועל בהתוחות של המשיבה ההגיונית, בדומה למורה לזמרה, המציב את הקול לזמרי־העתיד.

— אל תפריעו לה להתווכח — אומר שמעון שוארצבורד — תנו להם לעשות תגלית, ולו גם קט־נה, אבל משלהם.

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה • ת.ד. 92, ירושלים

זה עתה הופיע

„גליונות לעיון בספר ירמיהו"
ערוך בידי פרופ' נחמה ליבוביץ
הספר כולל 58 גליונות הדרכה ללמוד [illegible] בספר ירמיהו, [illegible] — 10. ל"י. • 148 עמודים

„הציונות הדתית" — קובץ מאמרים
בעריכת יוסף תירוש
בקובץ מבחר של 23 מאמרים על הציונות הדתית [illegible]. כתובים בידי [illegible] בתחום זה, ראשונים ואחרונים. — 15. ל"י • 206 עמודים

בהזמנות פנה:
המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה ת.ד. 92, ירושלים

חופשה על הקרח

מאת ד"ר אמיל פירשטין

התוכנית כשמה כן היא: חופשה לאלפי ישראלים הממלאים את אולם הענק של היכל הספורט עד אפס מקום, על קרח המכסה את משטח הזירה. חופשה מן הקיץ הלוהט, חודש תמוז הנורא שגזל מאתנו את הרצל, את ביאליק, את ז'אבוטינסקי. חופשה מדאגות יום־יום ובילוי נעים שאין כמוהו יורד עליך. הצגה, בשם [illegible] של מופע עשיר שעין ישרא־לים לא ראתה מעולם. המצב הפוליטי מחבל קשה באמרגנות ושורה פעולה זה שותק ממש על ידו. אין יוצא ואין בא מבחוץ אמנות. הפסטיבאל ה־ישראלי בשער, אך בינתיים בחודשים האחרונים לא הגיע שום אמרגן להס־תכן בהבאת אמן בעל שם או להקה כלשהי. והנה יעקב אורי שנכוה פעם קשות בהבאת להקה אדירה זו־ערב מלחמת ששת הימים, מעז ומפ־ניק לנו חוויה בלתי נשכחת. אם תמשו לאן שהמשו, אל בירות תבל הגדולות ביותר, לא תוכלו לראות מופע כה עשיר כה מגוון, כה מהנה, כה מושלם כמו „חופשה" זו.

קשה לתאר כמה מבולות היו דרו־שות להעברת מאות המלבושות ה־מפוארות שהן כה שונות זו, כאן רומא העתיקה וכאן מיוזיק הול של ימינו. כאן חיות פלא אנושיות, כאן קופים המחליקים על קרח כבני אדם. המעורר התפעלות מיוחדת. הוא ה־שיכלול הטכני. עשרות אך לא מאות אבזורים טכניים שונים פועלים ל־הפליא, ללא תקלה כלשהי. מעניקים צבעים מצבעים שונים, מחליקים על משטח הקרח הענקי משטח נוסף עליו ניתן לבצע ריקוד סמבא ללא מד־לקיים. במת הענק מחולקת למעשה לארבע: המרכזית שתפאורותיה ה־היסטוריות המחודשות נאות, תבליטיות ומדוייקות להפליא. שתי במות צדדיות מוגבהות ונוסף לכל משטח הקרח הענקי. הכל פועל להפליא ולשלימות טכנית ברמה כה גבוהה, איננו מורגלים. אי אפשר להשאר אדיש לגבי היכולת הטכנית הספור־טיבית לגבי הרצון הכנה לתת לנו עוד ועוד, עוד נושא, עוד תלבושת, עוד צבע. התוכנית מורכבת בהכבה מקצועית־פסיכולוגית עמוקה. המנה מחולקת ביד אמונה בין צחוק, מתח, ראוותנות, כושר גופני מעורר התפ־עלות.

שני הקטעים העיקריים של המופע הם ספארטאקוס, סיפור בתנועה של מרד העבדים ברומא כשכוכב ה־להקה — למעשה רק הכוכב הראשי, מכיון שיש כאן כוכבים רבים מאד והם ממש מתחרים זה בזה — אנדריי נפאלה כולם ביופיו, בזריזותו, ב־שליטתו המוחלטת על הקרח. לא לשווא היה אלוף העולם ואלוף אולימפי פעמים אחדות. הכוריאוגרף מצליח להמחיש באמצעים ויזואליים ותנועתיים את הדרמה ההיסטורית. התלבושות האוטנטיות המדוייקות מרהיבות כאן במיוחד. הקטע השני, העשיר אף הוא, מעורר נוסטאלגיה משנות השלושים, מסגנון [illegible] „קאבארה". הזוג מאקסטול מבצע תרגילים אקרובאטיים שלא יאמנו ממש וקהל האלפים עוקב בנשימה עצורה ממש אחר עלוליהם המדהימים בתעוזתם. גם הנוער הצעיר בא על שכרו בקטע משעשע של חיות ענק. על כל פנים הצופה ה־ישראלי שרגיל למופעים דלים מבחי־נה ויזואלית ועניים מבחינת התפאורה והלבושות אינו מאמין למראה עיניו. הוא מוקף בעושר צבע, בגיוון ב־נושא, בהוד והדר של כל המוצג [illegible] ולא נותר אלא להודות לאמרגן הוותיק יעקב הפועל בשטח זה כמעט יובל שנים שכבר הביא לארץ אמנים מסוגו של [illegible], להקת [illegible] ועוד. על ערב בלתי נשכח ומושלם. אין מה לבקר כאן. הכל מעבר לבקורת ומעל לו. יש רק להודות על חוויה מיוחדת במינה.

הדים מן התפוצות

קהילה קטנה, אך עירנית בפאראגוואי

מאת יעקב בלר

ישראל ופאראגוואי חתמו זה מקרוב על הסכם הדדי לחילופי כלכלה ותרבות.

איזו ארץ היא פאראגוואי, כיצד חיים שם בני הקהילה היהודית.

בפאראגוואי קיימת קהילה יהודית קטנה של שלוש מאות משפחות יהודיות. אכנם זוהי קבוצת יהודים קטנה אך עירנית ביותר. ואם כי העולם היהודי הגדול שומע מעט עליהם, הם מנהלים חיים יהודיים תרבותיים, סוציאליים ודתיים. המגע ה־יהודי שלהם עם יהודים אחרים הוא על־ידי ה־נהרות פאראגוואי ופאראנה עם יהודי ארגנטינה.

מראשית האינקוויזיציה

קיימים עקבות של יהודים שהיו בפאראגוואי בזמן האינקוויזיציה בספרד ובפורטוגאל, כשחלק מן המאראנים הצילו את עצמם ב„עולם החדש". ההיסטוריון הארגנטיני רומולו זאבאלה מספר ב־ספרו „היסטוריה דו באנוס איירס" כי בשנת 1601, הזרם של „פורטוגזים", כפי שהמאראנים נקראו, היה כל כך גדול בחלקים אלה שבית הדין הראשי של האינקוויזיציה בלימה נתבקש ליצור בית דין של האינקוויזיציה בבואנוס איירס בתחום שיפוט של ארגנטינה, צ'ילי ופאראגוואי. בהתאם להיס־טוריון יוסטו פרלטו בספרו „פאראגוואי לה פרו־בינציה גיגאנטה דה לוס אינדיוס" נוהלה האינק־וויזיציה בפאראגוואי באותה האכזריות כמו במכ־סיקו, לימה וקארטאגנה ובארצות לה פלאטה אח־רות. לא היה אותו די פה. הקומיסארים של ה־אינקוויזיציה רדפו באכזריות את היהודים הכופ־רים שמשמעם היה מאראנים.

בולסלאו לווין, ההיסטוריון הארגנטיני היהודי מביא הוכחה היעודית בספרו „לה אינקוויזיציון אן אספאני אמריקה", שהמושב הקדוש של בית הדין של האינקוויזיציה במאדריד נתן הוראות לקומיסארים שלו, בדרישה לציית להקנות של המושב הקדוש, להתמיד בעונש העבריינים ולהת־ייעץ עם הארכיבישוף של פלאצנסיה, מי שהיה האינקוויזיטור הכללי של לה פלאטה.

האינקוויזיציה בוטלה בשנת 1811 בפאראגוואי, תחת שלטונו של [illegible] קאאלירו דה לה מירה.

לאחר שהאינקוויזיציה בוטלה, כשהדיקטאטור של פאראגוואי, אסה גאספאר רודריגאז פראנציה, „אל סופרמו", כפי שהיה ידוע, סירב להצטרף לארגנטינה בברית נגד ספרד, הכריז על מדינה משלו, הזמין מהנדסים וטכנאים מאוסטריה, ולא נשארו הרבה עקבות מאלה.

ישראליים ממייסדי הקהילה

ראשית אפשר למנות את ההתיישבות היהודית שמה, ספרדים מן היישוב הישן בארץ ישראל. בפאראגוואי משנת 1908, כשמספר יהודים באו ביניהם היו המשפחות של יוסף אליהו לוי, שלמה באבים, האחים הררי, משה ואליהו רפאל. אליהו הביא עמו ספר תורה מירושלים ופתח את המנין הראשון בפאראגוואי. הוא שימש כחזן עד מותו בשנת 1942. יצירת המנין הראשון היתה, כרגיל, אחרי זה בא בית עלמין יהודי במקום, שיוסף לוי גמל את היוזמה על ידי קניית חלקת אדמה למטרה הזאת בסמכות לבית הקברות הכללי. שמונה שנים אחרי כן, בשנת 1916, הם אירגנו את המוסד היהודי הראשון בפאראגוואי: האליאנסה איזראאי־ליטה דל פאראגוואי, ושלוש שנים אחרי כן, 1919, ייסדו את הסוסיידאד [illegible] איזראאליטה לאטינה דה פאראגוואי, בהרכב של יהודים ספרדיים. הוא עדיין קיים. הוא בנה את בית־הכנסת הראשון באסונציאן.

בשנת 1917 היו כבר כשש מאות יהודים בפא־ראגוואי. היה אפילו נסיון לפתוח בהתיישבות יהודית בפאראגוואי. נוסדה מושבה חקלאית, בשם קולוניה פראנס. אך הנסיון לא הצליח, מחמת התנאים האקלימיים הבלתי נוחים והשיווק המוג־בל לתוצרת חקלאית.

יהודים אחרים באו להצטרף אליהם מארגנטי־נה. היה מדובר באותו זמן במתח הארגנטינאי [illegible], המתיישבים הלכו לחפש מקומות אחרים במקום שם יוכלו לעשות חיים. בהם שבאו למחו־זות הארגנטיניים, צ'אקו וקוריינטס, הגובלים עם פאראגוואי. חלק מהם מצאו את דרכם לאסונציון. בשנת 1921 החליטו יהודי אסונציון לבנות מקום מרווח יותר לפעילות יהודית דתית ותרבותית ואירגנו את היוניון הבראיקה דל פאראגוואי, עם חברות של מאתיים איש, מספר ניכר ביותר בקהי־לה קטנה זו.

כיום נמצאים בפאראגוואי כשלוש מאות חמי־שים משפחות יהודיות עם אירגון דתי וסוציאלי המקיף את ההסתדרות הציונית, בני ברית, מועדון הנוער, המפרסם בולטין משלו „חברים", ויצ"ו, הנוער הציוני, ששלח קבוצה של חלוצים לישראל, הסוסיידאד איזראאליטה [illegible], חברת סעד ליהודים [illegible], ובאות הקהילה הקטנה הזאת, בית הספר היהודי [illegible] דה איזראאל, שהוכר על־ידי שר החינוך, בו לומדים שלוש מאות תלמידים יהודים, במאה אחוזים מלאים של האוכלוסייה של הילדים היהודיים. לאחרונה הם גם ייסדו איגוד של סטו־דנטים יהודיים אליו שייכים כל הסטודנטים של האוניברסיטה וכן בוגרי האוניברסיטה העסוקים כבר במקצועותיהם. הם ייסדו גוף מרכזי כמתכונת הדאייה בארגנטינה, המאחד במוסד מקורותי של כל שלוש הקבוצות, ספרדים, יהודי מזרח אירופה וגרמניה — הקוסיר רפובליקאניו איזראאליטה דה פאראגוואי (קריפ).

הגירה יהודית ניכרת לפאראגוואי היתה אחרי מלחמת העולם השנייה, אבל הרוב מהמהגרים אלה פנו יותר מאוחר ליעדים אחרים ורק מעטים נשארו בפאראגוואי.

פרנסות יהודיות

היהודים בפאראגוואי עוסקים בעיקר במסחר היבוא והיצוא, חלק מהם חייטים, [illegible] וכדומה. הם אינם עושים הון בארץ שהיא תמיד על שפת המהפכה עם כל חוסר הבטחון הכרוך בזה ושהמשטר הצבאי שלה הוא כל כך מוגבל בשל קשיי התחבורה.

בכל זאת הם יצרו מספר של בתי חרושת קטנים, המייצרים אריגים, לבוש ורהיטים מוכנים.

האוכלוסייה הקטנה של 350 משפחות אינה ניכרת כל כך בארץ של למעלה ממיליון וחצי אנשים, אבל כמו ביותר חלקי אמריקה הלאטינית קיים שם רגש אנטישמי — לא כל כך בקרב האוכלוסייה המקומית, אלא בקרב הגרמנים תוש־בים הלבנים, שבאו לשם במספרים ניכרים בין שתי המלחמות העולמיות, ומספר של המהגרים הגרמנים היה כל כך גדול, שבעיר אחת, סאן ברנארדינו, הם תלו דגלים גרמניים מחוץ לבתי הספר שלהם וראו את עצמם כגרמנים. הם ניהלו מסע תעמולה אנטישמי אפילו לפני תקומת הנא־צים. כשהיטלר עלה לשלטון בגרמניה הוגברה התעמולה הזאת. כתוצאה מזה גורשו 17 משפחות יהודיות בשנת 1937, ובשנה שלאחריה פסקה כל ההגירה.

היהודים בפאראגוואי מוצאים את עצמם לפעמים במצב מביך כמו למשל אחרי מלחמת צ'אקו עם בוליביה. כשהצבא הפאראגוואיי חזר במצעד־נצחון יצאו כל קבוצות המהגרים לקראתו בהנפת דגלים. היהודים היו במצב של דילימה. הם פחדו לגלות את הדגל היהודי, כשמי שזה יכול להזיק ליהודים הגרים בבוליביה המובסת. אך לבסוף באו היהודים, שהניפו את הדגל הכחול־לבן של ישראל ולא היו שום קשיים.

היהודים ממלאים את תפקידם כאזרחים, עוב־דים ותורמים את חלקם לפיתוחה של הארץ. ה־ממשלה מכירה בזה ואין אפליה נגד היהודים. כשיהודי פאראגוואי נטעו יער לזכר גיבורי פאראג־וואי שנפלו, שלחה הממשלה נציג שיהא נוכח בחנוכת היער, וכשהוא דיבר בהרצאה על ההיש־גים הגדולים שראה בישראל. פאראגוואי מילאה תפקיד מכריע באו"ם ובשעת ההצבעה הגורלית, כשנולדה מדינת ישראל. ואסקונצלוס [illegible] היה אז שר החוץ הפאראגוואי.

לאחרונה נחנך בית־כנסת חדש לזכר ששת מיליון הקדושים על־ידי היוניון איזראאליטה ב־אסונציון. אחרי הטקס שכל היהודים לקחו בו חלק, נערכה תפילה לזכר הקרבנות שנרצחו בידי ה־נאצים.

בחגיגת יום העצמאות של מדינת ישראל

שלום, או מלחמה?

מאת ע. עינב

אירועי מלחמת יום הכפורים ותוצאות מסעותיהם הסילוניים של המתווך האמריקני בשמי המזה"ת, פלגו את אוהדי ישראל לשני מחנות של נביאי השלום והוזי המלחמה.

ידוקי היונים בזכות הסכמי הפ־ ז הכוחות ולקומן של שיחות הר־ ים בדגונה משכנעים למדי, כה שהם מייצגים צרכים ושאיפות ביים. אולם לנימוקים שכנגד הר־ ות משלהם, לערכה בשלומה הר־ ורי של התפיסה היונית ותוצאו־ הגורליות.

ין ספק כי פדות שבויינו בדמשק, וקת האש בחזיתות, החזרת אנשי יאים למעגל הכלכלה והשגת הד־ חתה הנדרשת לארגונו מחדש של ל, היו חיוניים לנו ביותר. יתר כן ומעל לכל, עשויים ההסכמים ות פתח של תקווה — סיכוי ל־ ת שלום בר־קיימא.

אליה וקוץ בה

לא שאליה וקוץ בה. תמורת ית־ ת סקטים ששיכנו את ספרת וחינו וכאבינו והרוסו לשיפור־ בנו הכלכלי, תימרנו את עצמנו ידה אסטרטגית נחותה ביותר. ב־ נתינו נטשנו מאחוזים אשר סמכו בערכתנו המדינית, הוכחנו ב־ ל כי מחסנות הערבים ועקשותם יתי בהפשרת משתלמים היטב ר־ נו בעובדת אובדן של לפחות חלק ה ביקוחנו עם בעלת בריתנו הד־ זה. מנקודת מבטם של שלישי־ יה וכצרים לא עשינו כל מחווה ויתור שיסודו ברצוננו הטוב. ל־ ים אולצנו להכנע לדרישות ב־ בות פעילותם הפורייה בשדות ה־ , הכלכלה והמדיניות. טבעי אי־ שאינם רואים בהסכמים אלא ב ראשון ומוצלח במיסוס הת־ והגו להחזרת כל השטחים שאבדו ו במלחמת ששת הימים.

ומרת הצהרותיהם המקפצות ב־ ו ההליך ההרגעה והפרותיהם ה־ יות השנות של הסכמי העבר ר־ זה (כולל אמנת ז'נווה), אינן שרות טובה. אפילו שמירת ה־ ם בחזית המצרית אינה מעידה על אות המשכו. כל עוד לא יוכח ית תביד קיימת האפשרות כי ה־ יים העדיפו לנצור את אישם לבל לו במאמצי הסורים לזכות ב־ לעת ולבסס את כוחותיהם על החוש. לעינוך ההנחה די אם ר בדברי הגברת מאיר, בראיון נלה הטלביזיוני שלה, ערב פ־ יזה מהממשלה. במענה לשאלת ראיין אמרה ראש הממשלה ה־ שת כי אין ביכולתה להתנבא ב־ הפסקת האש תארך חודש, מספר שים או שנה, וציינה לצומת זאת השיבות הפסקת האש כשלעצמה. אן שאף אמונתה שלה בהסכמים הם חתמה הייתה מוגבלת למדי. ברות האמור אין הקושי העיקרי ע מהויכוח על השטחים, כי אם דרישה הערבית ל„הכרה בזכוי־ הלגיטימיות של העם הפלשתי־ עצם המשפט כשלעצמו מ־ ב מספר ההגדרות והגדרות מוק־ ית, כגון היש ישות פלשתינאית ים מנהיגיה, מי מהם עשוי וראוי צגה, מה תהיה דמותה של מערכת ין בינה לבין ישראל וירדן ןן הזכויות הלגיטימיות בהן מ־ רי.

מדיניות של חוסר מעש

התעלמות העקבית מתושביה ה־ כיים של ארץ ישראל והיתרון ה־ די שבאפוטרופסותה הכפויה של ין על הגדה המערבית, יצרה מ־ יות של חוסר מעש, שתמציתה זיה ונראה". מנהיגי ישראל, שהיו ורים להכיר את כוחה המתגבר ההתעוררות הלאומית, קיוו ב־ ד לבם כי קוץ האופי הלבנטי־ כו בסופו של דבר לטמיעת ערבי־ בארצות ערב. ואומנם היו גם סימנים כעודדים לכך. המגמה לכה ע"י ממשלות מצרים, סוריה, נון ועיראק, שבהדו את הפלש־ אים במחנותיהם והגבילום למע־ של אורחים מדרגה שניה. במקו־ ראנו שופרות התעמולה הר־ ביים לגולל את האשמה למצבם הפליטים על ראש ישראל. הר־ יוך ההתעמולה האנטי ישראלים נו את פרים וכל דיון נוכחי ב־ ר קיום האישות הפלשתינאית ו תמים ומגוחך. הפלשתינאים שם שוב אינם זקוקים לכך. חר־ נו איפוא להתייחס לשאלות ה־ ות הפעם ביוזמתנו שלנו.

גל ממשלת ישראל ליזום מדיניות גה שתקדם את פני המציאות ה־ שה. עליה לסייע בטיפוחה ה־ אי של מנהיגות פלשתינאית רצ־ אלית, תוך הצמדות למטרה ה־ ת של השגת שלום אמת. הצלחה הלך מותנית בצדדים, מבין המנ־ ים המקומיים הרבים, של אישים קובלים על רוב הפלשתינאים, ה־ ים בישורם האישי, באומץ לבם דיני ובאמונתם הדתית. קרבה ל־ ו המלוכה הירדני עשויה להוסיף היא.

עזיקת מנהיגות המחבלים משולחן ונים העתידי לא תהיה קלה. ב־ דה זו אנו עשויים להעזר ב־ נה סגיעי התנגדותנו להם ע"י הליה הבינלאומית, בקשיי המצ־ ם הסודים להתבך בהם גליות, יבותם לחוסיין ומהיותם מנהיגים תי נבחרים שמחוץ לריכות ה־ שתינאי העקרי, אשר יש לו סי־ לחשוש מאלימותם וקיצוניותם. שני מתריפה שאלת השתתפותם יחות גם בקרב המחבלים עצמם, אינם יכולים לדון עם ממשלה ם סועגים לרשתה.

יקר דעתנו בעת הדיונים צריכה עגו לאגדות ה„זכויות", יותר מ־ ור לעצם הקמתה של מדינה־ בה נוספת. עלינו להבין כי עם גה של פלשתין (לאחר החזרת שחים, אם בכלל), תפתרנה שתי יות היסוד של הקונפליקט הנוך וק הקשר ביניהן. סביר שמדינה ב תשכתנה להשתחרר מעול ה־ סרופסות המכבידה, ואילו הארנ־ סים הדיבוניים של הפלשתינאים יבם לשיתוף פעולה כלכלי עם ראל, בדומה למציאות בה אנו ם כיום. החשש מפני ערורים ר סווה מתבדק אך מוגזם. המח־ ה כי פגיעה בישובי הספר ה־ ודים עדיפה על הפגעת ישובים רים מבלה מכל וכל, אך אין הכל. מדינה פלשתינית עצמאית ויה להיות כתובה ברורה להגר־ ת מהתייבות, בעוד שמכסים ה־

אידיאולוגי־כלכלי של פעולות ה־ מחבלים ישמש.

מחדלים הסברתיים

מחדלי הסברתנו מזה 26 שנים אישרו את צווח התביעה המקורית ל„הכרה בזכויות הפליטים" ל„החזרת הזכויות הלגיטימיות של העם ה־ פלשתינאי". ההבדל הוא רב. בעוד שהדרישה הראשונה התבססה ב־ עקרה על היסוד האנושי מדגישה ההכרה השניה את היסוד המדיני, הטומן בחובו מלכודת. מדבריו ב־ ראיון הטלביזיה של הנשיא הסורי השבוע — השתמע כאילו בשמשת ישראל ארץ הגירה ליהודי אירופה ואמריקה, המתמשים בה את נתוניהם האישיות. נראה שהקצין דיבר בכנות, אך בקור ידיעותיו המעסמם לקלי־ שאות הבוזרות של פלוגה הבעת, המעידות על היכרך פוליטי מכוון (שבויין בדבריו אף הוא). התעמולה הערבית „שכוחה" כי אחוז נכבד ב־ יותר מאוכלוסיית ישראל הינו מה שמכונים בחוסר דיוק רב בשם „עולי הארצות המזרח".

יותכן כי מבחינה סמנטית טהורה אין לראות ביהודי מדינות ערב פ־ ליטי הרב כהלכתם, אך הצגת ה־ פלשתינאים כשאלה תוצאת לאמה הערופה גם הוא. מרבית בני „עדות המזרח" יצאו את ארצותיהם עקב התנכלויות מצד השלטונות, שאף ירשו את נכסיהם, בעוד שהפלשתי־ נאים נמלטו מארץ ישראל בגלל פ־ חדם העמוק מפני נקמת המנצחים היהודים. הסיבות לפחדיהם המוג־ זמים היו הכרזתם בחומרת כוונותיהם ותוקפנותם שהגיעה לא פעם לדרגה ברברית קיצונית. השלכת תגובתם שלהם למעשים דומים מצדנו. העוב־ דה כי התהליך האחד ארע בעתות מלחמה ואילו התהליך האחר הת־ רחש מיד לאחריה אינו מעלה או מוריד דבר. המציאות היא כי ערביי ישראל נהנים כיום משקט ורווחה כלכלית, בעוד שלילת יהודית מ־ דינות ערב נרדפת, נעשקת, מתעבה, נרצחת ונאנסת ע"י ממשלותיהם. כל או כך ברור כי בעיית הפליטים אינה נחלתו של אחד הצדדים בלבד, וזכויותיהם. הינה מתבהגן ה־ זהה של ישראל ומדינות ערב גם יחד.

על הסברתנו להעמיד דברים על דיוקם. המובחתי ולהבהיר דרישות מעורפלות מתוך התייחסות הסטורית. עצה, משום לנו שר מיוחד לכך מוהר לנו לדרוש כי יעסוק את פעו־ לת משרדו תוך הדגשה ליעד האחד של קיום שיחות השלום ותוצאותיהן. יוסבר לכל ובכל האמצעים האפ־ שריים, כי ראשית האלימות הערבית כנגד הישוב היהודי בא"י הקדימה בהרבה את שנת 1948, כי תל חי חברון הקדימו את דיר־יאסין, כי מלחמת העצמאות החלה בפלישת ארצות ערב ולא להפך, כי הפלש־ תינאים ברחו מחלקי א"י לא לפני שנטלו חלק בלתי מבוטל במלחמה, כי הבריחה לא נבעה מהברחה, כי עולינו מארצות ערב לא יצאו משם ביד רמה, כי הפגיעות הדתיות הללו עם הקמת מסגד הסלע על בית מק־ דשנו ובאי כיבוד זכותנו לשפה את תפילתנו על אבני הכותל המערבי ולא ע"י תקיעת שופר בהר הבית ולבסוף כי הקול היהודי באזור ש־ קרא על כה לשלום היה קולה ה־ בודד. הצרוד של ישראל.

משום כך יאמר: דיון בשאלת ה־ גבולות — כן. דיון בשאלת זכויות הפליטים — כן. אך ב„החזרת ה־ זכויות הלגיטימיות של העם הפלש־ תינאי" נתילם מכל וכל.

יומן ניו־יורק

גילויים חדשים על עזרת ניקסון לישראל

מאת ד"ר הלל זיידמן, סופר „הצופה" בארה"ב

ככל שמתרבות האשמות נגד ניקסון, וככל שמתגברות הסכנות של הדחתו, — וכפי ש„מת־ בזאים" יודעי דבר — רחוקים אנו עדיין מסוף הגלויים של שערוריית, — כך מתגלה יותר התפקיד שמלא הנשיא במלחמת יום הכפורים לטובתה של ישראל. ספרם של האחים מרווין וברנרד קאלב, שפרק מתוכו פורסם במוסף ה־ שבועי של ה„ניו יורק טיימס" (מיום 23 ביוני) מגלה אילו כוחות עיניים עצומים פעלו נגדינו באותם הימים הגורליים!

זה לא עניין להיסטוריה בלבד. בקשר עם ביקורו של שר ההגנה שמעון פרס נתעוררה השאלה עד כמה מוכנים אישים בכירים לבצע את ההר־ ראות הכלליות של הנשיא ניקסון, — בדייקנות ובעין יפה. הנסיון, לא רק של מלחמת יום הכפורים, אלא גם משנים עברו מלמד שקיים מרחק בין כוונות הכללית של הבית הלבן לבין הגשמתה ע"י ראשי המשרדים, שבידיהם לבצע מדיניות זו.

הקהל היהודי מהיחס ביותר אמון לנשיא מאשר לד"ר קיסינג'ר. כמה טעמים לדבר. אגב, החשדות נתאמתו בחלקם ע"י ספרם החדש של האחים קאלב, וע"י מקורות אחרים.

אם מתחילה קבל הקהל היהודי, אמנם תוך ספקות, הסברם של דוברי ממשלת ישראל, בדבר ההסכם הצבאי עם מצרים, — כיום מכרסמים בלב החששות ביתר עוז, נוכח הצהרותיו ואיומיו של סאדאת נגד ישראל, כנראה בשל העידוד מהידידות החדשה של ארה"ב ונכונותה לספק לו אטום.

למען יהודי בריה"מ

ואשר ליהודים בבריה"מ, עם כל תנוחצות לעמוד באומץ על זכויותיהם לצאת ארץ זו, ולת־ מוך בעמדתו של הסינטור ג'קסון, יש גם לזכור שאף נשיא ארה"ב לא גילה עניין בפעולות למען יהודים כמו הנשיא ניקסון. עוד לפני שנתיים, כאשר בקרה אצלו משלחת של מנהיגים יהודיים עם הרב הרשל שכטר, מקס פישר וד"ר ה. ווקס־ לר, הם התרשמו מההתמסרות בבעיות יהודי רוסיה וגם מצעדיו הממשיים למענם עוד מלפני שנים בוויכוח הנודע עם ברז'נייב בשאלת היהודים בבריה"מ.

אולם קורת רוח הכללית מכנה צעדים של מוסקוה ואי־אמון במדיניותה מצטרפים לאווירת התמורות שחדרה לשכבות רחבות של הצבור. גם ההולשת היוקרה של הנשיא בעקבות הסרעיים, האכזבה מההסכם המסחרי שנחתם לפני שנה, העבודה המששת של הצבור האמריקאי האמנם יפעל ניקסון כראוי להצלת יהודי בריה"מ.

כתוצאה מכל זה הצבור היהודי נעשה ער ופעיל ותקיף בדרישותיו בדבר יהודי רוסיה. מכאן ה־ פעולות המאומצות בשטח זה.

בורם זה מתבלט הסינטור ג'קסון כמנהיג בעל שיעור קומה בראש תנועת מחאה נגד תעלוליה של בריה"מ. מהוויכוח האחרון בינו לבין ד"ר קיסינג'ר בדיון הסכם סחר עם מוסקוה, למדים שיש לעמוד על המשמר לבל יהיו ויתורים לסו־ כנו של הקרמלין.

אחרי ועידת הסתדרות הרבנים

הרבנים שחזרו מועידת ההסתדרות הרבנים במיאמי ביץ', — כאלו רוח חדשה החייתה אותם. הם מדברים על תקופה חדשה, לא רק בארגון רבני זה, אלא בצבור היהודי בכללו. כי יש להזכיר שחברי הסתדרות הרבנים אינם רק רבנים בבתי־כנסת, המכונים קהלות, „קונגרגיישנס", (לא תמיד בהצדקה, בהתחשב עם אופיין של הקהלות באירופה). הם גם הנספים משרות חשובות בחיים הדתיים והחברותיים, ובמיוחד בשדה החנוך.

אחדים מהם אף עומדים בראש מוסדות חנו־ כיים גדולים, — להזכיר רק מחלקות בישיבה אוניברסיטה, „טורו" קולג', ראשי מחלקות ללמודי יהדות באוניברסיטאות, פרופסורים, מנהלי ביה"ס יסודיים תיכונים וסמינרים הפועלים בארגון „תורה ומסורה" וכיו"ב. אלה מהווים כח עצום, שיש בידו לעצב את דמותו של הנוער והחברי הסתדרות הרבנים הם היהודים בין הרבנים שיש להם קשר עם נוער אוניברסיטאי המקיף רוב מנין של הנוער היהודי בארה"ב.

מצד הימין משמיעים לפעמים בקורת על הס־ תדרות הרבנים, תוך התעלמות מן הבעיות הקו־ שים שרבנים אלה, ואלה בלבד, עומדים לפניהם. הגאון הרב יוסף דוב סולובייצ'יק, שמצההו פרוי־ שה על הארץ כולה, ואינו מסתגר במטרופולין של ניו יורק — ואשר רוב חברי ההסתדרות הרבנים הם תלמידיו — עמד על תפקידם של אלה. הוא הזכיר שפעמים רבות עומדים הרבנים במקומות נדחים, מבודדים מול נחשול עם הארצה מדהימה והתבוללות האוכלת בהמוני עם, ולפעמים גם עומדים בנסיונות קשים, תוך מסירות רבה לתפקידיהם.

מבודדים ואמיצים על המשמר

זה נכון בייחוד בערים ועיירות מחוץ לנ־ יורק הסביבה, בהם אין חיים יהודיים תוססים, וגם אין חנוך יהודי ראוי לשמו. על שכמו של הרב עומס כבד, שלפעמים קשה כנשוא.

לכן, העיר הגרי"ד סולובייצ'יק, אין לקפח זכותם של אלה הרבנים הלוחמים הבודדים במעו־ זים מוקפים של גלי טמיעה, ואין להתעלם מהישגיהם הבלתי־מבוסים, בייחוד נוכח הנסי־ בות והתנאים הקשים.

הנשיא החדש הרב שרגא שיינפלד מודע הן לקשיים והן לסיכויים, לפניהם עומדת הנהלתו החדשה, והוא נגש עתה לגייס את האמצעים כדי להתגבר על הקשיים ולנצל את הסכויים.

אחד התפקידים שהציב לעצמו: לגשר על ה־ צודים ולאחות את הקרעים בין פלגי היהדות יהודית על מנת לגייס את הצבור הדתי כולו למשיכות העומדות לפניו בשעה זו, הן באמריקה הן בישראל.

יש לציין שהסתדרות הרבנים עצמה פעלה בכוון זה מכבר. היא מגעת את עצמה כמחלוקת, — ולא מלתא זוטרתא היא, היות ולא פעם היא מהווה מטרה לחיצי בקורת. היא מבליגה ואינה עונה על התקפות, כאילו אמצה לעצמה את הסיסמא של המתהפכים הצרפתיים, אבל בכוון הפוך: „אין אויבים מימין".

הנשיא החדש מסוגל במיוחד לא בלבד להמ־ שיך בקו זה, אלא גם לגשר על פני הנגודים, כאמור, ולהגיע לשתוף פעולה בשטחים חיוניים ליהדות ארה"ב עם ישיבות יבניות, ראשיהן ומוריהן, הפעילים גם בחיים הצבוריים הכלליים, ושהשפעתם הולכת וגדלה עם התרבות הישיבות והתרבות מספר תניכיהן. הרב שיינפלד מתכונן לפעולה מאומצת בשטח זה ומגבאים לו הצלחה.

וכוח מחודש עם הריפורמים והשמרנים

בינתיים פרץ בעקבות הועידה ויכוח בין הס־ תדרות הרבנים לבין ארגוני הרביים השמרניים הריפורמים. הנשיא לשעבר הרב לואי (אליעזר) ברנשטיין האשים את אלה שאיימו שבאם יתוקן חוק השבות בתקון „גיור כהלכה", אז רבים מבין חבריהם לא יתמכו במגביות למען ישראל. הרב ברנשטיין הגדיר זאת כסחיטה. מנהיגי השמ־ רנים והריפורמים הכחישו שאיימו בסחיטה, באמרם שהם רק „חזו" תגובה כזו מצד חבריהם. אולם בנוסח הדברים שנשלחו בשעתם להה"מ קל לראות רמז לא כל כך דק של איום...

צירלס אנגוף, מקומו בצבור — לבקורו בארץ

בעונה זו הינו רגילים לדרישית של כל מיני שליחים, ביחוד אלה המכנים עצמם, או שאחרים מכנים אותם אינטלקטואלים יהודיים, אם כי ברובם ידיעותיהם ביהדות קלושות. ביחוד הצטיין בכך ה„קונגרס האמריקאי היהודי" ב„דיאלו־ גים קיציים בישראל.

שונה כאלה הוא בקורו של צירלס אנגוף, הסופר היהודי האמריקאי, העומד להופיע בישר־ ראל ביוזמת מיניסטריון החוץ בוואשינגטון במס־ גרת פעולות תרבותיות. ראשית משום שסופר זה נתבדל מעמיתיו בזה שכתאר הבונה של יהודים אמריקאיים כמו שהם. הוא כמעט היחיד הרואה המעלה שביבי אור שישנם אף ביהודים פשו־ טים. ספריו מהווים מעין „סנגור" על יהודי אמרי־ קה, בנגוד לסופרים אחרים, אבל הוא נותן לנו תמונה שלימה וגם האור של תקופה.

מן הדין שהקהל הישראלי יוכיח יותר ענין בסופר, ואת יכירו, אולי בפעם הראשונה, את היהודי האמריקאי, כולל האינטלקטואליב. ב־ מהותם ואופיים האמיתיים.

התחזור המפד"ל לממשלה?

מאת יונה כהן

פרס להתנגדיה המיכבכים של ה־ מפד"ל, ושאלה שדרך המפד"ל היא להב „מוכרת עוון". הסבורים שמפ־ לגה זו „אינה בסגולה להחזיק מעמד מחוץ לממשלה", הרי הציבור נוכח לדעה שבאין בסיס מיניבלי משותף, נשארת המפד"ל „בחוץ".

כך היה בשנת פולמוס סביב ה־ חינוך הדתי בהנהגות העולים החדשים ובצבגרויה, כך היה בשנת פולמוס „מיהו יהודי" בכל גלגוליו וכך המצב עתה כאשר הזקה עלינו כמצווה ה־ רבנות.

*

נאמר גלויות: המצב כרגע הוא ב„הפה שאסר הוא הפה שיתיר", אם אמנם יהיה ויבהיר שבהצעה כזו ואומרת כי „יוכר רק גיור שנעשה לפי המסורת המקובלת בישראל ב־ דורי דורות" יש ביטוי פתרון הבעיה בתנאים הנתונים, הרי יווצר בסיס שיאפשר למפד"ל להצטרף לממשלה. מדובר, כמובן, בכך שלאחר תקופה מסויימת היום סיעת המפד"ל הצעה החק בנוסח הנ"ל, וחברי מפלגת „העבודה" יצביעו בעדה ויסייעו ב־ הכבחת הרוב הדרוש לקבלתה.

האמת ניתנה להאמר שגם בכניסת המפד"ל לממשלה, אם אמנם יווצרו התנאים הדרושים לכך בשבועות ה־ קרובים, לא יהיה בזה אלא פתרון ארעי, שיאפשר פעילות סדירה יותר של הממשלה והיערכותה לקראת ה־ מיבחנים הקשים שבפניה. בעתיד ה־ קרוב העבוד המדינה בפני להציב, נמרציב או מתוכים. ל„שלב שני" על מו"מ מדיני שסימו צריך כאילו להיות. כהגדרתו הפחות מוצלחת של רה"מ רבין, מהן „פיסה טריטוריה־ תמורה „פיסת שלום". במלים אחרות וברורות יותר: ויתור בכשר נוסף על שטחים (הדרושים, לפחות לבט־ חוננו), תמורת הבטחות נוספות על גבי הנייר...

*

קושי גדול שבעתיים הוא שהשלב הבא במו"מ כסובך ומורכב פי כמה מהשלב הקודם. בעוד אנו מבינים נבונות לשלב כבי של מו"מ עם מצרים, אומרים לנו ידידינו וידידינו: כן, אבל גם עם ירדן. ויש מוסיפים מפה לאוזן: לא רק עם ירדן אלא גם עם „אישים פלשתינאים"...

לשולחנות כאלה של מו"מ אין לבוא בממשלה בעלת „משענת קנה רצוץ", משענת של תצוגה קיקיונית כר"ך ומוקד היתכנעות כופגנת של רק"ח... לא על הצד המספרי בלבד מדובר, אלא על קומה רוחנית־יהודית נמוכה, מתגברת ורחוקה ביהדות אמת. הוגים, סיפוה ובנות סיפוה שהאו"ם והפלשתינאים קובעים אם והיכן יש להם „זכויות היסטוריות" בארץ הזאת. לסיעה אלה הארץ כולה פתוחה למקא ומתן, שכן ב־ כולה יש — לעניות דעתם — ל־ פלשתינאים „זכויות לגיטימיות".

ודאי, יש מקום „העזה". אם לכתוב בלשון המעטה, מצד „המערך" ללכת עם כאלה בדרך המדינית—בטחונית הקשה שבפניו. ואילו בשיטה „תמות נפשי עם פלשתים" (ותומכי הגישה של הפלשתינאים) הלכנו. היו ראשי המפד"ל צריכים לומר לעצמם ולזו־ לתם: אחת דתכם — להפיל את הממשלה הזאת. אולם, כיוון שה־ מדינה יקרה מדי לכולנו, והציבור הדתי־הלאומי שבבנייניה של המדינה הוא עוסק מזה עשרות רבות של שנים, אין להפקירה להללו. שהמגל באו ועל המפה הציבורית לא ידעני מקומם. המערך, בלהיטותו להחזיק בהגה השלטון, לא היה ברחן בשות־ פים (האקטיביים והפאסיביים) להב־ טחת רוב זעום לשלטונו. רק בתוך גישה של אחריות לאומית אין ה־ מפד"ל מתרכז בעלילות „הפלת ה־ ממשלה" יהי מה. דבר זה ראוי לעשותו בשבים כתיקונו.

*

ככל שלא ייחצב הדבר ביהדה והרי גאוזה פרטית שלילית היא, לא כן הכרה עצמית של ציבור), הרי המפד"ל בממשלה מהווה תוספת ממד רוחני שהממשלה הצטן זקוקים לה יותר מכל זמן אחר הדרושה לנו עתה ממשלה שמרכזת בתוכה ציבור בעל ערכים רוחניים—יהודיים, בעל אמונה כנה ואיתנה ביי־עודים הלאו־ מיים וביהודה של האומה. ציבור ש־ שורשים עמוקים לו בתרבותה וב־ אדמתה של ישראל, ומוכן למסור את נפשו לקיומם ולשמירה על הרצופות ההיסטורית של הקשר התרבות וה־ הגיאוגרפי של ישראל לארצו ול־ תורתו. שותפות המערך עם הנגעות ערטילאיות, נטולות שרשים, נעדרי מסורת ותשתית לאומית, רחוקים כי ידיעה תורה וקיום מצוותיה, בשעה שהמדינה נאבקת על קיומה, ובשעה שהמערך עצמו נאבק עם חסרי תודעה יהודית בחוגי נוער רחבים שבקרבו, מיעגת חמור הוא. אויבינו, הדוגלים ב„מדינה חילונית־פלשתינית", מס־ תייעים ביהודים נעדרי פרצוף יהודי־ רוחני. והנוער החילוני תוהה ונבוך, האומנם „כובשים" אנחנו ארץ לא לנו? ומי יספר לו אחרת?

מי יזכיר ויבהיר לנוער היהודי בארץ ובחו"ל שלגיונות זרים הם שפלשו וכבשו בכוח הזרוע את שטחי יהודה ושומרון השייכים לארץ יש־ ראל? שהרי אם ניתן לאו"ם או לשליטי ערב לקבוע היכן היא ארצם ומולדתם של בני האומה היהודית, שעיקר יניקתה היא מהארץ הזאת ורק בה ניתן לחיות כעם ריבוני. מפני מה לא יזרוהו גם מיפו, גם מכפר שמריהו וגם מירושלים? מי יזכיר ויבהיר לנוער היהודי בארץ ובחו"ל מה חיוני הוא הקשר שבין העם, התורה והארץ הזאת?

*

הממשלה הנוכחית אין בכוחה ל־ הזכיר ולהדגיש יסודות ועקרונות דתיים־לאומיים, שבלעדיהם אין כאן אלא „כתם מדיני", שגם גויים „המיכים" יש ושואלים את עצמם אם אמנם כדאי המאמץ וכדאים כל ה־ קרבנות לחזקה, לבססה ולהרחיבה, אם „עוד מדינה במזרח התיכון" מוקמת כאן. למה לא יסתפקו בגבו־ לות 1947?...

לעת כזאת זקוקה הממשלה בישראל לממד רוחני כזה שהמפד"ל מייצגת אותו. פעמים בדרך פחות טובה ו־ פעמים בדרך יותר טובה.

אולם, כאמור, גם אם ייפתח מו"מ רציני ויסתיים בחיוב ותימצא הדרך להצטרפות המפד"ל לממשלה, אין זה אלא חיזוקה של הממשלה לקראת ההתמודדות עם הבעיות המדיניות— בטחוניות. ארה"ב גם היא יודעת מידת יציבותו של רבין כראש ממ־ שלה ומעמדה של הממשלה במדינה, מכאן הגישה של לחץ מתון ובלתי מורגש כביכול להתחיל ישראליים נוספים בחודשים אלה.

*

מהתפכות הממשלה בפני הצורך להחליט במה היא באה אל שולחן המו"מ הנוסף, בייחוד בכל הקשור לשטחים ביהודה ושומרון, ייקרא העם לבחירות חדשות, בהן יצטרך ל־ הכריע איזו היא המפלגה שדובריה ותכניותיה מדברים ללבו. רק השלטון שיקום לאחר הבחירות לכנסת הבאה, התשיעית, רשאי יהיה לדבר בשם העם והחי"ב את הדור. ואולי אף את הדורות הבאים, בקביעת קווים ר־ עבודות גיאוגרפיות חדשות בארץ.

עם זאת, כשיגלה המערך נכונות לסלק את המכשול בתחום הילכי גיור, בדרך שהרבנים יסכימו עליה את ידם, יש אולי מקום שהמפד"ל תבחון מחדש עמדתה בשאלת הצטר־ פותה לממשלה.

יחד עם זאת, כמעט ברור שהממ־ שלה שתקום לאחר הבחירות הבאות לכנסת ש־יקבעו עם הצורך בהכרעות מדיניות—בטחוניות, תהיה ממשלת אחדות לאומית.

מבצע הוזלה
של דגי בקלה־אטלנטיק
בחודש יולי

עד סוף חודש יולי יערך מבצע הוזלה
מיוחד של דגי בקלה — אטלנטיק

לרשותך
* בקלה צעיר
* בקלה פרוס במגשים
* קינג מקולף במגשים
* בקלה „ענק"

בכל הסופרמרקטים
והצרכניות:

בירושלים • בתל־אביב • בגוש דן והדרום • באיזור חיפה רבתי • בנצרת • בעפולה • בצרכנות „זבולון" • במפרץ חיפה • בעכו • בנהריה • בכל סניפי השקים בארץ • בכל חנויות השופרסל • ובחנויות הדגים המובחרות.

בקלה לכוח ולבריאות

הכירסום בחופים פוגע בציבור

מאת יהודה עוריאלי

עידן התיעוש והתאוצה לאיכות הסביבה, אינם מטרידים בדרך כלל את „האזרח הקטן". הוא איננו מודע לזיהומים ולהרס אוצרות הטבע, הרחוקים מד' אמותיו. ולכן רוב תושבי ישראל אינם מודעים גם לכירסום בחופים. ההורס את הנופים לחוף הימים, מזהם ומאיים על בריאות האוכלוסיה. דווקא במדינת ישראל, השוכנת לחוף ימים ארוכים ויכולה להנות מהם, לא רק כמאגר למזון בתחום החקלאות הימית, גם כאוצר נופש ובילוי לשיטות התיירות — דווקא כאן מפגר המחקר האוקיאנוגראפי בגלל מחסור ...בתקציבים.

המכון לחקר ימים ואגמים, שנוסד כחברה מחקר ממשלתית, הוקמה ב־ שנת 1968, בהתאם להמלצות ועדת קצ'לסקי, ומועלת בחסות המינהל ל־ חקר אוצרות הטבע של משרדי ה־ ממשלה. בשנת הכספים 1974/75 מס־ תכם תקציב החברה ב־5.5 מיליון ל"י, שקרוב למחציתו הכנסות ממח־ קרים, מענקים ועבודות עצמיות. ב־ תקציב זעום זה, מבצעת החברה שו־ רה של מחקרים, עם סגל מצומצם של 90 איש. מהם 50 העוסקים ישירות במחקר, 10 צוותי ספינות, מינהלה ושירותים.

לפנינו משימות גדולות, אומר לנו מנכ"ל החברה לחקר ימים ואגמים אלוף (במיל.) יוחאי בן נון. בתחום האוקיאנוגרפיה הפיסקלית, חקר זיהום הים והדרכים למניעתו, חקלאות ימית, גיאולוגיה ימית וחקר הבריכה.

החופים נסוגים לאחור

והי ידיעה רעה וגדולה מני ים — ובגלל מחסור בחוקרים בכירים ומנוסים, שיעסקו. כרוך בהוצאות גבוהות, מתקשה החברה הישראלית להדביק את הבריכים. כדי לבלום את הרס החופים, החברה חולה ב־ מחקר רב־שנתי של משטר הגלים לאורך החופים, השפעתם על הרס המצוקים והסעת החולות. למחקר נודעת חשיבות מרובה לגבי הקמת מיבנים בחוף הים, כמו מעגנים, שוברים, מוצאי ביוב וכדומה. המ־ חופים מלכודות חול ומונעים סחף בחלקים של החוף, כמו בנתניה, ה־ נמצאים במצב של הרס ונסיגה. ה־ חופים נסוגים לאחור — ועתה מג־ עה, שאין למנוע אלא בחוק, שאי־ ננו קיים.

קיימת וועדה למימי חופים. הכ־ שוהפת למשרדי החקלאות והפנים. היא נמצאת תחת לחץ מתמיד של גו־ פים שונים, כמו חברת החשמל, ה־ מקימה את תחנות הכח ובריכות הקי־ רור בחופים וגורמת להריסתם. אי אפשר לתקן את עיוותי העבר ההר־ צעו כמה פתרונות לעתיד. כמו בניית תחנה בעומק החוף והוצאת צינור לים, כדי לינוק מי קירור. פתרון זה נוגע לעתיד הקמתן של תחנות הכח הגרעיניות.

לחברה לחקר הימים והאגמים אין „שיניים חוקיות", מציין בן־נון. אבל, אנו משתדלים ללמוד את הנושאים ולשכנע את המשרדים הממשלתיים בסיכונים שהם יהיו אחראים להם.

ישראל שוכנת בקצה הביוב של הים התיכון

זיהום הים איננו פחות חמור ד־ מסוכן. ישראל שוכנת בקצה הביוב של האגן המזרחי בים התיכון וכל הזיהום זורם לחופיה. הזיהום זורם בסמלולי דרסטוריים וגם ממפעלים בתוך המדינה. הנחלים, הצריכים ב־ דרך הטבע להורים בים וכים וזה־ הורים, כדי להשיב את נפש התוש־ בים, הפכו לתעלות ביוב מופשות בלכלוך ומעלות צחנה. כמו הירקון, נחל הדרה, הקישון ועוד. בשלב זה מתכננים שני מוצאי־ביוב גדולים לעומק הים, בתל אביב ובנתניה. החברה לחקר הימים, בהמצאה בש־ לבי היערכות לחקר הנושאים הללו, בשלב זה מבוצעים שלושה סקרים: בדיקה ההרכב הכימי של גושי הזפת המתרכזים בחופי הרחצה, כדי לבדוק מקורם; הסקר השני עוסק בריכוזי מתכות רעילות הנפלטות מהתעשייה ומגיעות אל הים. הריכוזים נבדקים במי נחלים, במי הים, על קרקעיתו ובין החי והצומח בים; סקר שלישי ערוך בהשפעת הביוב התעשייתי על תפוצת בעלי־החיים בימים.

לקבלה משני מיליון תושבים מצ־ טופפים לאורך החופים של ישראל, הנמשכים בין ראש־הנקרה עד רפיח, במרחק של 225 ק"מ. ובדרכי עבר יש־ ראל שונים ושונות בריעות החוף: צריכים לפתח קיים ותיירות. להקים נמלים ומסופי דלק, תחנות כח בצד איזורי מגורים ומפלטי פסולת. כדי למצוא את האיזון בין הצרכים ה־ מגוונים הללו, יש להכיר את הכו־ חות המשפיעים בטבע ותהליכיו ה־ מתוליים הבודרה, שאין להחזירם, ב־ חוף הים.

מזון מן הים

הים יכול לשמש גם מקור בלתי־ נדלה לתזונה כלכליות. החברה ל־ חקר ימים מיוחה את נושא החק־ לאות הימית. גידולים מבוקרים של בעלי חיים ימיים, יכולים להיות מפ־ תח לפיתוחם של שטחים נרחבים בחופים צחיחים שבהם, חקלאות קונבנציונאלית לא תיכון ולא תת־ קיים. מדעני החברה עורכים עתה ניסויים ומחקרים בגידול דגים ב־ מעבדה לביולוגיה ימית באילת, ב־ צורה אינטנסיבית ובתנאי צפיפות. הצלחות המחקרים הללו יכולות ל־ חוות פתח לפיתוח ישובים חדשים, המבוססים על חקלאות ימית לאורך חופי ים־סוף.

סקר חדש לתיפושי נפט

בשיתוף עם המכון הגיאולוגי מב־ צעים עתה סקר סייסמי נרחב של קרקעית הים התיכון. לרדע מגלה של ישראל. דליים אוצרות הנפט ב־ שטחה ובים הקרוב לחופים. לכן, הוחלט לערוך סקר חדש בבים ה־ עמוקים של הים, אחרי שנתברר כי המבוססים על חקלאות יבית לאורך לחקר ימים רוכשת ציוד חדיש ל־ הרחבת הסקרים, כדי לאמת את הר־ צאות המחקרים בביבבים גיאולוגים בבסיחי נפט, כעבר למדף היבשה. נתגלו שם מיבנים קרקעיים סיפוסיים לשכבות המקובלות עם מקורות נפט במרחק לא גדול יחסית מההוף. עדיין אין רגילים להפיק נפט בעמקים כאלה. אבל עם שכלול טיכות ה־ עבודה, יש סיכוי לעמקים אלה, תוך שנתיים—שלוש, לכבוא גם שם את הנוזל השחור היקר כל כך לאנו־ שות. ולישראל.

אחד מאוצרות הטבע החיוניים ל־ מדינה, הוא הכנרת. באיכות מימיה, תלוי צהיד המוביל־הארצי, והסביבה הקרובה של הימה. בשיתוף עם הב־ רה „מקורות" מבצעת החברה לחקר ימים ואגמים, מחקר שוטף על איכות מי הכינרת. שינויים רבים חלו בימה בשלושים השנים האחרונות ובאגן ההיקוות, העלולים לגרום לדרדור איכותם של המים. בשורה של מח־ קרים פיסיקליים, כימיים ביולוגיים וגיאולוגיים מנסים להבין את ההלי־ כי הטבע המתרחשים בה. המחקרים ישמשו בסיס לנוהגים המבצעים פעו־ לות העדסיה וההתיישבותית באיזור לכלכל את מעשיהם ותכניותיהם ב־ תבונה, כדי שלא לפגוע בכנרת. שי־ ההה והגיה ולא ההפך להלום.

כה האדם הכלים המדעיים העומ־ דים לרשותו אינם מספיקים למלא את התפקיד המחקרי הנרחב בתחום החופים והימים, אומר יוחאי בן־נון. לכרתנו להגיע להיקף ראוי לשמו. עם נוג צוברים, ולרכו מנהיגות מדעית. החוקר הוכי איננו בקבוע „יהודי", והרים מוכהיב לדבר, ש־ יהיו מוכנים לבוא לישראל ולהסיק בניחיה, האוצרים בגבולותיהם עו־ שר רב לבעליהם. במרחב הימי הגו־ בל לחופי ישראל, יכול כל המעוניין לפעול ולזכות מן המחקר. גם בתוך הארצות השכנות, השוכנות לחופי אותו הים. ולכן, ככל שישראל תז־ דרז ותעמיד את האמצעים המתאי־ מים לרשותו של המכון לחקר הימים, כן ירווח מהר יותר למדינה ולתוש־

תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ז

בעריכת הלשונאי הלל הרשושנים

תשבץ זה ערוך לפי כתיב הדקדוק — כתיב חסר * את הפתרון יש לכתוב בכתב קריא ולשלוח עד ליום ו' הבא, לפי הכתובת: „הלל הרשושנים", תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ז, ת. ד. 2045, תל אביב * חמישה פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה * את מעטפת הפתרון יש לבייל בבול בן 25 אגורות * הפרסים ישלחו בהקדם * התאזרו בסבלנות!

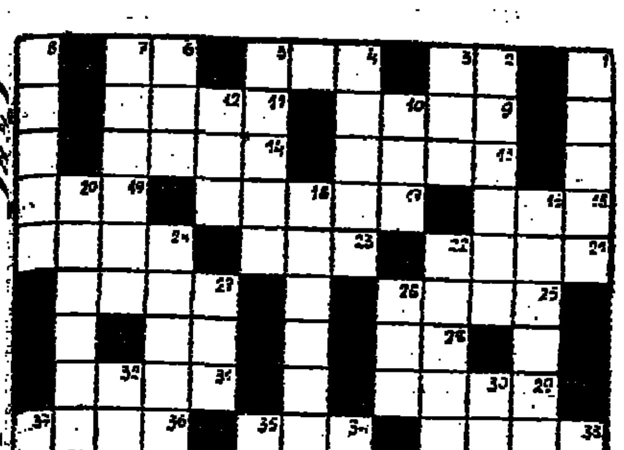

במאוזן — מימין לשמאל: 2) שלל 4) אבן מאבני החושן 6) נמטר 9) מלך־יהודה 11) הגר בגוף האדם כהלב נתון בו 13) מכתב 14) ספרו המודע של הרבי מלובביץ' הזקן 15) התום־שבת 17) רפואה 19) מקור מים חיים 21) נמהר, חפוז 23) אוצר של תבואות 24) שיטה 25) שקע רחב בין הרים 27) כלי־עץ ללישת הבצק; מעארה 28) נהר בר־איטליה 28א' — חסר הביטוי) מידה־ גדולים עתיקה 29) אחד משלושה הבריר של אברהם העברי שישב ב־אלוני 31) חדר מתחת לבנין 33) העדה רישום קרקע או בית — ביטוי לדצי 34) בית־שוק לרגל 36) בחודש זה חלים ימי הפטירה של ד"ר ב. ז. הרצל, חיים־נחמן ביאליק ואב דובוסובסקי 38) מטבע מקסיקני 39) בחוד, עירוי 41) סוף 42) חיבור חלקי מחכה שונים 44) סוס אציל־ אנגליה — ביטוי לעזר 46) שוק 47) כתוב מלא במקום חסר 48) מדינה ערבית מפולגה לשתים 49) עיר עתיקה בה רוצצה גולגלתו של אבימלך ע"י אשה 50) קטנת־קומה, גמדה.

במאונך — מלמעלה למטה: 1) בעל תוסס מתוס ושקרג 2) בעל „התמהיר" 3) בעל ואשתו 4) תירוץ 5) מוסיף להשתלם בלימודים 6) חודש נוצרי 7) שמו העברי של ה־רומן „אלטנוילנד" להרצל שתורגם בידי נחום סוקולוב 8) מיתקן ל־השקאת מים על הזרע 10) סבו של לוט 12) אשפר 16) צום החל בחודש זה 18) ד' ישמרנו! אל תהא כזאת! 20) שירת הבריכה של חיים־נחמן ביאליק 22) תבלין עשוי מכרכום 24) הקנה המחבר מן הריאה אל הגרון 26) שם־נוף 27) בחוד 30) שתי המטבעות התלויות משני צדי האוכף, בהן מבנים הרוכב את רגליו 32) מומחה בתמחיר 37) שוכר 39) צם 40) בור מוקף קירות אבן 43) מוט גבוה שדגל קשור אליו 45) בן־הנבדר.

פתרון תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ה

במאוזן — מימין לשמאל: 1) גהץ 4) ברוך הבא! 9) [illegible] 11) שט 12) לג 14) בדיל 15) [illegible] 16) הפל 18) גגיף (ירוס) 20) [illegible] 22) בן 23) דע 25) כהן 27) [illegible] 29) „אברם" (העברי) 32) קרב 35) רע 37) „שריד" 39) [illegible] 41) נפט 43) „עזרא" (הסופר) 44) וכוה 46) חף 47) גט 48) [illegible] 50) „גן־הדרור" 51) בבל.

במאונך — מלמעלה למטה: 1) גחלה 2) זג 3) [illegible] 6) [illegible] 7) „יש" 8) „השתף" 10) „צדיי" 13) גפן 15) [illegible] 17) לודר 19) גב 21) הדק 23) [illegible] 24) ראש 26) פרש 28) רצון 30) [illegible] 31) פרמא! (אסותא!) 33) [illegible] „ברכות" 36) על 38) נפח 39) [illegible] 40) „סנטר" 42) ספח 43) עלג 45) [illegible] חגב 47) גר 49) רק.

שמות הזוכים בהגרלה
5 פרסי הספרים — תשבץ „הצופה" מס' תתכ"ה:

1) שלמה אבא ואמי זקנתי, עמיהוד חוש 5/2, צפת.
2) דני הכהן, רח' ביאליק 8, קרית שמונה.
3) מרים קוסמן, רח' בלוך 40, תל אביב.
4) שבתי פירמלשטיין, רח' אוזרוב 26, עפולה.
5) חיים אדריבלגר, תופית.

שח־מט

בעריכת שלמה קנדלשיין

נסתיימה האולימפיאדה ה־21

ברית המועצות האלופה * ישראל במקום 17 * הפוליטיקה חזרה לשחקים — דרום אפריקה ורודזיה הורחקו מהמשחקים. תוניסיה לא הופיעה לשחק עם ישראל.

במשיה האחרונה שהיתה בעיר הנופש הצרפתית, נערכה האולימפיאדה ה־21 בשחמט, השתתפו בה 76 מדינות, אולם רק 74 מדינות בפועל, דרום אפריקה ורודזיה הוצאו מהמשחקים ולא יכלו להשתתף באולימפיאדה והאיגוד הבינ"ל השתמש ש־ישיבו בצורה ממש פי"א (הפדרציה הבינלאומית לשחמט), נימוק ההפעלה — הבסיס הגזעני הקיים בשתי מדינות אלו, לדברי יועצי ההלכה — רוב של 32 מדינות המורכב לאצילה פי"ב. הגוש הקומוניסטי ושפשפ אירופה. בלוי בוהה כבטבל. בשעת להיצ את פי"ד נרנה את דעתה בעת קבלת ההחלטה של העסייה מדינות על רקע גזענות, כי

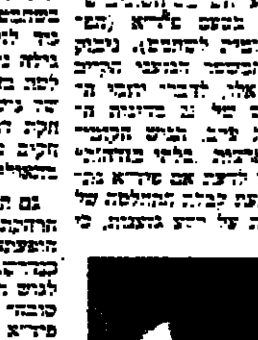

רדשקוביץ יצחק

לפחות בשתי מדינות בירוצות המפלגה — ברית המועצות וסוריה קיים משטר גזעני כלפי מיעוט אחד — היהודים.

עידוד רב בהחלטת פידא שאבה תוניסיה שלא הופיעה למשחקה עם ישראל בסיבוב האחרון, בניגוד של „מצב ליהנהבי" בין שתי המדינות ולא נענשה בהרחקה „אוטומטית" מהמשחקים כמתבקש לפי התקנון. באולימפיאדה זכתה לראשונה בתולדות משחקי אולימפיאדות השחמט, שורר בב להוכה המוכבב הפוליטי" בצורה בה בולטת שהניב על המשחקים עצמם. ההופעה הבולטת של שילוב „פוליטיקה וספורט" הלכה לבטאה (הבעית מדינות, ואי הופעה מדינה בנימוקים פוליטיים) היא שלושה באולימפיאדה ולא המשחקים הבצעגינים כשלעצמם. „הכבבה המשותפי" בשליטה זו הוא... ברית המועצות שליפה הזכב בשתי זירות הקרב „הלוח המשבצי" ו„הפוליטיקה הבינלאומית". תופעה חמורה זו מעמידה בספק רב את המכד שום האולימפיאדה.

„המחדל הפוליטי"

את „המחדל הפוליטי" של אולימפיאדה ניתן יש לייחס בראש ובראשונה לד"ר מאקס אייווה, נשיא פי"דא, להבטה המוכבבה הפוליטי, בגבורה היהודית לישראל היה אלוף העולם בשחמט בין השנים 1935—1937. ציפה היהודה נבעקדועים שבה תמליגולה נשיא הפדרציה אותה יד כגה לשם בוגרת הפוליטית בהוכבוץ להלוך של ג"ש גם המדינות אשר דרש הרחקת דרום אפריקה ורודזיה מהמשחקים באולימפיאדה — אותן ישראל בהסאולימפיאדה.

גם הצעה המתבקשת לפי התקנון של הרחקה תוניסיה מהמשחקים בגלל אי הופעתה לשחק עם ישראל לא נעשה בכדיה. נראה, כי ד"ר אייווה גבל לגוש הערבי—קומוניסטי שיהוה הוה סובבו שפז במירותו בהדש לנשיא פיד"א בתאסיפה הזזות להבחיכתם בו. דרך מסוכל של ד"ר אייווה ופידא בנושא „פוליטיקה ושחמט" שהו מעה בהסתן לגבי ישראל הבבידוה בלאו הכי בזירה הבינלאומית. אין ספק כי מצנה יאלה יפגה גם זה את היבור כלפי ישראל.

אגב, ברית המועצות הגלה כבר במעילה בזיון זה באולימפיאדת ניצה. בדיוני לנגרים פידא על קביעת אזורים גיאוגרפיים לבחור אלופות העולם ליהודים בשחמט — שענו הרוסים כי מדינה של ישראל אינה באירופה הקונגרס דוחה את ההצעה בנימוק כי ישראל נוטלת חלק פעיל באירועים ספורטיביים רשמיים באירופה והגבה עם הכדורסל.

בצוני לצד הביעוצי של אולימפיאדה ניצה היינו המשחקים עצמם.

לוח ראשון: ולדימיר ליברזון — 8 נק' מ־15 משחקים (53.3%).
לוח שני: יאיר קרידמן — 7 נק' מ־14 משחקים (50%).
לוח שלישי: משה צרניאק — 9 נק' מ־13 משחקים (69.2%).
לוח רביעי: שמעון כגן — 12 נק' מ־15 משחקים (80%).
לוח חמישי: יעקב בלייכן — 10 נק' מ־15 משחקים (66.6%).
לוח שישי: יצחק רדשקוביץ — 12 נק' מ־15 משחקים (80%).

חשיבותן של אולימפיאדות השחמט הן ראשית כל בהידוק קשרי ידידות ספורטיביים בין כל העמים, בכל רחבי תבל המוגלים בסיסמת הפידא: „משפחה אחת אנחנו!" לצערנו הרב החטיאה האולימפיאדה ה־21 בניצה מטרה זו. לגבי העתיד — ימים יגידו.

ממשחקי האולימפיאדה
(מוקדמות)

פירץ אופימצב

כגן (ישראל) — פירץ (צרפת)

[illegible]

כגן שמעון

שליטתה של ברית המועצות היא לא עודרין גם במסגרת קבוצתית. הנבחרת הרוסית שבשורותיה הופיעו שלושה אלופי עולם לשעבר (ספאסקי, פטרוסיאן וטל) ושני מועמדים לכתר העולמי כיום (קורצ'נוי, וקרפוב) כבשה את המקום הראשון עם 46 נק' בהפרש ב־8½ נק' מ' את יוגוסלביה 37½. ארה"ב 36 נק' וכו'. בשורות נבחרת ארה"ב בעיר אלוף העולם „בובי" פישר שכמה נסרבות במקרה קשור לבציא פי"דא על הרחקת דרום אפריקה ורודזיה מהמשחקים.

נבחרת ישראל הגיעה למקום ה־17 בדירוג הכללי, כאלופה גמר ב'.

הישג ו„כשלון" ישראלי

מיקומה של ישראל, המכובד כשלעצמו, טוב יותר מזה שהשגנו באולימפיאדת סקופיה — מקום 18 — שנערכה בשנת 1972 בבולגריה. עם זאת, יש לציין כי דווקא לאולימפיאדה ניצה 1974, יצאנו עם הנבחרת החזקה ביותר בתולדותינו, כשבשורותיה רב אמן בינלאומי — ליברזון וארבעה אמנים בינלאומיים. לפיכך היה עלינו להשיג בגמר א' ולהפגש מקום טוב יותר.

יותר על כן הישגו של ליברזון היה ירוד התחשב ביריביו שהיו נמוכים ממנו בדרג ובדרגה.

גם קרידמן שהוקן הלוח השני אכזב בהשוואה להופעותיו באולימפיאדות הקודמות.

המצטיינים בנבחרת ישראל היו: שמעון כגן שהוקן הלוח הרביעי, ויצחק רדשקוביץ שהוקן הלוח השישי שצברו: כל אחד 12 נק' מ־15 משחקים (80 אחוז). כמו כן נציין את יעקב בלייכן שהוקן הלוח החמישי שלא הפסיד אף משחק באולימפיאדה.

התוצאות האישיות של שחקני נבחרת ישראל, הינו:

מופעי שחמט ב„יריד המזרח" בתל אביב

בשבוע הבא יתקיימו במסגרת „יריד המזרח" בגני התערוכה בתל אביב מופעי שחמט בחסות חברת „אי. בי. אם" והאיגוד הישראלי לשחמט.

המופעים יכללו משחקים של „אדם מול המחשב", הדגמת משחקים בגהיים מאולימפיאדת ניצה ע"י שחמטאי הנבחרת ועוד. לצורך הדגמת המשחקים תרמה חברת „אי. בי. אם" לוח שחמט ענק של 64 מ"ר כ־64 משבצות לוח השחמט (כל משבצת מטר ברוחב). הקהל המבקר במופעים יוזמנו לקחת חלק פעיל בכופע אם במשחק נגד המחשב, משחק ראווה בינם לבין עצמם וכו'. להלן לוח מועדי המופעים (7—11.7.74): יום א' שעה — 17.30, יום ב' — שעה 20.00. יום ג' — שעה 17.30, יום ד' — שעה 20.00, יום ה' — שעה 17.30. הצבבים והמשתתפים מוזמנים.

„ואם לגבורות"

(סוף מעמוד 4)

קבוצים בנוש עצינן במלחמת הקוממיות.

בספר שלפנינו „ואם לגבורות", שהמערכת שלו מורכבת מאברהם אבן־שושה, אהרן בזיר א. ב. הברכן, המשורר ש. שלום והמעתוצאי אברהם אלחנני, כשליטים באמרי עיון ומחקר בשטחים שונים, מהם מאמרים מאלפים וחשובים ביותר, ביניהם כמה מאמרים אשר קשר להם עם ידועים. הבל שהמאמרים לא סודרו בסדרים בצורה עניינית, — דברי מחקר להוד, דברי עיון להוד, ראיונות להוד. המאמרים על ירושלים להוד, וכיוצא בכך, — אלא הודפסו לפי האלף־בית של המחברים, ונבטא הקורא „קופץ" בקריאתו בענין לענין ללא סדר. אבל אין תקלה קלה זו מורידה מערכו של הספר בכללו, שהוא אוצר בלום. ויצוינו לטוב גם הביאוגרפיות הקצרות והמצוינות של „בעלי השמחה" אשר לכבודם יצא הספר לאור, ראובן מס הליפאי ורעייתו חנה ה„יחיה, — רעייתו הנבראות בענין רב, — ורשימת הזכרון על דני מס ז"ל, שנכתבה בידי אחיו המהנדס יונתן מס. כן בצורפים לספר העתקי מכתבים, צלומים וכמה מציוריה של מרת חנה מס, מהם בצבעים.

כאמור, הוצאת־הספרים של ראובן מס מוציאה לאור ספרים טובים ודואגה גם לחיצוניותם הנאה, אבל דיבני סיבורי חיצוני יפה וטוב כמו הספר הזה, הוא שיא. ולוואי וישמש גם בזה דוגמא!

14 כרכי
האנציקלופדיה התלמודית

שהופיעו עד עתה
מכילים למעלה מ־1000 ערכים־עניינים, של אות א'־ח', בכל ספרי ההלכה: ברכות ותפילות, דיני ממונות, שופטים ומשפטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה, איסור והיתר, תקנות ומנהגים (ערכים ט"ו־ט"ז בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך — 38.- ל"י

ניתן להחליף כרך או הישן במהדורה חדשה ומשלמת — עם 70 עמודים חדשים, במחיר — 18.- ל"י. יש לפנות אל:

האנציקלופדיה התלמודית, ביתיזון, ירושלים

מכירה ראשית בת"א:
חיים גיטלר, רחוב פריש 4, תל־אביב

הרבנות הראשית: המצוי והרצוי

(סוף מעמוד 3)

יש לציין את רעידת קול רבני הארץ בשנת תשכ"ב כאשר התאספו לכינוס כדי לדון על הנושא: הבחירות לרבנות הראשית, וכאשר כל הרבנים ובראשם הרב צבי פסח פרנק זצ"ל, הרבנים אונטרמן ונסים מחו בתוקף נגד כל כוונה לשעבד את הרבנות הראשית. אחד הרבנים שאל בכינוס בתל־אביב: מי ומי הם בוחרי הרבנות הראשית? אלה שמתירים עבודה בשבת, על דעת עצמם, אלה שפותחים שערים להיוודעות הריפורמה? הם מעוניינים ברבנות הכופפת סקודרה, וחסרה כל כח של שיפוט הכרעתי. הרב הגאון הרב ראובן כץ זצ"ל הרב הראשי לפתח תקוה הכריז אז: רק רבנות שהיא עצמאית, ביסודה בלתי תלויה ובלתי צמודה לכל סמכות זרה, יכולה למלא את תפקידה בעצה גדולה זו ליהדות, ודייב צבי יהודה הכהן קוק שליט"א עלה על כולם במעמד זה ולא הסס להביע את דעתו שרבנות ראשית משועבדת — ביטולה טוב מקיומה.

אך אם מדובר עד כה על שורשי המשבר שהם בבחינת אבות הנזיקות ברבנות הראשית יש לראות בכפילות הרבנים הראשיים את אבי אבות כל הרע. והחולי השם שבאו עלינו ומהם סובלים לא רק הרבנים אלא היהדות הדתית כולה, ואולי יותר מזה, כי נפגעה יוקרת כל עם ישראל. יש לתמוה על כך, שאנשים גדולים והגונים, חכמים ונבונים כמו הרב קוק והרב י.ל. מימון (פישמן), הרב צ.פ. פרנק והרב מאיר בר־אילן (ברלין) לא ראו את הנולד ולא הרגישו בכך שבהצעתם לבחור בשני רבנים ראשיים הניחו חומר נפץ במוסד הרבנות שבכחו להרוס את כל המבנה המפואר אשר עליו גאותם. והרי גם רבנים ראשיים עם כל גדלם בתורה ובמדות בשר ודם הם, ואם הקב"ה הוא בבריאת הכוכבים לפי הכלל שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד (חולין ס'), איך אפשר להכין חוקה הכונה את הרבנים בנסיון כמעט על אנושי.

את האשמה העיקרית יש להטיל במקרה דנן על האשכנזים ששאפו לבצירה ברבנות הראשית על סמך כח המספרי של העולים לארץ אחרי הכרזת בלפור. נוסף לרב ראשי ספרדי שמובטח היה לעדה הזאת בכח החזקה מאחרי שראו במוסד של הרב הראשי רק המשך של החכם באשי. אם אפשר היה להיכשל אז בטעות כה פטלית, אין להסביר את הדבר אלא בשיקוליהם של מנהיגי המפלגות הדתיות שחששו כנראה שעל כסאות הרבנות הראשיים ישבו תמיד גדולים בתורה שילתו בעיקר בדי אמות של הלכה וישארו רחוקים מעניני החולין ולכן לא קשה יהיה להשפיע עליהם בכל עניני צבור. אם כך חשבו וטעו. או אם יש לחפש את שיקוליהם בכוונים אחרים, עובדה נשארה, שנשתנו הזמנים ונתחלפו המנהיגים, וכפילות הזאת לא רק משתקת את עבודת המוסד הדתי העליון אלא גורמת לירידת קרן התורה.

הצעה לשינויים

כאשר נעמוד להציע תקונים לשגיאות שנעשו בעבר, עלינו להתחשב בכל הגורמים שהביאו לידי המשבר הרציני הזה ולשרטט קווים

אחים הצעה תמוקות השונה ביסודה מזו הקיימת כבסיס לאגוד הרבנים בארץ ישמש לא הרב הראשי כראש הגוף המעניק מסמכות לכל יתר הרבנים המכופים אלא להיפך, הרב המקומי יש לראות את יסוד המבנה הזה של הסתדרות הרבנים. הבורא האמת הוא לגיטימית של הרבנות בכל הספרות התלמודית ושאלות ותשובות במשך מאות בשנים, ולכן תמצאו בו את המקור לכל סמכות רבנית. יקימו ארגון לא פוליטי בשלול או הסתדרות של הרבנים כל רב מקומי יתקבל לארגון הזה באופן אוטומטי. אחרי מנויו כרב מקומי. רשאים גם הרבנים להתארגן באופן חפשי באגודים אזוריים או מפלגתיים, אז עדתיים. אך על הסתדרות הרבנים הארצית להיות עצמאית ולא תלויה לא בשום משרד ממשלתי או מפלגה פוליטית. כאשר של רב נבחר ע"י נבחרי הרשות המקומית חותם הזים, בשכרת השטה הדמוקרטית בהקמת הארגון של רבנים נבחרים, והארגון הזה מצדו יגש גם הוא בצורה דמוקרטית לבחירת הוועדה שלו לשם פעולה בהיקף כל לארצי. הרבנים יבחרו בהנהלה בת תשעה חברים או יותר ההנהלה תבחר ביושב ראש וסגנו. היושב ראש יקבל את התואר ראש הרבנים הוא, וההודרו סגנו, ייצג את כלל הרבנים כלפי חוץ ויתמום כאחראי לפעולות השוטפות כלפי פנים.

תהבר בין השאר גם ועדה לשרות שתנהל את עבודתה בשם כל הרבנים. כל הנציגים יתנהלו ויודרכו כלמטה למעלה, לפי כל כללי הדמוקרטיה ולא לפי שטה העתונכניה של מנוי החכם באשי שהיתה נהוגה עד היום. הרבנים יוזמנו לאספה כ־

ללית כל חמש שנים לשם בחירת המוסדות ולא ימצאו שום פגם הלכתי או מוסרי בהחלפה היושב ראש בראש הרבנים מאחרי שהתואר הזה הוא רק זמני מלכתחילה ומוגבל מספר שנים בגבה למשרה של הרב הראשי שנעניקה לבעלה זכות לכל החיים, גם אם חורים על הבחירות בשב שנים. כמובן מאליו שבוחר ראש אחד לרבנים, ולא שנים, לפני מפתח עדתי וגם בבחירות של לא יהיו שיקולים עדתיים או אחרים בפני עינינו, ואם ימצאו המשתתפים המתאימים למשרות הללו לפי דעת הקהל, לא נבא מקומם אם יהיו כולם ספרדים או אשכנזים.

*

בזמנים כתיקונם היו מתקבלות ההצעות דלעיל כהלכתא למשיחא. לא, אך הגענו לפרשת דרכים העובדה הזאת מחייבת אותנו לא לשנוי במחשבותינו אלא לבצע צעדים הנחוצים, כדי למנוע כל הדרדרות נוספת בנפילת הקרנה של הרבנות הראשית יחד עם כבודם של כל הרבנים וגם כבוד התורה. הואיל ואין להניח במצב הקיים שכבוד הרבנים הראשיים יגיעו בהבנה מלאה ליזום את השנוי המתבקש הזה, יש לתכנן עוד מספר שנים עד להעמדת בחירת הרבנים הראשיים. על סדר יום החוקה הקיימת ולבטל את הזמן לשנוי החוקה ע"י הכנסת. יודעים אנו אמנם על כוחות בכנסת השונים בתקופת כל הצדדים השלים של הרבנות, אך מאידך נגלל כשם בסחוהים בכך, שרוב נציגי השם האים בעין רעה כל תופעה של השם ולכן יסכימו להשלים בחזית התוקנית על השנויים במעמד הרבנים, על התהדרות הרבנים ועל הרבנים.

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

זה עתה הופיע

רבנו משה בן נחמן

תולדות חייו, זמנו וחיבוריו
מאת
הרב חיים דוב שעוועל
מהדורה חדשה, מתוקנת ומורחבת

המחיר: —.11 ל"י

משרד הפצה: תל־אביב רח' אלנבי 87, טל' 614034

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

ד"ר לאה ברונר:
מרצה בכירה לתנ"ך, ביוהנסבורג דרום אפריקה

[illegible]

האשה הנאה והצנועה אותה פגשנו בראשית השבוע בבניין התל־אביבי בוקר שובה מדרום־אפריקה, ביקרה בישראל במסגרת תופעת חוזק אקדמית, כדי להשלים מחקר בנושא: הקנאה בספר בראשית, וכן לאבור הומר לתרצאה איתה היא עומדת לצאת בארצה בשני ר?דום להתאורות הנפש.

אהבת תורה ואהבת ציון

קשה לראות בה אב־טיפוס לדמות היהודיה הדרום אפריקאית המבוצעת. ראשית — מפני ריקעה הביוגרפי: היא ילידת צ'כוסלובקיה שנמלטה מאימת הנאצים יחד עם הוריה לניו־יורק, שם מכהן אביה כרב־חסידי עד היום, בבורו־פארק, ושם גם קיבלה את הינוכה החרדי הקיצוני בבית „בית־יעקב". רק משנישאה ועברה לדרום אפריקה גילתה בהפתעה ובשמחה הודהות, שיש גם יהודים שומרי מצוות שהם ציונים ואוהבי ישראל. „גדלתי בין אנשים אוהבי תורה אבל ללא אהבת ציון" היא כותבת בעברית הרהוטה והברורה שלה „ובדרום אפריקה נתגלו לפני עולמים שבה אל קהילה אהבת ציון אבל ללא אהבת תורה. האידיאל שלי — למזג בין השניים, דבר שאני חושבת שצריך בתנועת המזרחי".

ד"ר ברונר צירפה את־אל־ליפעת. שלוש עשרה שנה היא מכהנת כבר כנשיאת נשי המזרחי (תנועת האשה הדתית לאומית בדרום־אפריקה) ובכך היא מסתמכת עזר כנגד לבעלה נשיא המזרחי בדרום־אפריקה. עובדה זו, ועוד רבות אחרות המרכיבות את אישיותה הרב־גונית הבליטו את האשה הניו־יורקית הצעירה ביום בואה ליוהנסבורג על פני הגוף הנשי הפוריסקי במקום.

„שוכבות על מטות שן"

„באתי מאמריקה, מהורי של עבודה קשה ולימודים" היא מספרת „וגיליתי קהילה של נשים שלוות המיות היי בותרות עם שפחות, סובבת ואורבנת צמודה, עם נהג פרטי וגנן, כמו שאמר עמוס „שוכבות על מטות שן... וגו'. חשבתי שאת הזמן הרב העומד לרשותן מקדישות נשי יוהנסבורג לפעילות ציבורית או לקריאה. אבל רובן ספונות בביתן ללא מעצה. אורח החיים הזה לא קסם לי — והלכתי ללמוד".

נסיעות, לימודים, תארים והרצאות

למרות שבאותה התקופה גידלה שלושת ילדיה הצליחה תוך שנים אחדות לטפס בכל סולם התארים האקדמי, ובהצטיינות כשקיבלה את הדוקטורט בשפות שמיות, הי־חלה להרצות בפקולטה למדעי היהדות הממונה הזם כמאתיים סטודנטים (רובם יהודים, בוגרי בתי ספר היכון יהודיים ביוהנסבורג). היום ד"ר לאה ברונר היא מרצה בכירה, שספר המחקר הרביעי שלה התפרסם לא מכבר בישראל בהוצאת „כתר" וכמו, בתרגום מאנגלית (היא הכפה כבו הוא נדפס): „אישים תנ"כיים לאור הארכיאולוגיה". אל הארכיאולוגיה הגיעה ד"ר ברונר תוך כדי התעמקותה בתנ"ך ולימודיה בשפות שמיות (אוגריתית בעיקר). לפני כעשר שנים עבדה אפילו כמה שבועות, באתר החפירות בארץ, והיא הספיקה לבקר בכל המוזיאונים הארכיאולוגיים בעולם המערבי ובכל אתרי החפירות בארץ. את נסיעותיה הארכיאולוגיות בעולם היא מספרת, ראשית בעובדה הדפריכה שבדרום־אפריקה אין בתי כלון בשרים ובריצה משפחת ברונר לעזוב את הבית להיפגשת עליה ישים אל כעבר ריב. גם במשפחה הדפורה בין ארצות רבות — במסורה את נהדרה בתה, אם נכוח, בוגרת השרן קולג' בניו־יורק, שעשה עתה את התואר הב.א. שילה באיה"ב עם היא מתגוררת, הבת הצעירה ילידה בבסון גודד בירושלים ותמשיך כנראה באוניברסיטה בר־אילן. הבן, יוכר סרגג בלבדה ביוהנסבורג, אבל כבוגר ישיבות „חלפים"... ובכן ביבנה" יש לו הכוונה קובעה מיהר לעלית, אם בעלה של הד"ר ברונר מתגוררת במקומיון, יש לה משפחה בניו־יורק ובישראל, בקיצור, היא מתייכת, יש לאן לנסוע...

אבל בין הנסיעות מנהלת אשה ביהודה זו אורח חיים פעלתני השונה, כאמור, מיתוי קיצוני מהסגנת הנשי המקובל בארצה. היא כותבת מאמרים בעברית „בריקאי" היוצא בדרום־אפריקה, ומאמרים באנגלית לעיתונות האהרת, היא נוהגת לתת סידרה הרצאות ציבוריות בנושאים יהודיים לקהל הרחב. נוסף על עבודתה האקדמית המוספת, יוכנס גם ספרי המחקר (ביניהם: „ספורי אליהו ואלישע כמחאה נגד עבודת הבעל") ותפקידיה כנשיאת נשי המזרחי, והתעניינותה הערה בפוליטיקה מזוית ראיה נבונה היא כיהנה כיו"ר הנועה בין־לאומית לזכויות האשה).

בעד התעוררות הנשית

„למרות שהנשים הדרום־אפריקניות הן מאוד פסיביות" היא מסבירה „ומקבלות את הפסק הגברי המצפה כהן להיות בקוקות, ביתיות, אוהבות לילדים, ליידיס' ותו־לא, יש פה ושם סימני התעוררות אפילו בארצי.

הנה לשבל, מרצות באוניברסיטה עוד שתי נשים — אמנם הן בעיקר מורות לעברית, ויהנה יהודיה מפורסמת, הלן זוסמן, העומדת בראש המפלגה הפרוגרסיבית. אבל הסך הכל הסטטיסטי מוכיח שנשי דרום־אפריקה מפגרות בכל התחומי הפעילות הציבורית, הפוליטית והמקצועית. לדעתי — הגיעה העת לעורר אותן. אני כותבת הרבה בנושא השחרורות האשה, ומאמינה שבגדר ההלכה ובתוך תחומי היהדות אפשר למצוא פתרון לכל בעיות מעמד האשה, פתרון שיקנה לה שוויון זכויות הלמעי לגבר. כשם שבעבר מצאו פתרונות לבעיות כלכליות, כמו „היתר עיסקה" ו„פרוזבול" אפשר למצוא מאבק הלכתי גם למען האשה. יתכן שהוגים חרדיים יראו בכך אפיקורסות אבל אני רואה בגישה זו נסיון יהודי אותנטי לשמור על רוח היהדות ועל קירבתם של היהודים למסורת. החברה הדרום־אפריקאית רחוקה במציאות והיהודה הדרום־אפריקאית המקוצעת רואה ביהדות משהו זר ולא רלוונטי למציאות היום. זאת יש לשנות.

שחרור האשה — מן התנ"ך

את אמונתי בשחרור האשה אני שאבתי ממש מן התנ"ך. סוף סוף לפני שנסתפר על הזה בצלע האדם, נאמר: זכר ונקבה ברא אותם — כלומר יחדיו, בשוויון. ולא הסרות הנגבאות של נשים פעילות מחוץ לביתן בספרי התנ"ך. לדעתי, אחרי שלאורך כל ההסטוריה האנושית קופחה האשה — הונה עליה בדור הזה לשפה את כל כשרונותיה ויהפכה שהיא כשרלות והרצנים אינטלקטואלים, פוליטיים ומרצניים, יא שהוה בן הגבר".

אירוח וצללים

כאמור, ההוקים שדוין הבירים בדרום־אפריקה בן ההתעוררות הזאת. דבר הבדוש כמובן תופעה כמו ד"ר ברונר פי כמה וכמה. כשאמר לי הדירה בישראל או בארה"ב. גם יכולתן להעביר חזות יהודית הדור הצעיר — מובלות לברות שמהווה היהודית דירפשת לעשות סמפיסטית בדבר אחד ניסואי התפרקבות — כמעט אין משפחה שלא נפגעה כולל במשפחות של מנהיגים ציוניים... יש גם אירוני: תוקבה לאהוינה „הדיר בה קולג'" יש צעירים תמידים בתשובה, „ויהודים המיד יקראים עם כל נפשות ההתבדלות" בסיבבת ד"ר ברונר את הנקודה „בגלל הקשר הזה לישראל. אבל זהו ציונות ללא תוכן יהודי ולא ההיבררות פוליטיות. רוב היהודים הוצים להמשיך באו"ב, בגלל נסוזות חסדים, תרוכות מצוות, אבל אינם כוכנים להזדהות באופן פעיל עם מפלגה או אידיאולוגיה פוליטית. הציור — להיות בשקט ובשלוה... ואבנם, אין תופעות של אנטישמיות בדרום־אפריקה. ומאידך אין גם גילויים של הודהות לאומית. בהפוצצת אהרות, ידועה תופעה של לאוימיות יהודית מקומית. „כשגדלתי בניו־יורק" מספרת ד"ר לאה ברונר „לברות שלא נולדתי בה, נהגתי לומר באגאוה. כמה שנים כלבד אהרי השרי הגרו אליה: אני אמריקאית אבל לא שמעתי עדיין ילד יהודי דרום־אפריקאי. אי פעם ילד הנכם, אומר בגאוה: אני דרום־אפריקאית".

את ביטוייה ההזרים של לבהה זו, מתבטאות בעליות צעירים יהודים לישראל. ד"ר ברונר במצבת, נבונה, שביאתר יעלו בגה ובגה כפי שהם מתמנים לשמות, ישו הצעירים בשלבות יהודה. „אם כי אני חוששת שבא הא אקלם בסביבה אהובאית כהאשה בישראל אחרי שביוהנסבורג אני מסבבת ועבכת עבודה".

בין תנ"ך לארכיאולוגיה

את עבודתה בעולם הבודעי של דרום־אפריקה יכונה בעיקר, בתבבכת ספרית ההרי צאינות, בה שבדה את השנים: יונות ראית יהודיה בסירוית. „בספרי בספרי האזין היא נוכרת „מצגו שאני בבדיחה את העבודה היהודית המודית, בבאור אישי תנ"ך לאור הארכיאולוגית. אגבי בבריכה יותר על כן, שואלים אותי: האם הארכיאולוגיה מוכיחה שהתנ"ך אינה המבוה? היא אינה בונה האיגנה מוכיחה, מדובר פה בשני תחומים נפרדים, ספרי התנ"ך לא התעניינו בסידות עובדות ההיסטוריה אילא בחיבוד להתקפת עולם הרהגית ושוברית, להתבגאת רירת אגב, בבעסיים שונה, ובאריכים קונקרטיים, הדגש בכל סיפר היא בלקה ובאידיאה ולא בעובדות. הארכיאולוגית היא מדע אחר להלוטין. לכן אי אפשר לנסות ולהפגיש עם עלים התנ"ך במוכיבים של: הוכחה או שהירות. אפשר רק לגלות, באמצעותה, את הרקע ההתכוכורי העובדתי של התקופה ההתנ"ך ובכך להעמיק את הבנתנו בו. וזאת אני מנסה לעשות בספרי האחרון".

האבר הנשכח

הרופאים טוענים היום, שהמירשים אחוז מתחלואים סובלים מעייפות פרוית בלתי מוצדקה, הגורמת לכהודות, וכו הסיבה העיקרית לעייפות זו בעוצה — בקרודי הרגליים. רבים הסוענים השיר — „אני עייף ולא יודע למה" — היי בים כנראה ללמוד כיצד לרפות את שרירי הרגליים או — להחליף נעליים. מסתבר שהרגל הוא האבר הנזנח ביותר בגוף. עתה, עם בוא הקיץ כאשר רובנו עוברים לסנדלים — חשוב לזכור עובדה זו במיוחד. רוב אנשי העיר הולכים בממוצע כשלושה צד המריכה קילומטרים ביום. יותר על כן — קשה למצוא כפות רגלים דומות — המכותפות במבנה שרירים או עצמות, לשני בני אדם. הנעלים, לעומת זאת, נעשות בשיטה סטנדרטית, כך שבמקום שהנעל תתאים את עצמה לרגלך — על הרגל לעוות את עצמה למידות הנעל! אגב, אורטופדיסטים בוחרים שגם גרבי מכנס הדוקים מדי מזיקים לרגלינו — ולא רק נעליים צרות או גבוהות עקב. גרב המכנס חייב להיות רחב כספיק למידותיו, במיוחד באזור אצבעות כף הרגל. אחרת — את צפויה לכאבי גב ולעייפות. מהי אם כן הנעל האידיאלית? עליה להתאים לא רק לרוחב ולאורך כף הרגל אלא גם לגובהך. לבסוקלך, ולסוג עיסוקיך. בחנויות הנעלים הישראליות — קשה כמובן למצוא תשובה לכל אלה. המינימום שאת מסוגלת לדאוג לו הוא — מצאי נעל שבה עקב רגליך נוגעת בסוליה לכל רוחבה ואורכה בכל מצב שהוא (ישיבה, הליכה, עמידה). אגב, אם את נהוגה — צאי עם הנעל החדשה אל המכונית ונסי אותה על רגלך גם בפוזה של נהיגה!

נעליים מספר 260

יש לצפות כי בשנה 1975 תוכל לבקש מהזבן בחנות־הנעליים נעליים מספר 260, ובין אם נכנסת להנות באנגליה, באירופה, באמריקה או בישראל.

דבר ידוע הוא, כי הצורות הקיימות היום בעולם ובארץ לציון מדהתיקן של נעליים אבן אחידה, גורמת אי־בהירות ובילבול ליצרנים, יבואנים ולצרכנים הקונים נעליהם בחו"ל, ומחייבת את היצרנים להשתמש באימומים מסוגים שונים.

בתקן שיעבד עתה מכון התקנים הישראלי בשיתוף עם נציגי יצרנים וצרכנים, אנשי מקצוע ונציגי מוסדות שונים נעשה נסיון להתגבר על הבעיה ע"י אימוצה של שיטת סימון חדשה, שהתקבלה ואושרה כשיטה בין־לאומית למידות נעליים, ע"י אירגון התקינה הבין־לאומי איס"ו.

צפוי, שנעליים מסומנות לפי שיטה זו יופיעו בחנויות בחו"ל החל משנת 1975 ומן הראוי שגם התעשיינים והצרכנים בישראל יעשו את ההכנות המתאימות לקראתה.

השיטה מבוססת על שתי מדידות העיקריות של כף הרגל: אורך כף הרגל ורוחבה, כשהן מבוטאות במילימטרים.

בתקן הישראלי מוצעות שתי שיטות לסימון הנעלים שאורכן בתחום 105 מ"מ עד 300 מ"מ. בשיטה האחת דירוג של 5 מ"מ, שבה סולם של 40 מידות; בשיטה השניה דירוג של 7.5 מ"מ — שבה סולם של 27 מידות בלבד.

מכאן ברור, שהגדרת מידות הנעל נעשית בצורה עקיפה, ע"י הגדרת מידות כף־הרגל שהנעל הולמת אותה. נעל המסומנת במידה אורך ורוחב כמסויימות, צריכה איפוא להלום כף רגל טיפוסית, שלה מידות אלה.

נראה, שבתקופת המעבר יופיע על הנעל הסימון הכפול, הן לפי השיטה הישנה והן לפי השיטה החדשה, למשל: 260/96=40 שפירושה: שני המספרים שלפני הקו מסמנים את אורך הרגל ורוחבה, והמספר שמאחרי הקו מציין את המידה ה„ישנה". בדרך זו יהיה הסימון פשוט ומובן לצרכן, וינחה אותו בבחירת הנעל המתאימה ביותר לכף רגלו.

هكذا من الأصل